

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (ΤΕΙ) ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

***«ΚΛΕΙΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΠΑΤΡΩΝ, ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ»***

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

Καλαντζή Σωτηρία

Λεκατσά Αικατερίνη

Μύταρη Ευαγγελία

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΖΕΡΒΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΠΑΤΡΑ, 2013

©2013-All rights reserved

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ(ΤΕΙ) ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ**

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«ΚΛΕΙΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΠΑΤΡΩΝ, ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ»**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

Καλαντζή Σωτηρία

Λεκατσά Αικατερίνη

Μύταρη Ευαγγελία

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΖΕΡΒΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελμάτων Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

ΠΑΤΡΑ, 2013

©2013-All rights reserved

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	7
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ.....	11
1.1 Ο ορισμός του κοινωνικού ελέγχου.....	11
1.2 Τα είδη του κοινωνικού ελέγχου.....	15
1.3 Νέες μορφές κοινωνικού ελέγχου.....	16
1.4 Η σημασία του όρου «δικαίωμα».....	18
1.5 Δικαιώματα των φυλακισμένων βάση του Συντάγματος.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ.....	35
2.1 Αναδρομή στο θεσμό της φυλακής.....	35
2.2 Ορισμοί του σωφρονιστικού συστήματος.....	35
2.3 Η εξέλιξη του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα.....	37
2.4 Η κατάσταση στις ελληνικές φυλακές.....	38
2.5 Ο τρόπος λειτουργίας και οργάνωσης του σωφρονιστικού συστήματος.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ.....	51
3.1 Σχολεία δεύτερης ευκαιρίας.....	51
3.1.1 Σκοπός της Εκπαίδευσης Ενηλίκων.....	52
3.1.2 Βασικές αρχές Εκπαίδευσης Ενηλίκων.....	53
3.2 Εκπαίδευση στη φυλακή και εκπαιδευτικά προγράμματα.....	54
3.3 Η Λειτουργία Συμβουλευτικού τμήματος στη φυλακή και ο ρόλος του Συμβούλου.....	60
3.3.1 Στόχοι του προγράμματος.....	60
3.3.2 Ο ρόλος του Συμβούλου.....	61
3.4 Η σημασία της επανένταξης στην κοινωνία.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΥΛΑΚΗ.....66

- 4.1 Χρήσιμες πληροφορίες για τη ζωή στη φυλακή.....66
- 4.2 Άτομα που μπορούν να παρέχουν στήριξη στον κρατούμενο.....70
- 4.3 Οι κανονισμοί της φυλακής.....70
- 4.4 Αξιολόγηση και έκτιση της ποινής.....71
- 4.5 Τακτοποίηση σημαντικών υποθέσεων.....72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ.....77

- 5.1 Η λειτουργία των κλειστών φυλακών Πάτρας.....77
- 5.2 Η δομή των καταστημάτων κράτησης στην Πάτρα.....83
- 5.3 Οι ειδικότητες των εργαζομένων στις φυλακές και οι υπάρχουσες Ελλείψεις.....86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....89

- 6.1 Σκοπός-Στόχος της έρευνας.....89
- 6.2 Ερευνητικά Ερωτήματα.....89
- 6.3 Ερευνητική Υπόθεση.....90
- 6.4 Είδος έρευνας.....90
- 6.5 Πληθυσμός-Δείγμα.....90
- 6.6 Ερευνητικό εργαλείο.....94
 - 6.6.1 Κωδικοποίηση Απαντήσεων Ερωτηματολογίου.....94
 - 6.6.2 Δεοντολογία Έρευνας.....95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....96

- 7.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων.....96
- 7.2 Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης στο Κλειστό Κατάστημα Κράτησης Πατρών.....102

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8:ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ- ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	125
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	129
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	132

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τις οικογένειες μας για την στήριξη τους κατά την διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας.

Επίσης θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον κ. Κωνσταντίνο Ζέρβα για την συμβολή του στην διεξαγωγή της έρευνάς μας στο Κατάστημα Κράτησης Πατρών Αγίου Στεφάνου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μέσω της εργασίας αυτής θελήσαμε να διερευνήσουμε το βαθμό στον οποίο το κλειστό κατάστημα κράτησης Πατρών επιτελεί τον σωφρονιστικό του ρόλο και προετοιμάζει τους κρατούμενους για την επανένταξή τους στην κοινωνία. Με άλλα λόγια, θελήσαμε να διερευνήσουμε τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων στο εν λόγω κατάστημα, αλλά και τα προβλήματα που τυχόν αντιμετωπίζουν οι τελευταίοι εξαιτίας των ελλείψεων του καταστήματος κράτησης. Για το σκοπό αυτό, ερευνήσαμε τις απόψεις 61 κρατουμένων, Ελλήνων και αλλοδαπών. Ως μεθοδολογικό εργαλείο χρησιμοποιήσαμε το ερωτηματολόγιο, ενώ η ανάλυσή του έγινε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS. Όπως έδειξε η έρευνά μας, λοιπόν, το βασικότερο πρόβλημα είναι ο υπερπληθυσμός των κελιών, το οποίο σε συνδυασμό με βασικές ελλείψεις σε ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, δυσχεραίνει τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων.

Summary

The purpose of this study was the investigation of the extent to which the prisoners of the correctional institution of Patras, are corectionally prepared to reintergrate into society. In other words, we wanted to examine the living conditions of the prisoners in that institution, and also any problems they faced due to the deficiencies in that specific institution. For this purpose, we asked for the opinions of 61 Greek and foreign prisoners. The methodological tool we used was the questionnaire, which was analysed by using the statistical instrument called: SPSS. Finally, our research indicated that the living conditions of the prisoners are difficult because of the overcrowded cells and the lack of medical and nursing staff.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο όρος σωφρονισμός εμφανίζεται για πρώτη φορά στο ελληνικό και ρωμαϊκό δίκαιο, όπου γίνεται αναφορά για την κράτηση εγκληματιών και λοιπών ταραχοποιών στοιχείων της κοινωνίας σαν υπόδικοι με στόχο την απομάκρυνση τους από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο και αποσκοπούσε στην περιθωριοποίηση του εγκλήματος. Επίσης οι φυλακές είναι το μέσο κράτησης των υπόδικων μέχρι να εκτελεστούν.

Οι πρώτες φυλακές εμφανίστηκαν στην αρχαιότητα , ωστόσο τίποτα δεν είναι γνωστό για τον τρόπο ζωής σε αυτές, την διαβίωση των κρατουμένων, την διατροφή τους, ή ακόμα και την αρχιτεκτονική των φυλακών στην εν λόγω εποχή. Επίσης η αρχαία Ελλάδα συγκροτείται από πόλεις – κράτη στις οποίες βρίσκουμε διαφορετικά πολιτικά συστήματα και φυλακές.

Μια από τις πιο γνωστές φυλακές της αρχαιότητας είναι η φυλακή της Marmetime στη Ρώμη , όπου υπάρχει και ο βωμός που γιορτάζεται η φυλάκιση των Αγίων Πέτρου και Παύλου. Η φυλακή χτίστηκε γύρω στο 640 π. Χ. με 616 π.Χ. από τον Ancous Marcius, βασιλιά της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Συνήθως υψηλά πρόσωπα κρατήθηκαν σε αυτή τη φυλακή. Από τις πιο γνωστές περιπτώσεις ήταν και η κράτηση των μελών μιας συνομοσίας το 63π.Χ. πριν από την εκτέλεσή τους, όπου κατηγορούνταν για την υποτιθέμενη πλοκή τους για την ανατροπή της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Δεν μας είναι γνωστό το πότε η φυλακή τέθηκε εκτός λειτουργίας μόνιμα. Αλλά η περιοχή χρησιμοποιείται για τη χριστιανική λατρεία από τους μεσαιωνικούς χρόνους, αφού στη φυλακή Marmetime υπήρξαν φυλακισμένοι οι Άγιοι Πέτρος και Παύλος, όπως έχουμε ήδη αναφέρει.

Στον Μεσαίωνα το σωφρονιστικό σύστημα και η έννοια του σωφρονισμού πέρασε σε μια άλλη μορφή από την καθολική εκκλησία, όπου σε πρώιμα στάδια όρισε την έννοια του σωφρονισμού, όπως την ξέρουμε σήμερα. Συγκεκριμένα , μέσα από τη σύνοδο του Bezier, το 1266, όρισαν μέσα από το κανονιστικό δίκαιο τον σωφρονισμό ως την τιμωρία ενός αμαρτωλού για να επανέλθει στον ίσιο δρόμο μέσω της περισυλλογής και της επικοινωνίας του με το θεό και μέσα από την απομόνωση του για την υπόλοιπη κοινωνία.

Γενικά για τους καθολικούς ο σωφρονισμός ήταν μια διαδικασία εξυγίανσης του αμαρτωλού και μια εσωτερικής κάθαρσής του. Προχωρώντας πέρα από την ιστορική αναδρομή του θεσμού της φυλακής, η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να παρουσιάσει τη δομή και λειτουργία των φυλακών, και μέσα από την διαδικασία αυτή να αναδείξει όχι μόνο τις ελλείψεις και τα προβλήματα αλλά και τον απώτερο στόχο της σύγχρονης φυλακής. Στόχος λοιπόν κάθε καταστήματος κράτησης πρέπει να είναι ο αληθινός σωφρονισμός του ατόμου και η παροχή δυνατοτήτων και ευκαιριών για την δημιουργία μιας δεύτερης και καλύτερης ζωής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1΄ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

1.1 Ο ορισμός του κοινωνικού ελέγχου

Ο κοινωνικός έλεγχος αποτελεί συστατικό στοιχείο και κεντρικό ζητούμενο κάθε κοινωνίας. Ανάλογα με τις ιστορικές, πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές παραμέτρους κάθε εποχής, η έννοια του κοινωνικού ελέγχου αποκτά και διαφορετικό περιεχόμενο. Από τις ομαδοποιήσεις των ανθρώπων στην αρχαϊκή εποχή μέχρι τη δημιουργία του παγκόσμιου χωριού, η μορφή του κοινωνικού ελέγχου φαίνεται να καθορίζεται και να διαμορφώνεται βάσει της δομής των κοινωνικών σχέσεων.

Η θεωρητική προσέγγιση, ωστόσο, της έννοιας και των διαστάσεων του κοινωνικού ελέγχου χρονολογείται, μόλις, στην αυγή του 20^{ου} αιώνα. Αρχικά, η έννοια του κοινωνικού ελέγχου είχε ευρύ περιεχόμενο, καθώς είχε συνδεθεί με τη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης. Οι άνθρωποι, ανέκαθεν, έπρεπε να συνεργάζονται ομαλά και αρμονικά μεταξύ τους έχοντας ως στόχο την επιβίωση και την ικανοποίηση των αναγκών τους (Ζαραφονίτου,2004). Είναι, όμως, αναπόφευκτη η διατάραξη της ειρηνικής συνύπαρξης των μελών μίας ομάδας εξαιτίας συγκρούσεων και διαπληκτισμών που προκύπτουν από την ύπαρξη αντιτιθέμενων ατομικών συμφερόντων. Σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου, για τον Emile Durkheim, ρόλος του κοινωνικού ελέγχου ήταν να διαμορφώσει μία «συλλογική συνείδηση» που θα οδηγούσε όλα τα άτομα σε μία ομογενοποιημένη συμπεριφορά εξασφαλίζοντας την απαιτούμενη κοινωνική συνοχή (Λαμπροπούλου, Ε. 1994). Πάντως, ανεξάρτητα από το βαθμό της εξέλιξης και της πολυπλοκότητας που χαρακτηρίζει κάθε κοινωνική ομάδα ή οργάνωση, είναι απαραίτητη η ύπαρξη και κατ' επέκταση η τήρηση – ενός σώματος κοινά αποδεκτών κανόνων που θα ρυθμίζουν το πλαίσιο δράσης και συμπεριφοράς των ανθρώπων και θα παρέχουν εγγυήσεις για τη συντήρηση της ηθικής και κοινωνικής τάξης. Επακόλουθο της θέσπισης κανόνων είναι η παραβίασή τους.

Ως παρέκκλιση χαρακτηρίζεται η μη τήρηση κοινωνικά αποδεκτών κανόνων. Και για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, ο κοινωνικός έλεγχος συνδέθηκε με την παρέκκλιση και ταυτίστηκε με την αντιμετώπισή της, προωθώντας τη

συμβατική συμπεριφορά. Η μη συμμόρφωση με τους κανόνες της ομάδας είχε ως συνέπεια την επιβολή μίας τιμωρίας στον παρεκκλίνοντα. Στις παραδοσιακές κοινωνίες, για παράδειγμα, επικρατούσαν άτυπες μορφές κυρώσεων όπως επιθετική στάση, εκδίκηση, στιγματισμός, περιθωριοποίηση. Η δημιουργία του οργανωμένου κράτους άλλαξε τη μορφή και το περιεχόμενο του ελέγχου. Η άτυπη αντίδραση στην παρέκκλιση έδωσε τη θέση της στους επίσημους φορείς άσκησης του κοινωνικού ελέγχου. Οι ποινικοί νόμοι προέβλεπαν και αυστηρές κυρώσεις σε περίπτωση διάπραξης εγκληματικής πράξης, που αποτελούσε και την πιο σοβαρή μορφή παρέκκλισης. Φυλακές, αναμορφωτήρια, ψυχιατρεία, δικαστήρια είχαν, ήδη, δημιουργηθεί για να διαχειριστούν την παρέκκλιση, αλλά και τους παρεκκλίνοντες. Μία σειρά από ταχείες κοινωνικές εξελίξεις και αλλαγές, όπως η αυξανόμενη κινητικότητα του πληθυσμού, οι νέες τεχνολογίες επικοινωνίας και μεταφοράς, η δημιουργία της ελεύθερης αγοράς και άλλες, δεν επέτρεπαν, πλέον, τον ιδιωτικό διακανονισμό των συγκρούσεων.

Βέβαια, ο κοινωνικός έλεγχος έχει ειδωθεί και ως ένα μέσο που διαθέτουν οι ισχυροί και το οποίο τους επιτρέπει να διασφαλίζουν τα προνόμια τους. Οι Bergalli R. και Sumner C. αναγνωρίζουν την ισχύ της θέσης ότι το σύστημα του κοινωνικού ελέγχου εξυπηρετούσε, πρωτίστως, τον βιομηχανικό καπιταλισμό (Bergalli, R., Sumner, C. 1997). Η ιστορία του κοινωνικού ελέγχου αντανάκλα τις υπάρχουσες, σε κάθε εποχή και κοινωνία, σχέσεις εξουσίας. Η ανάδυση της καπιταλιστικής οικονομίας ενισχύει την άνιση κατανομή δύναμης και εξουσίας και προωθεί την εγκληματοποίηση και ποινικοποίηση των πράξεων και των συμπεριφορών που εκδηλώνουν τα μικρο-μεσαία και κατώτερα στρώματα. Ο κοινωνικός αποκλεισμός ομάδων οφείλεται στον ίδιο τον κοινωνικό έλεγχο που μετατρέπεται σε εργαλείο για ταξικές διακρίσεις. Εντούτοις, ο εξαναγκαστικός χαρακτήρας του κοινωνικού ελέγχου έχει ατονήσει τις τελευταίες δεκαετίες. Κυρίως από το 1980 και έπειτα, η σχέση του κοινωνικού ελέγχου με την ανθρώπινη συμπεριφορά προσδιορίζεται από μία νέα παράμετρο. Τα άτομα συμμορφώνονται με τις καθιερωμένες αρχές και τους παγιωμένους κανόνες μίας κοινωνίας με τρόπο αυθόρμητο, χωρίς να δέχονται την άσκηση κάποιας εξωτερικής πίεσης. Πρόκειται για τη λεγόμενη διαδικασία της «αυτοπειθάρχησης» σύμφωνα με την οποία το άτομο ενσωματώνει στη συνείδηση του τα αποδεκτά πρότυπα δράσης και συμπεριφοράς και δεν

παρεκκλίνει από αυτά. Ωστόσο, σύμφωνα με τις θεωρίες ελέγχου «...όλοι οι άνθρωποι από τη φύση τους είναι ικανοί για τη διάπραξη εγκλημάτων...». Γιατί, όμως, οι περισσότεροι άνθρωποι υπακούουν, τελικά, στους κοινωνικούς κανόνες και δεν υιοθετούν μία αποκλίνουσα συμπεριφορά;

Ο Hirschi έχει αναπτύξει τη θεωρία των κοινωνικών δεσμών σύμφωνα με την οποία η ύπαρξη ισχυρών κοινωνικών δεσμών είναι εκείνη που συμβάλλει στην εκδήλωση της σύννομης συμπεριφοράς (Χαΐδου, Α. 1996). Η δημιουργία στενών συναισθηματικών σχέσεων και η συμμετοχή σε συμβατικές δραστηριότητες είναι κάποια από τα στοιχεία που ενισχύουν την επιλογή ενός κομφορμιστικού τρόπου ζωής. Από την άλλη πλευρά, η θεωρία της εξουδετέρωσης, των Sykes & Matza, εστιάζει σε πέντε τεχνικές ουδετεροποίησης του επίσημου συστήματος αξιών οι οποίες συμβάλλουν στην εκδήλωση παραβατικής δράσης(Χαΐδου, Α. 1996). Το πέρασμα, με άλλα λόγια, στην εγκληματική πράξη πραγματοποιείται μέσω της αδρανοποίησης της ισχύς του συστήματος κοινωνικού ελέγχου. Η άποψη ότι η παρέκκλιση είναι προϊόν της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης διατυπώνεται από τη θεωρία της ετικέτας. Κύριος εκφραστής της ανατρεπτικής αυτής άποψης είναι ο Becker ο οποίος εστιάζει στο ρόλο της κοινωνικής αντίδρασης απέναντι στο έγκλημα και τον εγκληματία (Cusson, M. 1983). Υποστηρίζει ότι η εκδήλωση παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς μπορεί, αρχικά, να αποτελεί τυχαίο γεγονός, η αποδοκιμασία, όμως, που εκφράζει το κοινωνικό σύνολο απέναντι στο δράστη και, κατ' επέκταση, ο στιγματισμός του τελευταίου, τον οδηγεί στην υιοθέτηση ενός παραβατικού τρόπου ζωής. Η διαπίστωση αυτή δεν έχει κλονίσει, μέχρι σήμερα, την ισχύ του συστήματος κοινωνικού ελέγχου. Τόσο ο άτυπος όσο και ο επίσημος κοινωνικός έλεγχος διατηρούν τα σκήπτρα στην ρύθμιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

1.2 Τα είδη του κοινωνικού ελέγχου

Η πρώτη μορφή με την οποία εμφανίστηκε ο κοινωνικός έλεγχος είχε έναν άτυπο χαρακτήρα. Μέσα στους κόλπους της οικογένειας ή μέσα στα πλαίσια της κοινότητας ρυθμίζονταν και επιλύονταν όλα τα προβλήματα που ανέκυπταν από την καθημερινή συμβίωση των ανθρώπων. Στην πορεία, η εξέλιξη των κοινωνιών και οι σύγχρονες συνθήκες ζωής καθιστούσαν αυτό το είδος ελέγχου ανίσχυρο. Η δημιουργία του επίσημου συστήματος κοινωνικού ελέγχου είναι αποτέλεσμα της ελλιπούς προστασίας των ατόμων στις νεότερες κοινωνίες. Το εγκληματικό φαινόμενο είναι μία από τις μεγαλύτερες απειλές με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπο κάθε κοινωνικό σύστημα. Η διαχείριση και η καταπολέμηση του εγκλήματος αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση και έναν από τους σημαντικότερους λόγους ύπαρξης του κοινωνικού ελέγχου.

▼ Άτυπος έλεγχος

Ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος δεν έχει καθορισμένη μορφή. Αποτελεί τμήμα των καθημερινών διαντιδράσεων των ατόμων και, συνεπώς, δύσκολα μπορεί να τυποποιηθεί και να κατηγοριοποιηθεί. Στο πλαίσιο της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης, κάθε άνθρωπος γίνεται αποδέκτης των αποκρυσταλλωμένων κανόνων, προτύπων και αξιών μίας κοινωνίας. Η συμπεριφορά, οι πεποιθήσεις αλλά και η ίδια η ταυτότητα και η προσωπικότητα του ατόμου διαπλάθονται μέσω της επιρροής που ασκούν ο άτυπος έλεγχος, οι κοινωνικοί δεσμοί και οι ανθρώπινες συναναστροφές.

Η οικογένεια, η θρησκεία, το σχολείο, η γειτονιά, η τοπική εξουσία συνέβαλαν, παραδοσιακά, στην ηθική και πνευματική ανάπτυξη του ατόμου αναμένοντας από το τελευταίο την επίδειξη συμβατικής συμπεριφοράς. Μάλιστα, όσο πιο μικρή και ομοιογενής ήταν μία κοινωνία, τόσο πιο αποτελεσματικός ήταν ο έλεγχος που ασκούσαν στο άτομο οι παραπάνω φορείς. Σταδιακά, ωστόσο, οι άτυπες μορφές ελέγχου αποδυναμώθηκαν. Σε αυτό συνέβαλαν παράγοντες όπως η βιομηχανική επέκταση, η γεωγραφική κινητικότητα, η κοινωνική ετερογένεια και η ανωνυμία των πόλεων. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, που η συνοχή και η αλληλεγγύη απουσιάζουν, η οικογένεια και οι υπόλοιποι φορείς κοινωνικοποίησης εκπληρώνουν πολύ λιγότερες λειτουργίες.

Και το άτομο, ακολουθώντας το σύγχρονο δόγμα του ατομικισμού, «δραπετεύει» από το πλέγμα του άτυπου ελέγχου Κάτω από αυτές τις κοινωνικές συνθήκες, η αποτυχία των παραδοσιακών μέσων κοινωνικού ελέγχου να απαντήσουν αποτελεσματικά στην παρέκκλιση, οδήγησε στη δημιουργία νέων στρατηγικών ελέγχου (Horwitz, A.V. 1980)

✓ Επίσημος έλεγχος

Η αντίδραση του κράτους απέναντι στην παρέκκλιση συνιστά τον επίσημο κοινωνικό έλεγχο. Η ανάπτυξη κρατικών μηχανισμών και υπηρεσιών ελέγχου ήταν αναγκαία διότι η εκβιομηχάνιση και η αστικοποίηση δημιούργησαν ευνοϊκές συνθήκες για τη διάπραξη αδικημάτων. Οι επίσημες πολιτικές παρέμβασης διακρίνονται σε δύο είδη: στις προληπτικές και τις κατασταλτικές.

Ο τομέας της πρόληψης περιλαμβάνει όλα εκείνα τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την αποτροπή των πολιτών από τη διάπραξη παράνομων πράξεων. Το ποινικό δίκαιο, ως φορέας άσκησης του κοινωνικού ελέγχου, εκπληρώνει σημαντικές λειτουργίες. Έχει υποστηριχθεί ότι η απειλή της ποινής λειτουργεί εκφοβιστικά αποτρέποντας τον επίδοξο δράστη από το πέρασμα στην εγκληματική πράξη. Η αμφισβήτηση της θέσης αυτής στηρίζεται στο επιχείρημα του διαπαιδαγωγητικού και παραδειγματικού ρόλου που έχει το δίκαιο παρακινώντας το ευρύ κοινωνικό σύνολο σε συμμόρφωση. Οι ενέργειες που πραγματοποιούνται σε προληπτικό επίπεδο αφορούν, κυρίως, στη βελτίωση εκείνων των κοινωνικών συνθηκών που ευνοούν την εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς. Οι κατασταλτικοί θεσμοί του κράτους ενεργοποιούνται όταν ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος είναι ανενεργός και όταν η πρόληψη σε πρωτογενές και δευτερογενές επίπεδο έχει αποτύχει. Οι πρακτικές συλλήψεων της αστυνομίας, οι καταδίκες των δικαστηρίων και ο εγκλεισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα συνθέτουν το δίκτυο του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Η αστυνομία έχει ως στόχο, πέρα από την πρόληψη της εγκληματικής δράσης, την εξιχνίαση των διαπραχθέντων αδικημάτων και τη σύλληψη των υπαιτίων. Παραταύτα, συχνά περιορίζεται στη διατήρηση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας.

Η ποινική δικαιοσύνη είναι ο φορέας εκείνος που είναι αρμόδιος να αποφανθεί για την αθωότητα ή την ενοχή του κατηγορουμένου. Η παραπομπή του τελευταίου στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης συνοδεύεται από μία ακολουθία

στιγματιστικών διαδικασιών. Σε περίπτωση καταδίκης, η στερητική της ελευθερίας ποινή είναι η πιο αυστηρή κύρωση που μπορεί να απαγγελθεί. Ο εγκλεισμός στη φυλακή συνιστά μία μορφή εξουδετέρωσης του δράστη καθώς, με την είσοδό του στο σωφρονιστικό κατάστημα, παύει να αποτελεί απειλή για την ασφάλεια του κοινωνικού συνόλου. Η αναμόρφωση του δράστη ήταν ένας στόχος που ποτέ δεν επιτεύχθηκε. Αντίθετα, ο θεσμός της φυλακής δέχθηκε έντονη κριτική για το ρόλο του στην υποτροπή των δραστών. Βέβαια, οφείλουμε να τονίσουμε ότι, στην πράξη, οι δύο αυτές μορφές ελέγχου δεν διαχωρίζονται απόλυτα. Όσο και αν ο άτυπος έλεγχος έχει αποδυναμωθεί, ο τελευταίος αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται όλο το επίσημο σύστημα κοινωνικού ελέγχου. Η άγνοια των νόμων δεν εμποδίζει τους ανθρώπους από το να ενεργούν με σύννομο τρόπο, καθώς η αίσθησή τους για το τί είναι σωστό και τί λάθος, τί δίκαιο και τί άδικο, τους καθοδηγεί καθορίζοντας τη συμπεριφορά και τον τρόπο αντίδρασής τους (Bergalli, R., Sumner, C. 1997).

Το ζήτημα της άγνοιας των νόμων χαρακτηρίζει έντονα τη σύγχρονη πραγματικότητα. Οι ποινικοποιήσεις ολοένα και περισσότερων συμπεριφορών δεν είναι η μοναδική αιτία. Ποιά είναι η μορφή που αποκτά ο κοινωνικός έλεγχος στην ανατολή του 21ου αιώνα και ποιά είναι η ενημέρωση και η προστασία που παρέχεται στο κοινωνικό σύνολο;

1.3 Νέες μορφές κοινωνικού ελέγχου

Το έγκλημα, με οποιαδήποτε μορφή και αν εκδηλώνεται, αποτελεί, πάντοτε, ένα κοινωνικό πρόβλημα για την αντιμετώπιση του οποίου επιστρατεύονται οι αρμόδιοι μηχανισμοί. Σήμερα, η εμφάνιση νέων μορφών εγκλημάτων συνιστά μία σοβαρή κοινωνική απειλή για την εξουδετέρωση της οποίας επιστρατεύεται η τεχνολογία. Οι επίσημοι φορείς κοινωνικού ελέγχου έχουν, πλέον, στη διάθεσή τους μία πληθώρα τεχνολογικών μέσων που υποστηρίζει και ενισχύει τις προσπάθειές τους για την αντιμετώπιση του εγκλήματος.

Στη διάρκεια των τελευταίων πενήντα ετών, περίπου, η χρήση τεχνολογικών επιτευγμάτων για τον έλεγχο του εγκλήματος παρουσιάζει διαρκή αύξηση. Άλλωστε, σύμφωνα με τον G. Marx (Marx, G.T,2001) ένα γνώρισμα της μοντέρνας εποχής είναι η χρήση επιστημονικά έγκυρων και αξιόπιστων

τεχνολογικών μέσων και μεθόδων στον τομέα της επιβολής των κοινωνικών κανόνων. Ο κοινωνικός έλεγχος αποτελεί ένα μέσο νομιμοποίησης της κρατικής επέμβασης στη ζωή του ανθρώπου. Η διαφύλαξη και η σταθεροποίηση της κρατικής αυτής ισχύος είναι ένας στόχος που επιτυγχάνεται ευκολότερα με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας. Στόχο του σύγχρονου κοινωνικού ελέγχου αποτελεί και ο έλεγχος της καθημερινής συμπεριφοράς, αλλά χωρίς να ομολογείται ή να δηλώνεται ρητά από τους αρμόδιους φορείς που εστιάζουν και προβάλλουν ως επιδιωκόμενο στόχο την επίτευξη της κοινωνικής τάξης και ασφάλειας.

Βασικά γνωρίσματα του σύγχρονου κοινωνικού ελέγχου είναι η παρακολούθηση ολόκληρου του πληθυσμού και η συλλογή προσωπικών στοιχείων και πληροφοριών. Συνέπεια αυτών είναι η διεύρυνση του κοινωνικού ελέγχου. Πιο αναλυτικά, θα υποστηρίξουμε πως εκτός από την αστυνομική περιπολία, υπάρχει και ένα νέο είδος αστυνόμευσης της ανθρώπινης συμπεριφοράς, πιο διακριτικό και ανώδυνο. Η εγκατάσταση κλειστών κυκλωμάτων παρακολούθησης με κάμερες σε διάφορους χώρους και τοποθεσίες όπως σε δρόμους, καταστήματα, φυλακές, ψυχιατρεία, αλλά και η παρακολούθηση από δορυφόρο έχουν μετατρέψει το σύγχρονο κράτος σε έναν τεράστιο εποπτικό μηχανισμό (Marx, G.T., 1989). Η «κοινωνία της επιτήρησης» για την οποία πριν από μερικές δεκαετίες έκανε λόγο ο Φουκώ στο έργο του «Επιτήρηση και Τιμωρία» (Φουκώ, Μ. 1989) χαρακτηρίζει πλήρως τη σύγχρονη πραγματικότητα. Κάθε κοινωνική δράση είναι ορατή και ελέγξιμη και η ιδιωτική ζωή τείνει να καταργηθεί στο πλαίσιο μίας «διαφανούς» κοινωνίας. Μάλιστα, ο περιορισμός της ιδιωτικότητας, που επιδιώκεται μέσω της παρακολούθησης, στόχο έχει τη χειραγώγηση του ατόμου. Η επιτήρηση και εποπτεία των ατόμων στηρίζεται στη χρήση σύγχρονων τεχνικών μέσων που επιτρέπουν την απόσπαση προσωπικών δεδομένων των ατόμων καταρρίπτοντας παραδοσιακά εμπόδια, φυσικά και χρονικά, και καταργώντας σύνορα και αποστάσεις.

Στα πλαίσια αυτά, αναπτύσσονται συνεργασίες αστυνομικών και δικαστικών αρχών τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο που στοχεύουν σε έναν πιο αποτελεσματικό έλεγχο του εγκλήματος. Τίθενται, όμως, ζητήματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς οι κατασταλτικές πολιτικές που υιοθετούνται δε στοχεύουν μόνο στην καταπολέμηση του εγκλήματος, αλλά

και στην εξουδετέρωση κάθε απείθαρχης δράσης, στη χειραγώγηση κάθε αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Τα άτομα διώκονται σε ένα προδραστικό στάδιο όχι για την ενοχή τους, ούτε για την υποψία ενοχής, αλλά για το ενδεχόμενο εκδήλωσης επικίνδυνης δράσης στο μέλλον. Αλλά και στο επίπεδο της σωφρονιστικής, η νέα μορφή του ελέγχου είναι παρούσα. Σύμφωνα με τον G. Marx, στις φυλακές υψίστης ασφαλείας, η αδιάκοπη παρακολούθηση του εγκλειστού πληθυσμού και η διευρυμένη χρήση ηλεκτρονικών αρχείων κάνουν εμφανή το βαθμό εντατικοποίησης του ελέγχου. Επιπλέον, η ηλεκτρονική παρακολούθηση κατ'οίκον και τα ηλεκτρονικά βραχιόλια είναι μέτρα εναλλακτικά του εγκλεισμού που, όμως, συνιστούν μία οιονεί μεταχείριση και επίβλεψη του ατόμου. Όλες αυτές οι νέες μορφές κοινωνικού ελέγχου έχουν αντίκτυπο στα ανθρώπινα δικαιώματα. Εν αγνοία των ατόμων, προσβάλλονται, περιορίζονται ή καταστρατηγούνται θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες που είναι συνταγματικά κατοχυρωμένα. Η ανάγκη θέσπισης νομοθετικών ρυθμίσεων που θα παρέχουν εγγυήσεις σε όλους τους πολίτες, για την προστασία τους από ανάλογες καταχρήσεις, είναι επιτακτική.

1.4 Η σημασία του όρου «δικαίωμα»

Η αναγνώριση ενός δικαιώματος ισοδυναμεί με περιορισμό της κρατικής εξουσίας θέτοντας όρια στη δράση των φορέων της πολιτικής εξουσίας. Ο περιορισμός αυτός των κυβερνώντων εγγυάται την ύπαρξη ενός χώρου ελεύθερης δράσης και αυτοπροσδιορισμού των ατόμων. (Παπαδημητρίου, Γ. 1985).

Το αίτημα αυτό, ακόμα και αν έχει διατυπωθεί από τον 18^ο αιώνα, μέσα από την Αμερικανική και Γαλλική Επανάσταση, ακόμα και αν έχει αποτελέσει κεκτημένο όλων των ανθρώπων μέσα από διακηρύξεις, συμβάσεις και συντάγματα, σήμερα κλονίζεται και απειλείται εκ νέου εξαιτίας της «παντοδυναμίας των τεχνικών μέσων». Αναφορικά με τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα, είναι σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι δεν αποτυπώνουν το αποτέλεσμα μίας μακροχρόνιας συναινετικής διαδικασίας. Γνωρίζουμε ότι ο πλουραλισμός απόψεων και τα αντιτιθέμενα συμφέροντα δεν ευνοούν τη χάραξη μίας κοινής πολιτικής. Το ίδιο συμβαίνει και με τον αγώνα για την κατάκτηση θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Αυτό αποδεικνύεται από την πληθώρα των συνθηκών και των διακηρύξεων που έχουν συνταχθεί και επικυρωθεί μέχρι

τις μέρες μας. Η καθιέρωση τριών γενικών κατηγοριών δικαιωμάτων στηρίζεται στην υπερπήδηση όλων των εμποδίων που γεννιούνται από τις διαφορετικές ιδεολογικές κατευθύνσεις και κινητοποιήσεις και εκφράζει τη σύμπνοια όλων σε ένα κοινό «σώμα» αξιώσεων από την κεντρική εξουσία. Μάλιστα, η διάκριση αυτή είναι περισσότερο σχηματική καθώς και οι τρεις γενεές δικαιωμάτων έχουν παραπληρωματικό χαρακτήρα.

✓ Πρώτη γενιά δικαιωμάτων

Η πρώτη γενεά δικαιωμάτων περιλαμβάνει τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα. Τα ατομικά δικαιώματα έχουν αρνητικό περιεχόμενο υποδηλώνοντας την υποχρέωση του κράτους να απέχει και να μην παρεμποδίζει την άσκησή τους. Τα ατομικά δικαιώματα θα μας απασχολήσουν εκτενέστερα στη συνέχεια. Ενδεικτικά κάποια παραδείγματα ατομικών δικαιωμάτων αποτελούν η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, η προστασία της ιδιωτικής ζωής, το άσυλο της κατοικίας, το απόρρητο της επικοινωνίας, η ελευθερία της έκφρασης και άλλα.

Τα πολιτικά δικαιώματα εκφράζουν την αξίωση των πολιτών για συμμετοχή στην άσκηση της κρατικής εξουσίας και για το λόγο αυτό έχουν ενεργητικό περιεχόμενο. Χαρακτηριστικό δικαίωμα της κατηγορίας αυτής είναι εκείνο του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι.

✓ Δεύτερη γενιά δικαιωμάτων

Στη δεύτερη γενεά δικαιωμάτων ανήκουν τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα. Σε αντίθεση με την προηγούμενη κατηγορία, η πολιτεία καλείται να εγγυηθεί την παροχή ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών. Το δικαίωμα στην εργασία, την κοινωνική ασφάλιση, την υγεία, την εκπαίδευση και πολλά ακόμη ανήκουν στην κατηγορία αυτή. Επιχειρώντας, μάλιστα, μία ιστορική αναδρομή, τα ατομικά δικαιώματα αποτέλεσαν την πρώτη ομάδα δικαιωμάτων που η πολιτεία ανέλαβε την υποχρέωση να αναγνωρίσει διασφαλίζοντας την προστασία τους. Πρόκειται για θεμελιώδη δικαιώματα καθώς στοχεύουν στην ικανοποίηση βασικών ανθρώπινων αναγκών. Δημοφιλής υπήρξε και η θεωρία που υποστήριζε την ύπαρξη «έμφυτων» δικαιωμάτων στον άνθρωπο.

Τα φυσικά δικαιώματα θεωρήθηκε πως προϋπάρχουν, πως δεν αποτελούν δημιούργημα του θετικού δικαίου αλλά πως συνιστούν τμήμα, κομμάτι της

ανθρώπινης φύσης και υπόστασης. Αν και η ισχύς και η επιρροή του φυσικού δικαίου ήταν σημαντική, δεν κατόρθωσε να επισκιάσει το γραπτό θετικό δίκαιο που με την εμφάνισή του επικύρωσε, με νομικά έγκυρο τρόπο, τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου. Πάντως, η οποιαδήποτε κατοχύρωση δικαιωμάτων ήταν απόρροια αγώνων και διεκδικήσεων. Συγκεκριμένα, η δυναμική της αστικής τάξης συνέβαλε καθοριστικά στη θέσπιση των ατομικών και των πολιτικών δικαιωμάτων. Ήδη από τον 17^ο αιώνα, αλλά και μέσα στους αιώνες που ακολούθησαν, οι προσδοκίες των αστών για κοινωνική, οικονομική και πολιτική άνοδο κατόρθωσαν να θέσουν τις βάσεις για την αναγνώριση θεμελιωδών ατομικών ελευθεριών. Τόσο στην Αμερική όσο και τη Δυτική Ευρώπη, οι επαναστατικές κινητοποιήσεις ήταν εκείνες που οδήγησαν το 1789 στη «Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη» και σε μία πληθώρα άλλων κειμένων και διατάξεων που αφορούσαν στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Στην Ελλάδα, τα επαναστατικά συντάγματα αποτέλεσαν τα θεμέλια πάνω στα οποία στηρίχθηκε η ψήφιση των επόμενων συνταγματικών κειμένων με ορόσημο το Σύνταγμα του 1952. Στόχος της ρητής συνταγματικής κατοχύρωσης κάθε δικαιώματος είναι η προστασία από αυθαιρεσίες της κεντρικής εξουσίας και φορείς των ατομικών δικαιωμάτων είναι όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως, χωρίς διακρίσεις και ανισότητες. Η θεσμική κατοχύρωση των δικαιωμάτων είναι ένα απαραίτητο βήμα για την προστασία τους, αλλά η διαρκής επαγρύπνηση των πολιτών και των κυβερνώντων είναι το «κλειδί» για μία ασφαλή, ειρηνική και δημοκρατική συνύπαρξη ανθρώπων και λαών.

1.5 Δικαιώματα των φυλακισμένων βάση του Συντάγματος

Ü Φυσική ελευθερία(α. 5.3 Σ) και προσωπική ασφάλεια(α. 6 Σ)

Η ελευθερία του ανθρώπου είναι υλική (σωματική ή « υλική»), πνευματική και κοινωνική. Στην κοινωνική ελευθερία ανήκει η κύρια έκφραση της νομικής ελευθερίας με την έννοια «της μη δουλείας». Η στοιχειώδης αυτή έννοια της ελευθερίας συνδέεται με αυτήν την ίδια την αναγνώριση του ανθρώπου ως υποκειμένου δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Η ελευθερία αυτής της μορφής συνδέεται με την ισότητα , και σε ένα βαθμό με τη μη αναγνώριση τίτλων ευγενείας. Στενά με την προηγούμενη συνδέεται η σωματική, η φυσική διάσταση της προσωπικής ελευθερίας. Η βασικότερη έκφραση της σωματικής ελευθερίας είναι η ελευθερία κίνησης στο φυσικό χώρο. Ελεύθερος άνθρωπος με τη στοιχειώδη έννοια είναι εκείνος που δεν εμποδίζεται, που μπορεί να μεταβεί όπου εκείνος επιθυμεί. Στην πνευματική, τέλος, ελευθερία ανήκει η ελευθερία σκέψης, στοχασμών και ιδεών.

Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη. Κανένας δεν καταδιώκεται, ούτε συλλαμβάνεται, ούτε φυλακίζεται, ούτε με οποιονδήποτε τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος. Η διάταξη εφαρμόζεται και στους αλλοδαπούς. Αυτό προκύπτει σαφώς από τον όρο «κανένας» που χρησιμοποιείται στο συνταγματικό κείμενο σε αντιδιαστολή με διατάξεις άλλων συνταγματικών ελευθεριών που χρησιμοποιούν τη λέξη «οι Έλληνες», αλλά και από την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, που αποκλείει διακρίσεις για τους αλλοδαπούς.

Η διάταξη αυτή κατοχυρώνει την ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης των πολιτών στη χώρα με όλα τα μέσα, προς κάθε σημείο και καθ' οιονδήποτε χρόνο, απαγορεύοντας παράλληλα οποιονδήποτε αυθαίρετο περιορισμό της υπό στενή έννοια ελευθερίας. Στη διάταξη αυτή ωστόσο περιλαμβάνεται επιφύλαξη νόμου. Επιτρέπονται κατ' αρχήν γενικής φύσης νομοθετικοί περιορισμοί της ελευθερίας κίνησης.

Αναγκαία συνέπεια της ελευθερίας του ανθρώπου είναι η απαγόρευση της φυλάκισης. Η απαγόρευση αυτή περιέχεται στη γενικότερη προστασία της ελευθερίας. Το Σύνταγμα ωστόσο επαναλαμβάνει στο άρθρο 6 «παραδοσιακές διατάξεις», οι οποίες καθιερώθηκαν για την προστασία του ανθρώπου από

αυθαίρετες ενέργειες της κρατικής εξουσίας, κυρίως στο πλαίσιο της ποινικής δίωξης. Σύμφωνα με το 6.1 Σ, κανένας δε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα. Άρα, για να γίνει η σύλληψη ή προσωρινή κράτηση πρέπει να συντρέχουν τα ακόλουθα: α) αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, β) επίδοση κατά τη στιγμή της σύλληψης. Εξαιρέση αποτελούν τα αυτόφωρα εγκλήματα. Εξάλλου με την παρ. 2 επιτάσσεται η γρήγορη προσαγωγή του συλληφθέντος στο αρμόδιο δικαστικό όργανο, ενώ τίθενται σύντομες προθεσμίες για να αποφεύγεται η επί μακρό χρονικό διάστημα στέρηση της ελευθερίας. Επίσης, στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου το Σύνταγμα καθιερώνει υποχρέωση απόλυσης μετά την πάροδο των προθεσμιών. Τέλος, η προστασία της προσωπικής ασφάλειας εκτείνεται στη διάρκεια της προσωρινής κράτησης.

Η φυλάκιση, η οποία επιτρέπεται με τις εγγυήσεις του 6 Σ και μόνο όταν την ορίζει ο νόμος, προσβάλλει πρωταρχικά τη φυσική ελευθερία και την προσωπική ασφάλεια. Με τον όρο «φυλάκιση» εννοούμε τον εγκλεισμό του προσώπου σε περικλειστο χώρο από τον οποίο απαγορεύεται η έξοδός του. Η συνταγματική έννοια της φυλάκισης είναι ευρύτερη και διαφέρει από τον *terminus technicus* του ποινικού δικαίου. Φυλάκιση είναι επομένως κάθε κράτηση, ανεξάρτητα από τον ειδικότερο χαρακτηρισμό της ή το είδος της διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας διενεργείται. Αποτελούν επομένως φυλάκιση η κάθειρξη, η φυλάκιση, ο περιορισμός εντός σωφρονιστικού ή ψυχιατρικού καταστήματος, η προσωπική κράτηση, η προσωρινή κράτηση.

Κατά την κρατούσα άποψη, η φυλάκιση αποτελεί στέρηση του δικαιώματος της φυσικής ελευθερίας. Και τούτο αντιδιαστέλλεται προς τον απλό περιορισμό της ελευθερίας κίνησης. Συγκεκριμένα, περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας υφίσταται, όταν κάποιος εμποδίζεται να αναζητήσει ορισμένο χώρο ή τόπο προς παραμονή, υποχρεούται να διαμένει σε ορισμένο χώρο ή τόπο ή υποχρεούται να εμφανίζεται σε ορισμένη αρχή. Συγκεκριμένα υποστηρίζεται, ότι όσο περισσότερο περιορισμένος και στενά οριοθετημένος είναι ο τόπος στον οποίο επιβάλλεται η αποκλειστική διαμονή, τόσο πιο έντονη είναι η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας. Υποστηρίζεται, όμως, και η άποψη, ότι η φυλάκιση δεν οδηγεί σε στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, αλλά μόνο σε περιορισμό της. Υπήρξαν, βέβαια, εποχές που η φυλάκιση αποστερούσε πλήρως το φυλακισμένο από την ελευθερία κίνησης. Ανεξάρτητα ωστόσο, από το αν θα

θεωρήσουμε τη φυλάκιση ως στέρηση ή ως περιορισμό της φυσικής ελευθερίας, υπάρχουν κάποια όρια πέρα από τα οποία δεν μπορεί να φτάσει η στέρηση ή ο περιορισμός. Ένα πρώτο ζήτημα που ανακύπτει αφορά στη χωρητικότητα των κελιών. Τα κελιά πρέπει να διαθέτουν την απαραίτητη ευρυχωρία, ώστε να επιτρέπουν την κίνηση των κρατουμένων. Σύμφωνα με το Σωφρονιστικό Κώδικα (ν. 2776/1999), η ελάχιστη χωρητικότητα αυτών θα πρέπει να είναι 35 κ.μ. (ά.21.2). Εξάλλου μια ποινή που θα υποχρέωνε το φυλακισμένο σε συνεχή διαμονή στα όρια ενός κελιού, δε θα ήταν σύμφωνη με το Σύνταγμα (ά. 2.1).

Ένα άλλο ζήτημα που προκύπτει σε σχέση με τη φυσική ελευθερία των φυλακισμένων και για το οποίο γίνεται συχνά λόγος είναι το δικαίωμα εξόδου. Βέβαια, το δικαίωμα αυτό δε θα μπορούσε να μην υπόκειται σε προϋποθέσεις όπως αυτές ορίζονται στο ά.55 ΣωφρΚ, οι οποίες είναι: 1) ο κρατούμενος να έχει εκτίσει το 1/5 της ποινής του, 2) να μην εκκρεμεί εις βάρος του ποινική διαδικασία για αξιόποινη πράξη σε βαθμό κακουργήματος, 3) να εκτιμάται ότι δεν υπάρχει κίνδυνος τελέσεως, κατά τη διάρκεια της άδειας νέων εγκλημάτων, 4) να συντρέχουν λόγοι που δικαιολογούν την προσδοκία ότι δεν υπάρχει κίνδυνος φυγής και ότι ο κρατούμενος δε θα κάνει κακή χρήση της άδειάς του. Τέλος, το δικαίωμα άδειας εξόδου δεν υφίσταται για όσους εκτίουν ποινή για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας.

Ü Δεν μπορεί να επιβληθεί ποινή χωρίς νόμο

Το Σύνταγμα περιβάλλει με πρόσθετες θεσμικές εγγυήσεις την προσωπική ελευθερία ως προσωπική ασφάλεια. Οι εγγυήσεις αυτές, τίθενται αρχικά στο ά.7.1 Σ που ανυψώνει σε συνταγματική διάταξη τη θεμελιώδη αρχή του ποινικού δικαίου: «*nullum crimen nulla poena sine lege*». Κατά το Σύνταγμα, έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της.

Ο συντακτικός νομοθέτης ρυθμίζει το ζήτημα της αναδρομικότητας των ποινικών νόμων, ορίζοντας στο ά.7.1.β. Σ ότι ποτέ δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που προβλεπόταν κατά την τέλεση της πράξης. *A contrario* συνάγεται ότι ο συντακτικός νομοθέτης όχι απλά επιτρέπει, αλλά επιβάλλει την αναδρομικότητα του επεικέστερου ποινικού νόμου. Στο συμπέρασμα αυτό οδηγεί

η εφαρμογή των αρχών του κράτους δικαίου και του απαραβίαστου της ανθρώπινης αξίας.

Με τον όρο έγκλημα στο ά.7 Σ. ο συντακτικός νομοθέτη αναφέρεται κατά κύριο λόγο στις ποινικά κολάσιμες πράξεις. Ωστόσο, η συνταγματική έννοια της λέξης είναι ευρύτερη από τον τεχνικό όρο του ποινικού δικαίου. Έγκλημα είναι κάθε απαγορευμένη και κατά συνέπεια τιμωρούμενη πράξη. Έγκλημα είναι επομένως και η διοικητική παράβαση και το πειθαρχικό αδίκημα. Το ίδιο ισχύει και για τον όρο ποινή. Δε λαμβάνεται με την τεχνική νομική ποινική έννοια, αλλά με την ευρύτερη, έτσι ώστε να παρέχεται μεγαλύτερη συνταγματική προστασία. Τόσο η αρχή της νομιμότητας των ποινών, όσο και η απαγόρευση της αναδρομικότητας αναφέρονται σε κάθε ποινή με τη ευρύτερη έννοια του όρου, κύρια ή παρεπόμενη ή και στα μέτρα ασφαλείας. Αναφέρεται επίσης στις διοικητικές και πειθαρχικές ποινές και στα διοικητικά μέτρα. Υπάρχει ωστόσο και η άποψη ότι το ά.7 Σ. αναφέρεται μόνο στο ποινικό δίκαιο. Σύμφωνα με την άποψη που θέλει το ά.7 Σ να εφαρμόζεται και εκτός ποινικού δικαίου, έχουμε τη γνώμη ότι το συγκεκριμένο άρθρο μπορεί να εφαρμοστεί και στο πλαίσιο της ειδικής κυριαρχικής σχέσης των φυλακισμένων. Αντισυνταγματική λοιπόν, ως αντικείμενη στην παραπάνω αρχή θα ήταν και η περίπτωση στέρησης από το φυλακισμένο της δυνατότητας αναστολής του υπολοίπου της ποινής του. Μια τέτοια στέρηση θα ισοδυναμούσε ουσιαστικά με επιβολή ποινής στερητικής της ελευθερία και γι' αυτό μόνο από δικαστήριο θα μπορούσε να επιβληθεί.

Ü Δικαίωμα αναφοράς (ά.10Σ)

Αναφορά είναι η έγγραφη προσφυγή προς την αρμόδια αρχή, προκειμένου να επιληφθεί συγκεκριμένου θέματος. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει το δικαίωμα του αναφέρεσθαι στις αρχές. Καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα , τηρώντας τους νόμους του Κράτους , να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα κατά τις κείμενες διατάξεις και να απαντούν αιτιολογημένα σ' αυτόν που υπέβαλε την αναφορά , σύμφωνα με το παρεχόμενο δικαίωμα. Η αναφορά απευθύνεται κατ' αρχήν προς τη διοίκηση, ακόμη προς τη δικαιοσύνη, αλλά όχι προς τη νομοθετική εξουσία. Το δικαίωμα της αναφοράς δεν περιορίζεται ούτε στο πλαίσιο της ειδικής κυριαρχικής σχέσης των φυλακισμένων με το Κράτος. Οι φυλακισμένοι έχουν δικαίωμα σε

περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος τους ή παράνομης εντολής (ά.6 Σωφρ.Κ), να αναφέρονται γραπτώς στο Συμβούλιο Φυλακής, η οποία είναι η ιεραρχικά υπερκείμενη σωφρονιστική αρχή, καθώς επίσης και στο αρμόδιο δικαστήριο. Επίσης η διεύθυνση του καταστήματος υποχρεούται να διαβιβάζει το αργότερο μέσα σε τρεις ημέρες κάθε αναφορά ή επιστολή κρατουμένου απευθυνόμενη σε δημόσια αρχή ή διεθνή οργανισμό, χωρίς να λαμβάνει γνώση του περιεχομένου της(ά.6.3Σωφρ.Κ).

Ü Η αρχή της ισότητας(ά.4Σ)

Κατά το άρθρο 4.1 του Συντάγματος, οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον των νόμων. Η διάταξη αυτή καθιερώνει τη συνταγματική αρχή της ισότητας και αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα συνταγματικής καθιέρωσης αντικειμενικής αρχής και θεμελιώδους δικαιώματος. Το Σύνταγμα καθιερώνει αντικειμενικό κανόνα δικαίου από τον οποίο πηγάζουν τα αντίστοιχα ατομικά δικαιώματα. Η αρχή της ισότητας αποτελεί θεμελιώδη συνταγματική αρχή, η οποία διαχέεται στην συνολική έννομη τάξη και εμφανίζεται με ειδικότερες μορφές σε όλες τις περιοχές του δικαίου. Η αρχή της ισότητας, όπως κατοχυρώνεται συνταγματικά, έχει κυρίως την έννοια της ίσης μεταχείρισης. Η αρχή δεν σημαίνει την ίδια μεταχείριση όλων των περιπτώσεων, αλλά την ίση μεταχείριση όλων των όμοιων περιπτώσεων. Αντίθετα, η ίση μεταχείριση ανόμοιων περιπτώσεων αποτελεί ανισότητα. Πάντως, η αρχή της ισότητας αποτελεί γενικότερη συνταγματική αρχή που επηρεάζει βαθιά όλο το οικοδόμημα του δικαίου.

Δεδομένου, όμως, ότι η ισότητα διαχέεται σ' όλες τις περιοχές του δικαίου, υπεισέρχεται και στις ειδικές κυριαρχικές σχέσεις και επομένως και στην περίπτωση των φυλακισμένων.

Ειδικότερα, στην περίπτωση των φυλακισμένων, η αρχή της ισότητας εμφανίζεται ως ισότητα στη μεταχείρισή τους. Συγκεκριμένα, απαγορεύεται κάθε δυσμενής διακριτική μεταχείριση των φυλακισμένων και κυρίως εκείνη που βασίζεται στη φυλή, το χρώμα, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, το θρήσκευμα, την περιουσία ή τις ιδεολογικές πεποιθήσεις. Αν και απ' ό,τι είδαμε ισότητα σημαίνει ίση μεταχείριση όμοιων περιπτώσεων, στην κυριαρχική σχέση των φυλακισμένων, η διάκριση των φυλακισμένων σε κατηγορίες ανάλογα με τη

νομική ή πραγματική τους κατάσταση όχι μόνο δεν αντιβαίνει στη συνταγματική επιταγή, αλλά είναι και σύμφωνη με το άρθρο 4 Σ. Για την κατηγοριοποίηση αυτή χρησιμοποιούνται διάφορα κριτήρια, τα οποία συνδέονται αιτιωδώς με τη σωφρονιστική μεταχείριση και τους σκοπούς της. Τέτοια κριτήρια είναι:

- Βιολογικά, όπου οι φυλακισμένοι διακρίνονται σε άντρες και γυναίκες, νέους και ενήλικες
- Ψυχολογικά, όπου οι φυλακισμένοι διακρίνονται σε άτομα με ψυχικές διαταραχές και σε άτομα εξαρτημένα από τοξικές ουσίες.
- Νομικά, όπου η διάκριση λαμβάνει χώρα μεταξύ των καταδίκων και των υποδίκων.

Û Δικαίωμα στη ζωή

Η καθοριστική σημασία της ζωής για το όλο το σύστημα των θεμελιωδών δικαιωμάτων οδήγησε στην επιταγή του Συντάγματος στο ά. 5.2, ότι όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής τους. Η προστασία της ζωής αποτελεί πρωταρχική και αναγκαία συνέπεια της καταστατικής αρχής του απαραβιάστου της ανθρώπινης αξίας.

Ως αντικειμενικός κανόνας δικαίου έχει εφαρμογή στη συνολική έννομη τάξη. Είναι δικαίωμα υπόστασης καθώς και μητρικό δικαίωμα με την έννοια ότι αποτελεί την προϋπόθεση όλων των άλλων δικαιωμάτων, αποτελεί πρωταρχικό ανθρώπινο δικαίωμα.

Εφαρμογή του δικαιώματος στους φυλακισμένους και εξαίρεση σε περίπτωση απόδρασης, στάσης ή ανταρσίας. Δεν αντίκειται στο Σύνταγμα, εφόσον βέβαια, κατά τα λοιπά είναι νόμιμη η άσκηση άμεσου καταναγκασμού, ακόμα και η χρήση όπλων από αστυνομικά όργανα που καταλήγει σε συγκεκριμένη περίπτωση στη θανάτωση παρανομούντος φυλακισμένου, π.χ. κατά την παρεμπόδιση αποδράσεώς του ή κατά την καταστολή στάσης ή ανταρσίας. Η άσκηση κρατικής βίας είναι νόμιμη μόνο στο πλαίσιο της αρχής της αναλογικότητας που διατυπώνεται πλέον ρητά στο αναθεωρημένο ά.25 Σ. Έτσι η διακινδύνευση της ζωής του παρανομούντος φυλακισμένου με τη χρήση όπλων από αστυνομικά όργανα είναι επιτρεπτή μόνο όταν δεν μπορεί αλλιώς να

αποτραπεί άμεσος και σπουδαίος κίνδυνος που απειλεί άλλα ισόβαθμα ή υπέρτερα έννομα αγαθά.

Û Δικαίωμα στην προστασία της υγείας (ά. 5.5 Σ) και Δικαίωμα σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας (ά. 7.2 Σ)

Δικαίωμα προστασίας της υγείας. Με την αναθεώρηση του 2001 εισήχθη πλέον ρητά στο Σύνταγμα το δικαίωμα στην προστασία της υγείας. Η διάταξη 5.5.1. του αναθεωρημένου Συντάγματος συνιστά εξειδίκευση των διατάξεων 2.2 και 5.1 που προστατεύουν την αξία του ανθρώπου και το δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας.

Το δικαίωμα σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας. Πριν τη ρητή κατοχύρωση του δικαιώματος της υγείας στο ά. 5, το δικαίωμα αυτό προστατευόταν μόνο στα πλαίσια του ά. 7 Σ. Σε αυτό αναφέρονται ιδιαίτερος και αποδοκιμάζονται τα βασανιστήρια. Βασανιστήρια συνιστούν κάθε μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης επικίνδυνης για την υγεία ή ψυχικού πόνου ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, καθώς και κάθε παράνομη χρησιμοποίηση χημικών, ναρκωτικών ή άλλων φυσικών ή τεχνικών μέσων, με σκοπό να κάμψουν τη βούληση του θύματος.

Εκτός από τα βασανιστήρια, στο ά. 7.2 απαγορεύεται και οποιαδήποτε σωματική κάκωση, βλάβη υγείας ή άσκηση ψυχολογικής βίας, καθώς και κάθε άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Η απαγόρευση των βασανιστηρίων εφαρμόζεται κατ' αρχήν στη κυριαρχική σχέση φυλακισμένων- κράτους. Ο σκοπός για τον οποίο επιβάλλονται τα βασανιστήρια είναι αδιάφορος. Η συνταγματική απαγόρευση είναι γενική και χωρίς εξαιρέσεις, γιατί τα βασανιστήρια αποτελούν την πιο έκδηλη άρνηση της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και συνεπάγεται ταυτόχρονα την αποκτήνωση του βασανιστή. Αναγκαία κρίνεται η διάκριση μεταξύ σωματικού και ψυχικού πόνου. Ενώ η πρόκληση του πρώτου συνιστά πάντοτε βασανιστήριο, αυτό δε συμβαίνει πάντοτε με την πρόκληση του δεύτερου, παρά μόνο όταν συντρέχει το πρόσθετο στοιχείο της επιδίωξης της υποταγής της θέλησης ή του εξευτελισμού του βασανιζομένου. Αλλιώς και η ίδια η επιβολή

της μστερητικής της ελευθερίας ποινής που κατά κανόνα προκαλεί ψυχικό πόνο, θα αποτελούσε βασανιστήριο.

Ο συνωστισμός στα καταστήματα κράτησης δημιουργεί ζήτημα παραβίασης του ά.7.2 Σ . Υποστηρίζεται μάλιστα, ότι πρόκειται κατ' ουσία για μορφή βασανιστηρίου και για το λόγο αυτό θα έπρεπε να λυθεί αποτελεσματικά το πρόβλημα της υπερφόρτωσης των φυλακών.

Επίσης η διατροφή των φυλακισμένων είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της υγείας τους σε καλή κατάσταση. Γι' αυτό, η διοίκηση οφείλει να παρέχει σε αυτούς σε τακτά χρονικά διαστήματα, τροφή κατάλληλα παρασκευασμένη, ώστε να ανταποκρίνεται ως προς την ποσότητα και την ποιότητα στους όρους της μοντέρνας υγιεινής και η οποία να είναι ανάλογη με την ηλικία, την υγεία και τη φύση της εργασίας τους, καθώς και να είναι κατά το δυνατόν σύμφωνη με τυχόν θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις.

Αναγκαίο στοιχείο για την υγεία των φυλακισμένων είναι και η εξασφάλιση των όρων υγιεινής και καθαριότητας στο κατάστημα, η διατήρηση σε καλή λειτουργία των εγκαταστάσεων, καθώς και η παροχή μέσων για ατομική υγιεινή και καθαριότητα. Ιδιαίτερα η κατασκευή και η διαρρύθμιση των κτηρίων κράτησης πρέπει να εξασφαλίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό ηλιακό φως και ατμοσφαιρικό αέρα με χρήση παραθύρων, θέρμανση, άνετη κυκλοφορία και χώρους κίνησης, σύμφωνα με τις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου κράτησης.

Συνεχίζοντας ακόμα μια ευθύνη της διοίκησης είναι και η ιατρική περίθαλψη των φυλακισμένων. Τα καταστήματα κράτησης πρέπει να είναι επαρκώς στελεχωμένα με υγειονομικό προσωπικό, ενώ παράλληλα πρέπει να διατηρείται ατομικό δελτίο υγείας, στο οποίο να εμπεριέχεται το ιστορικό κάθε κρατουμένου. Εν τούτοις, κάθε είδους αναγκαία ιατρική εξέταση ή ιατροχειρουργική επέμβαση, πρέπει να γίνεται μόνο με τη συναίνεση του φυλακισμένου. Τα ίδια ισχύουν και για τους τοξικομανείς ή αλκοολικούς σε σχέση με την εισαγωγή τους σε ειδικά κέντρα αποτοξίνωσης. Και εδώ απαιτείται συναίνεση εκτός και αν ανακύπτει ζήτημα δημόσιας ασφάλειας. Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι είναι σαφώς αντισυνταγματική, ως αντικείμενη στο 7.2 Σ, η διενέργεια οποιασδήποτε ιατρικής επέμβασης, ακόμα και με συναίνεση αν αυτή δε σχετίζεται με την εξυπηρέτηση του προστατευόμενου αγαθού της ζωής και της σωματικής- ψυχικής υγείας. Για το λόγο αυτό, είναι ανεπίτρεπτη η

στείρωση φυλακισμένου για σεξουαλικά εγκλήματα, ακόμα και με τη συναίνεσή του.

Αξίζει ακόμα να αναφέρουμε ότι δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο, οι φυλακισμένοι να κατέρχονται σε απεργία πείνας. Πρόβλημα ανακύπτει όσον αφορά στην υποχρεωτική τροφοδοσία του φυλακισμένου. Κατ' αρχήν, ο κρατούμενος έχει δικαίωμα να καλέσει γιατρό του καταστήματος ή δικής του επιλογής για να διαπιστωθεί η κατάσταση της υγείας του (ά.31.1 Σωφρ.Κ). Μετά από αυτήν τη διαπίστωση, και αν λόγω της συνεχιζόμενης απεργίας πείνας περιέλθει σε κατάσταση άμεσου κινδύνου ζωής ή σοβαρής και μόνιμης βλάβης της υγείας του, τίθεται το ερώτημα αν μπορεί να υποχρεωθεί στη λήψη τροφής ή αν αυτό αντιβαίνει στο σεβασμό της αξιοπρέπειας. Ο Σωφρονιστικός Κώδικας επιλύει το πρόβλημα παραπέμποντας στη δικαστική κρίση (ά. 31.3, 29.3).

Ü Η ιδιωτική ζωή (ά.9 Σ)

Η ιδιωτική ζωή έρχεται σε αντιπαράθεση με τη δημόσια, δηλαδή την κοινωνική, επαγγελματική στο βαθμό που συμπεριλαμβάνει τις σχέσεις του ατόμου με ανοιχτό κατ' αρχήν κύκλο προσώπων ή αποσκοπεί στο να επηρεάσει «τα δημόσια» πράγματα. Αντιθέτως, ιδιωτική ζωή είναι εκείνη που περιορίζεται στο ίδιο το άτομο, την οικογένεια και το στενό κύκλο των φίλων και γνωστών του. Η διακήρυξη του απαραβίαστου αυτής, σημαίνει ότι υπάρχει ένας πυρήνας στη ζωή κάθε ατόμου, στον οποίο κυριαρχεί αυτό μόνο του και στον οποίο δεν μπορεί να διεισδύσει το κράτος. Η διακήρυξη του απαραβίαστου σημαίνει την απαγόρευση της δημοσιοποίησης της ζωής του ατόμου.

Στο πλαίσιο της ειδικής κυριαρχικής σχέσης φυλακισμένων- κράτους, το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής γνωρίζει περιορισμούς, στο βαθμό που οι περιορισμοί αυτοί βρίσκονται σε αιτιώδη συνάφεια με το θεσμό της φυλάκισης. Συγκεκριμένα οι περιορισμοί συνίστανται στην αναγκαστική συμβίωση ή συστέγαση των φυλακισμένων, στην αναγκαστική διαμόρφωση της ιδιωτικής ζωής (π.χ. καθορισμός ωραρίου, ρυθμού ζωής), στη νόμιμη χρήση των αναγνωρισμένων ανακριτικών μεθόδων.

Û Οικογένεια (ά. 9 Σ) και γάμος (ά. 21 Σ)

Ο συντακτικός νομοθέτης προστατεύει την οικογένεια ως «θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του έθνους» (ά.21 Σ).

Στο πλαίσιο όμως της ειδικής κυριαρχικής σχέσης φυλακισμένων- κράτους και το δικαίωμα στην οικογένεια υφίσταται περιορισμούς. Ισχύει η απαγόρευση της συμβίωσης με το/ τη σύζυγό του, καθώς η συμβίωση με το σύντροφο μπορεί να αποτελεί βασικό στοιχείο της οικογενειακής ζωής, ωστόσο παρεμποδίζει το κράτος της φυλάκισης. Παράλληλα υπάρχει δυνατότητα αντικατάστασης της γονικής μέριμνας με «κρατική μέριμνα», αλλά μόνο αν αυτό επιβάλλεται από το συμφέρον του παιδιού.

Εκτός από τους περιορισμούς που προαναφέρθηκαν, η οικογενειακή ζωή και το δικαίωμα των φυλακισμένων στο γάμο, σαφώς προστατεύονται. Συγκεκριμένα, ο φυλακισμένος δικαιούται να συνάψει γάμο, να δέχεται επισκέψεις του/ της συζύγου και των τέκνων του σε ιδιαίτερο χώρο του καταστήματος, καθώς και να του χορηγηθεί έκτακτη άδεια προς εκπλήρωση οικογενειακών αναγκών εξαιρετικού χαρακτήρα. Και τα δικαιώματα πάντως αυτά ισχύουν υπό προϋποθέσεις.

Û Το δικαίωμα της επικοινωνίας(ά. 19 Σ)

Επικοινωνία είναι η ανθρώπινη δραστηριότητα με την οποία ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή, σε συνεννόηση με άλλους ανθρώπους. Το Σύνταγμα στο ά. 19 προστατεύει το απόρρητο της επικοινωνίας. Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλον τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις κάτω από τις οποίες η δικαστική αρχή δε δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων.

Οι φυλακισμένοι διατηρούν το δικαίωμα τακτικής και απρόσκοπτης επικοινωνίας με το περιβάλλον τους, η οποία λαμβάνει χώρα με τους ακόλουθους τρόπους: 1) με επισκέψεις, 2) μέσω τηλεφώνου, 3) με επιστολές, τηλεγραφήματα.

Το περιεχόμενο των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, των επιστολών και κάθε άλλης μορφής επικοινωνίας είναι απόρρητο, εκτός από τις περιπτώσεις που ορίζει το ά. 19 Σ. Η φυλάκιση δε συνεπάγεται στέρηση της επικοινωνίας με τον

έξω κόσμο. Τα σχετικά δικαιώματά τους ρυθμίζονται στα άρθρα 51-53 Σωφρ. Κωδ. Έτσι, η συχνότητα των επισκέψεων είναι καθορισμένη, ενώ αυτές πραγματοποιούνται σε ειδικό χώρο όπου εξασφαλίζεται οπτική επαφή. Τα κινητά απαγορεύονται, ενώ έχει πρόσφορη εφαρμογή η δυνατότητα άρσης του απορρήτου για ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα.

Û Η ελευθερία γνώμης και η πληροφόρηση (ά. 14 Σ)

Μέσα από το ά. 14 Σ. προστατεύεται η ελευθερία γνώμης στις τρεις μορφές της:

- ελευθερία δημιουργίας- ύπαρξης ιδεών
- ελευθερία έκφρασης ιδεών
- ελευθερία διάδοσης

Κατά τη διάρκεια της φυλάκισης δεν περιορίζονται τα ανωτέρω δικαιώματα. Κάθε φυλακισμένος έχει δικαίωμα να ενημερώνεται από εφημερίδες, τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές, περιοδικά. Είναι βεβαίως δυνατό να τεθούν περιορισμοί από τη διεύθυνση του καταστήματος καθ' όλα συνταγματικοί σε σχέση με τον τόπο, το χρόνο, τη διαδικασία και γενικά τις λεπτομέρειες άσκησης του δικαιώματος αυτού.

Û Η θρησκευτική ελευθερία (ά. 13 Σ)

Στο ά. 13 κατοχυρώνεται η ελευθερία της θρησκείας με την έννοια της ανεξίθρησκίας. Θρησκευτική ελευθερία και ισότητα αποτελούν τα μητρικά θεμελιώδη δικαιώματα του θρησκευτικού χώρου από τα οποία πηγάζουν η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης και η ελευθερία της θρησκευτικής δράσης.

Στο πλαίσιο της ειδικής κυριαρχικής σχέσης αυτής ο φυλακισμένος δε θα πρέπει να εμποδίζεται ως προς την άσκηση των θρησκευτικών του δικαιωμάτων. Έτσι, λοιπόν, προβλέπεται στο ά. 39 Σωφρ. Κ. ότι ο κρατούμενος έχει δικαίωμα να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα και να επικοινωνεί με αναγνωρισμένο εκπρόσωπο του θρησκευματός του. Επιπλέον, όπως ορίζεται στην παρ. 3 σε κάθε κατάσταση πρέπει να υπάρχει ναός ή κατάλληλος χώρος, όπου όσοι κρατούμενοι επιθυμούν θα παρακολουθούν τη θεία λειτουργία ή άλλες εκδηλώσεις λατρείας.

Û Δικαίωμα στην μόρφωση

Ο όρος « μόρφωση» γίνεται αντιληπτός υπό δύο έννοιες , την ουσιαστική και την τυπική. Με την ουσιαστική έννοια εννοούμε το πνευματικό αγαθό τη καλλιέργεια του ανθρώπινου πνεύματος. Η παιδεία με ουσιαστική έννοια έχει δύο διαστάσεις. Στην πρώτη έχουμε την επιστήμη, έρευνα και διδασκαλία, και στη δεύτερη την τέχνη και τον αθλητισμό. Στο Σύνταγμα κατοχυρώνεται ατομικό δικαίωμα παιδείας. Ο φορέας του δικαιώματος είναι κατ' αρχήν ελεύθερος να αποφασίσει αν θα εκπαιδευθεί και να καθορίσει το περιεχόμενο των σπουδών του.

Το δικαίωμα της παιδείας είναι εκ των πραγμάτων περιορισμένο όσον αφορά στους φυλακισμένους. Εν τούτοις πρέπει να προστατεύεται και στ πλαίσια αυτά. Προς το σκοπό αυτό πρέπει να λειτουργεί στο κατάστημα δημοτικό σχολείο, ενώ παράλληλα πρέπει να οργανώνονται προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, μαθητείας ή εξειδίκευσης (ά.35 Σωφρ. Κωδ.). Επιπλέον οι παρεχόμενοι τίτλοι σπουδών πρέπει να είναι ισότιμοι με τους αντίστοιχους των σχολών της ίδιας βαθμίδας εκπαίδευσης, χωρίς να προκύπτει από το κείμενό τους ότι αποκτήθηκαν σε κατάστημα κράτησης. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική. Δυνατές είναι και οι εκπαιδευτικές άδειες.

Επίσης οι φυλακισμένοι διατηρούν το δικαίωμα στην τέχνη. Μπορούν να αναπτύσσουν τις καλλιτεχνικές τους κλίσεις και να συμμετέχουν σε ομαδικές ή ατομικές εκδηλώσεις.

Για την άσκηση του δικαιώματος των φυλακισμένων στον αθλητισμό θα πρέπει να παρέχονται οι κατάλληλες δυνατότητες, όπως γήπεδα, γυμναστήρια, προγράμματα άσκησης και άθλησης.

Û Δικαίωμα στην εργασία (ά. 22 Σ)

Στο ά. 22 καθιερώνεται η ελευθερία της εργασίας με την έννοια της απαγόρευσης της αναγκαστικής εργασίας. Η εργασία αποτελεί το βασικό βιοποριστικό μέσο του ανθρώπου, αλλά και μέσο διάπλασης των ικανοτήτων του, σημαντικότετος παράγοντα ανάπτυξης και έκφρασης της προσωπικότητάς του.

Σύμφωνα με το ά. 22.4 Σ η αναγκαστική εργασία απαγορεύεται. Στο άρθρο αυτό ορίζονται περιοριστικά οι περιπτώσεις που επιβάλλεται η εργασία. Οι φυλακισμένοι δεν περιλαμβάνονται σε αυτές, οπότε οποιαδήποτε υποχρέωσή τους προς προσφορά εργασίας είναι αντισυνταγματική. Κατ' αρχήν ο φυλακισμένος έχει δικαίωμα να συνεχίσει το επάγγελμά του, εφόσον αυτό είναι δυνατό στα πλαίσια της κυριαρχικής σχέσης. Εάν όμως η άσκηση του επαγγέλματος δεν είναι δυνατή, επειδή παρεμποδίζεται η εκτέλεση της ποινής, τότε το δικαίωμα περιορίζεται. Ο περιορισμός που υφίσταται ο φυλακισμένος ως προς την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος, δε σημαίνει ότι δεν έχει δικαίωμα απασχόλησης στο πλαίσιο του καταστήματος, στο οποίο μπορεί να οργανώνονται μονάδες εργασίας, ενώ παράλληλα οι κρατούμενοι μπορούν να εργάζονται για δικό τους λογαριασμό ακόμη και για ιδιώτη, πάντοτε κατόπιν συνεννοήσεως με το Συμβούλιο Φυλακής. Είναι δυνατή, τέλος, η εργασία των κρατουμένων έξω από το κατάστημα υπό τους όρους του νόμου.

Συναφές δικαίωμα προς αυτό της εργασίας είναι εκείνο της κοινωνικής ασφάλισης (ά.22.5 Σ). Κατά μια άποψη θα έπρεπε να αναγνωρίζεται το ασφαλιστικό δικαίωμα των φυλακισμένων όχι μόνο για το παρελθόν, αλλά και για την εργασία που αυτοί προσφέρουν κατά την έκτιση της ποινής τους, ώστε να συμπληρώσουν το χρόνο ασφάλισής τους για μελλοντική συνταξιοδότηση.

Ü Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι (ά. 51,55 Σ)

Στο ά. 51 Σ κατοχυρώνεται το δικαίωμα του εκλέγειν, ενώ στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου ορίζονται περιοριστικά οι λόγοι μη άσκησης του εκλογικού δικαιώματος. Στο ά. 55 κατοχυρώνεται το δικαίωμα του εκλέγεσθαι, όπου και ορίζονται οι προϋποθέσεις εκλογιμότητας.

Από το ά. 51.3 Σ προκύπτει ότι καταρχήν οι φυλακισμένοι δε στερούνται του εκλογικού τους δικαιώματος, εκτός και αν έχουν καταδικαστεί αμετάκλητα για ορισμένα εγκλήματα. Κατά συνέπεια, θα πρέπει κατά τις εκλογές να οργανώνονται εκλογικά τμήματα σε κάθε κατάστημα κράτησης. Η φυλάκιση δεν αποτελεί ούτε κώλυμα εκλογιμότητας, εκτός και αν συνοδεύεται από στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων των φυλακισμένων.

Ü Προστασία ανθρώπινης αξίας (ά.2.1 Σ) και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (ά.5.1)

Η ανθρώπινη αξία αποτελεί την πηγή, το μητρικό δικαίωμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αρχή του απαραβίαστου της ανθρώπινης αξίας αποτελεί την καταστατική αρχή της έννομης τάξης .

Προσωπικότητα είναι ο ειδικός συνδυασμός των γενικών, υλικών, πνευματικών και κοινωνικών γνωρισμάτων του ανθρώπινου γένους σε συγκεκριμένο άτομο. Όλες οι ατομικές ελευθερίες περιέχονται στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και την εξειδίκευση. Η συνταγματική της προστασία έχει καθολικό χαρακτήρα.

Το γενικότατο και θεμελιακό σε σχέση με τα υπόλοιπα δικαιώματα των φυλακισμένων είναι η αξίωσή τους για σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους. Αξίωση που συμπυκνώνεται στο αίτημα του μη υποβιβασμού τους σε αντικείμενο και μη μεταχείρισής τους ως μέσα για την επίτευξη οποιουδήποτε ποινικού ή σωφρονιστικού σκοπού. Με τη φυλάκισή του ο κρατούμενος δε στερείται των αστικών του δικαιωμάτων, τα οποία και έχει το δικαίωμα να ασκεί.

Συνεχίζει να έχει οικογενειακές και συμβατικές υποχρεώσεις, τις οποίες και έχει την υποχρέωση να τηρεί. Μπορεί να κληρονομήσει, καθώς και να χειρίζεται την ατομική του περιουσία είτε μόνος είτε με αντιπρόσωπο. Σχηματίζεται μάλιστα ατομικός λογαριασμός από τα χρήματα που φέρνει μαζί του κατά την εισαγωγή του, από εμβάσματα συγγενών του και από την αμοιβή της εργασίας του. Το ποσό αυτό του αποδίδεται με την απόλυσή του. Ωστόσο με απόφαση της Διεύθυνσης της Φυλακής μπορεί να αναλάβει μέρος του ποσού πριν την απόλυσή του σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2΄ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ

2.1 Αναδρομή στο θεσμό της φυλακής

Η φυλακή ως τόπος εκτέλεσης ποινής, είναι θεσμός σχετικά πρόσφατος. Μέχρι το μεσαίωνα τα άτομα απλώς κρατούνταν μέχρι να γίνει η δίκη τους. Η καθιέρωση του εγκλεισμού οφείλεται σε επίδραση του κανονικού δικαίου της καθολικής εκκλησίας, εμφανίζεται όμως και στις ευρωπαϊκές χώρες που είχαν ασπασθεί τον προτεσταντισμό. Με τις αρχές της γαλλικής επανάστασης καθιερώνεται η ελευθερία ως το ύψιστο αγαθό του ανθρώπου και έκτοτε παγιώνεται η στερητική της ελευθερίας ποινή ως η πλέον σημαντική από τις ποινικές κυρώσεις (Αλεξιάδης Σ. – Πανούσης Γ.,1990).

Το 18^ο αιώνα η φυλακή εκτός από τη στέρηση της ελευθερίας του ατόμου και την προστασία της κοινωνίας από τους εγκληματίες, επωμίζεται και το ρόλο της ηθικής καλυτέρευσης μέσω της αυστηρής πειθαρχίας και της θρησκευτικής πίστης. Παρουσιάζονται νέα σωφρονιστικά συστήματα , α) το κοινοβιακό, β) το απομονωτικό (πενσυλβανικό), γ) το μικτό (ωβούρνειο) και το προοδευτικό (ιρλανδικό).

2.2 Ορισμοί του σωφρονιστικού συστήματος

- Ως «**κατάστημα κράτησης**» εννοείται η ειδική περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης που υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής και λειτουργεί σε επίπεδο διεύθυνσης.
- Ως «**προσωπικό καταστήματος**» κράτησης εννοούνται όλοι οι εργαζόμενοι στο κατάστημα κράτησης ανεξαρτήτως κατηγορίας, κλάδου ή ειδικότητας, κατέχοντες μόνιμη ή προσωρινή θέση ή θέση ιδιωτικού δικαίου, πλήρους ή μερικής απασχόλησης.
- Ως «**ιατρικό προσωπικό**» εννοούνται οι ιατροί ειδικοτήτων και οδοντίατροι κλάδου ΠΕ. Εάν στο κατάστημα δεν υπηρετεί μόνιμο προσωπικό αυτών των ειδικοτήτων, ως ιατρικό προσωπικό εννοούνται και

οι ιατροί ανάλογων ειδικοτήτων, οι οποίοι συμβάλλονται με το διευθυντή για μερική απασχόληση, αμειβόμενοι κατ' επίσκεψιν ή οι αγροτικοί ιατροί.

- Ως «**νοσηλευτικό προσωπικό**» εννοούνται οι νοσηλευτές κλάδου ΤΕ Υγείας Πρόνοιας και ΔΕ Νοσηλευτικής, όπως και άλλα μέλη του προσωπικού στα οποία έχουν ανατεθεί καθήκοντα νοσηλευτών με ημερήσια διαταγή του διευθυντή, κατόπιν σύμφωνης γνώμης του ιατρού του καταστήματος.
- Ως «**ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό**» εννοούνται οι κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, εγκληματολόγοι, κοινωνιολόγοι και εκπαιδευτικοί οι οποίοι ασκούν τα καθήκοντα που περιγράφονται στα άρθρα 51-56 του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας Γενικών Καταστημάτων Κράτησης τύπου Α' και Β' (Αριθ. Απόφασης 588/7.4.2003)
- Ως «**κρατούμενοι**» θεωρούνται όσοι εκτίουν ποινές ή μέτρα ασφαλείας κατά της ελευθερίας, οι υπόδικοι (προφυλακισμένοι ή προσωρινά κρατούμενοι), οι κρατούμενοι για χρέη ή για άλλο λόγο σε εκτέλεση απόφασης πολιτικού δικαστηρίου, οι οφειλέτες χρηματικής ποινής, αυτοτελώς ή κατά μετατροπή ή προστίμου ή δικαστικών εξόδων και οι «**παραμένοντες**».
- Ως «**παραμένοντες**» εννοούνται οι αλλοδαποί οι οποίοι μετά την αποφυλάκισή τους παραμένουν κρατούμενοι έως τη δικαστική απέλασή τους ή τη χορήγηση άδειας παραμονής στη χώρα λόγω ανέφικτης απέλασης.
- **Κατάδικος** είναι αυτός που καταδικάστηκε για εγκληματική πράξη και που εκτίει την ποινή του στη φυλακή. (Ντεϊβιντ Κρίσταλ, 1992, σελ. 203).
- **Υπόδικος** είναι ο κατηγορούμενος για κάποιο αδίκημα που δεν έχει δικαστεί ακόμα (Ντεϊβιντ Κρίσταλ, 1992, σελ. 437).
- **Κατηγορούμενος** είναι το πρόσωπο εναντίων του οποίου έχει ασκηθεί ποινική δίωξη ή στον οποίο η μήνυση αποδίδει κάποια εγκληματική πράξη (Πανούσης Γ., 1990, σελ. 21).

2.3 Η εξέλιξη του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα η αλλαγή στον τρόπο διαχείρισης του εγκληματικού ζητήματος στην Ευρώπη και η διαμόρφωση των διαφόρων σωφρονιστικών συστημάτων επηρεάζουν και τη σωφρονιστική πολιτική στην Ελλάδα. Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων, η καθιέρωση κυρίως του απομονωτικού συστήματος, η οργάνωση της διοικητικής σωφρονιστικής υπηρεσίας και η ίδρυση των αγροτικών φυλακών, όπου ισχύει ο ευεργετικός υπολογισμός των ημερών εργασίας, είναι μερικές σημαντικές αλλαγές που χαρακτηρίζουν την περίοδο των αρχών του 20^{ου} αιώνα.

Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα επιχειρήθηκε η αναθεώρηση της νομοθεσίας, η οποία κατέληξε τελικά στην εκπόνηση του Σωφρονιστικού κώδικα του 1967., ο οποίος στόχευε στην κοινωνική αναπροσαρμογή των κρατουμένων με την αγωγή και τη βελτίωσή τους. Ο μεταγενέστερος κώδικας βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων του 1989, ουσιαστικά συνυπήρξε με τον προγενέστερο, διότι οι καινοτόμες διατάξεις του για την αμοιβή και ασφαλιστική κάλυψη των εργαζομένων κρατουμένων και η ημιελεύθερη διαβίωση των κρατουμένων δεν ίσχυσαν ποτέ. Και σε αυτόν η έκτιση των ποινών, στόχευε στην αγωγή και στην κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων.

Η ελληνική σωφρονιστική πολιτική δέχθηκε τις επιδράσεις των επιστημονικών ρευμάτων που ίσχυσαν διαχρονικά. Αρχικά επικράτησε η αντίληψη της αναγκαστικής μεταχείρισης του κρατουμένου, σκέψη που επικράτησε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '50 στις Σκανδιναβικές χώρες και εξασθένησε κατά τις δυο επόμενες δεκαετίες. Η αντίληψη για «επανακοινωνικοποίηση» στη φυλακή που κυριάρχησε στην αντεγκληματική πολιτική των δυτικών χωρών που υιοθετήθηκε από τη Β. Αμερική και τις Σκανδιναβικές χώρες, ατόνησε κατά τη δεκαετία του '80. Είναι χαρακτηριστική η επίκλησή της στη νομοθεσία του 1989 και η απουσία της ως στόχου του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα που ισχύει στην Ελλάδα από το 1999.

2.4 Η κατάσταση στις ελληνικές φυλακές

Τα κυριότερα προβλήματα που εντοπίζονται σήμερα στις ελληνικές φυλακές δεν διαφέρουν από εκείνα των υπολοίπων ευρωπαϊκών κρατών. Τα στατιστικά στοιχεία που εξέδωσε το Συμβούλιο της Ευρώπης για το 2005 επιβεβαιώνουν την κακή κατάσταση των ελληνικών φυλακών. Η Ελλάδα είναι δεύτερη σε κατάταξη χώρα υπερφόρτωσης των φυλακών. Την 1η Σεπτεμβρίου 2005 είχε δηλωθεί πληρότητα 171,7% (έκτοτε η κατάσταση επιδεινώθηκε), ενώ ακολουθούν η Κύπρος (155,6%), η Ουγγαρία (145,7%), η Ιταλία (138,9%) και η Ισπανία (133,7%).

Μπορούμε, βέβαια, να περηφανευόμαστε ότι η κατάσταση αυτή είναι σταθερά κακή! Η αύξηση των φυλακισμένων σε σχέση με το 2000 είναι μόνο 13,6%, ενώ χώρες όπως η Κροατία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία και η Φινλανδία (όλες χώρες - μέλη της ΕΕ) παρουσιάζουν μεγαλύτερη αύξηση την τελευταία πενταετία.

Μάστιγα σε κάθε σωφρονιστικό κατάστημα αποτελεί ο υπερπληθυσμός. Η μετατροπή της Ελλάδας από χώρα παραγωγής μεταναστών σε χώρα υποδοχής κατά τα τελευταία χρόνια, αντικατοπτρίζεται στην αναλογία των αλλοδαπών κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης σε σχέση με τους αυτόχθονες (πίνακας 1.4). Ορισμένες εθνικότητες μάλιστα διακρίνονται για την οργάνωσή τους μέσα στη φυλακή, η οποία

πολλές φορές θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια του καταστήματος. Στη σωφρονιστική πολιτική κυριαρχεί η επιβολή μακροχρόνιων στερητικών της ελευθερίας ποινών, εναρμονιζόμενη με την πολιτική των υπολοίπων κρατών της Ευρώπης. Η κατάχρηση του μέτρου της προσωρινής κράτησης, ο ανύπαρκτος διαχωρισμός των εγκλείστων ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές τους, το ζήτημα της τοξικοεξάρτησης (εξαρτημένοι έγκλειστοι και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών στις φυλακές), και ο έλεγχος του σωφρονιστικού συστήματος εξακολουθούν να αποτελούν μερικά από τα βασικά σημεία κριτικής.

Στην Ελλάδα οι φυλακές διακρίνονται σε γενικά, ειδικά και θεραπευτικά καταστήματα κράτησης. Τα γενικά διακρίνονται σε Α' και Β' τύπου. Στα Α' τύπου κρατούνται οι υπόδικοι, οι κρατούμενοι για χρέη και οι κατάδικοι σε ποινή φυλάκισης. Στα Β' τύπου κρατούνται οι υπόλοιποι κρατούμενοι, εκτός από τους νέους (13-21 ετών), τους ασθενείς, τους ψυχασθενείς, και τοξικομανείς (οι τρεις

τελευταίες κατηγορίες εισάγονται στα θεραπευτικά καταστήματα). Ειδικά καταστήματα είναι τα καταστήματα νέων, οι αγροτικές φυλακές, η κεντρική αποθήκη υλικού φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ.) και τα κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης.

Παρά τη νομοθετική πρόβλεψη οι φυλακές εξακολουθούν στην πράξη να διακρίνονται σε δικαστικές (όπου εγκλείονται υπόδικοι, χρεοφειλέτες, κατάδικοι σε ποινές μέχρι 18 μηνών και αλλοδαποί των οποίων ζητείται η έκδοση) και σε σωφρονιστικές (για όλους τους άλλους κρατούμενους). Στη συνέχεια οι σωφρονιστικές διακρίνονται σε κλειστές και σε αγροτικές. Εκτός από τις δικαστικές και τις σωφρονιστικές, έχουμε τα θεραπευτικά καταστήματα, τα σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων (κλειστό στον Αυλώνα, και Αγροτικό στην Κασσαβέτεια του Αλμυρού Βόλου) και το ίδρυμα αγωγής ανηλίκων αρρένων στη Νέα Ιωνία Βόλου.

Για τη χώρα μας είναι δύσκολο να ειπωθεί ότι εφαρμόστηκε ποτέ με λιγότερη ή περισσότερη συνέπεια κάποιο «σωφρονιστικό σύστημα», με την έννοια της υιοθέτησης γενικών αρχών και κατευθύνσεων κατά τη μεταχείριση των κρατουμένων. Είναι γνωστό ότι το σωφρονιστικό μας σύστημα παρουσιάζει πολλά λειτουργικά προβλήματα. Ο υπερπληθυσμός (βλ. πίνακα 1.1) των φυλακών και η έλλειψη υποδομής είναι σε σημαντικό βαθμό υπεύθυνα για ένα μέρος αυτών των δυσλειτουργιών.

Στην Ελλάδα λειτουργούν σήμερα 31 φυλακές, οι οποίες διαχωρίζονται σε Δικαστικές, Κλειστές, Αγροτικές και Θεραπευτικές. Αρχικά οι κρατούμενοι φυλακίζονται σε δικαστικές φυλακές και στη συνέχεια μεταφέρονται στις λοιπές φυλακές. Ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων ανέρχεται στις 11.000 περίπου (κατ' ακρίβεια, την 16-9-2007: 10.910, βλ. Πίνακας 1), ενώ η προβλεπόμενη χωρητικότητα αφορά περίπου 7.543 κρατούμενους. Ιδιαίτερα προβληματική από πλευράς διαβίωσης πληθυσμού και υπερπληθυσμού κρατουμένων είναι η δικαστική φυλακή Κορυδαλλού. Παραμένει εντούτοις η πρώτη σε προτιμήσεις των κρατουμένων λόγω των δυνατοτήτων που παρέχει για επικοινωνία με συγγενείς, δικηγόρους κ.λπ.

Πίνακας 1: Στατιστικός πίνακας με τις θέσεις χωρητικότητας που προβλέπονται και τον αριθμό των κρατουμένων που «φιλοξενούνται» σε όλες τις φυλακές της χώρας.

	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ		ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	
ΦΥΛΑΚΕΣ	ΘΕΣΕΙΣ	ΙΟΥΛΙΟΣ 2007	2007	2007
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ				
Αγιάς	146	159	169	173
Κασσάνδρας	300	284	278	271
Τίρυνθας	200	276	291	259
Σ.Κ.Α.:				
Αυλώνα	308	485	483	496
Κασσαβέτειας	250	228	243	217
Βόλ ^ο υ	65	200	200	230
ΚΛΕΙΣΤΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ				
Αλικαρνασσού	105	403	407	393
Κέρκυρας	160	246	247	265
Πάτρας	780	772	749	760
Τ Τρικάλων	700	711	716	711
Χαλκίδας	120	230	233	234
ΚΚΦ Γυναικών	270	566	561	583
Κ.Κ. Δομοκού	700	255	351	368
ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ				
Ψυχιατρείο	160	315	330	327
Νοσοκομείο	60	218	209	207
ΚΑΤΚ	300	49	57	56
ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ				
Θεσ/νίκης	370	628	634	631
Ιωαννίνων	80	237	217	209
Κομοτηνής	105	303	300	314
Κορυδαλλού	640	1886	1812	1870
Κω	45	96	93	99
Λάρισας	450	835	829	838
Ναυπλίου	314	513	512	526

Νεάπολης	45	126	137	150
Πρεβεντόριο	100	270	258	272
Τρίπολης	65	174	170	168
Χανίων	67	146	132	130
Χίου	100	182	179	177
Κορίνθου/Ποιν. Στρατιωτικοί	60	57	53	49
ΚΑΥΦ	38	42	44	39
Χαλανδρίου	440	437	420	428
ΣΥΝΟΛΟ	7543	10801	10786	10910

Πηγή: Ιδία διαμόρφωση στη βάση στοιχείων του Υπουργείου Δικαιοσύνης (16/9/2007)

Το καίριο ερώτημα που τίθεται στο σημείο αυτό είναι κατά πόσο υπάρχουν δυνατότητες για άσκηση σωφρονιστικής πολιτικής μέσα στις φυλακές. Οι απόψεις που έχουν εκφραστεί συγκλίνουν στην πεποίθηση ότι το σωφρονιστικό σύστημα υπάρχει, μεν, αλλά δεν λειτουργεί και ότι στις φυλακές γίνεται μόνο φύλαξη κρατουμένων και όχι σωφρονισμός και βελτίωσή τους. Ως βασικοί λόγοι αναφέρονται η έλλειψη κατάλληλης κτιριακής υποδομής, η έλλειψη προσωπικού (βλ. Πίνακα 2 και 3), αλλά κυρίως η ελλιπής κατάρτιση και εκπαίδευση των σωφρονιστικών υπαλλήλων καθώς και το γενικότερο ζήτημα του μεγάλου οικονομικού κόστους εφαρμογής των σωφρονιστικών προγραμμάτων, το οποίο δε μπορεί να καλυφθεί από τον εκάστοτε κρατικό προϋπολογισμό.

Η προετοιμασία για την απόλυση του κρατουμένου θα πρέπει να αρχίζει από τη στιγμή του εγκλεισμού του στη φυλακή. Η αρωγή θα πρέπει να είναι συνεχής κατά τη διάρκεια της έκτισης της ποινής και να κορυφώνεται μετά την αποφυλάκιση. Λόγω του υπέρμετρου φόβου του εγκλήματος, επικρατεί τα τελευταία χρόνια η τάση υιοθέτησης αντεγκληματικής πολιτικής που θα στοχεύει στην ασφάλεια και την ενίσχυσή της, αγνοώντας την ανάγκη για αποκατάσταση και κοινωνική ένταξη των εγκληματιών .

2.5 Ο τρόπος λειτουργίας και οργάνωσης του σωφρονιστικού συστήματος

Η Οργάνωση του Σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα βασίζεται στις γενικές αρχές που τίθενται από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις, τους νόμους και τα προεδρικά διατάγματα καθώς και τις κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότηση τους, με θεμελιώδη νόμο τον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα.

Στον προαναφερθέντα Σωφρονιστικό Κώδικα περιγράφονται τα όργανα της άσκησης της σωφρονιστικής πολιτικής που είναι το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο Φυλακών, η Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών και τα Συμβούλια της Φυλακής (βλ. παρακάτω). Επίσης καθορίζονται, οι κατηγορίες των κρατουμένων και των καταστημάτων κράτησης, ο τρόπος μεταγωγής σε αυτά και διαβίωσής τους, η εφαρμογή προγραμμάτων και η διάθεση του ελεύθερου χρόνου τους, η εργασιακή τους κατάσταση, ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής λόγω εργασίας και η επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Στον ίδιο Κώδικα περιγράφονται οι εναλλακτικές μορφές έκτισης των ποινών, τα μέτρα για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων, ο τρόπος μεταγωγών των κρατουμένων, ο τρόπος λήξης των ποινών, η μετασωφρονιστική μέριμνα, η εποπτεία της εφαρμογής του και τα όργανα που την ασκούν.

Όταν γίνεται λόγος για «σωφρονιστικό σύστημα», από διοικητική σκοπιά εννοείται, κατά κανόνα, με την υπάρχουσα στη χώρα μας οργάνωση, ένα υποσύστημα του όλου συστήματος της δημόσιας διοίκησης. Με τη δομή του αυτή το σωφρονιστικό σύστημα, όπως και κάθε άλλο παρόμοιο «σύστημα», αποτελείται από την κεντρική υπηρεσία, που υπάρχει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, και από Περιφερειακές Υπηρεσίες που είναι τα Καταστήματα κράτησης. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία, ότι η ποιότητα και η ικανοποιητική λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την καλή οργάνωση και την άρτια στελέχωση της Κεντρικής Υπηρεσίας και ειδικότερα:

Της Γενικής Διεύθυνσης Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου και της υπαγόμενες σε αυτή Διευθύνσεις :

- α) Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων
- β) Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων
- γ) Λειτουργία Ειδικών Θεραπευτικών Καταστημάτων

- δ) Επιθεώρησης Σωφρονιστικών Καταστημάτων και Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων και
- ε) Εξωτερικής Φρούρησης Φυλακών και λοιπών Καταστημάτων.

Οι φυλακές, αποτελούν περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Το υπηρεσιακό επίπεδο των περισσότερων καταστημάτων είναι αντίστοιχο Διεύθυνσης, εκτός των πολύ μικρών καταστημάτων (Κω, Νεάπολης, Χίου) που είναι αντίστοιχο Τμήματος (άρθρ. 22 Π.Δ. αριθ. 36/2000). Τα καταστήματα κράτησης που είναι αντίστοιχα Διεύθυνσης, έχουν κατά κανόνα Τμήματα Διοίκησης, Οικονομικού και Φύλαξης. Τα καταστήματα των μεγάλων πόλεων (Κορυδαλλού, Θεσσαλονίκης, Πάτρας, Λάρισας) διαθέτουν επίσης τμήματα Κοινωνικής Εργασίας, ενώ τα αγροτικά καταστήματα διαθέτουν Τμήματα Τεχνικά - Γεωργικά. Ήδη, ο ισχύων Σωφρονιστικός Κώδικας (ν.2776/1999) στο Τρίτο κεφάλαιό του προβλέπει στο άρθρ. 18 παρ. 3, ότι κάθε κατάστημα κράτησης διέπεται από εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος κανονισμός καταρτίζεται από το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο Φυλακών, ύστερα από πρόταση που υποβάλλει στο Κ.Ε.Σ.Φ. το Συμβούλιο Φυλακής κάθε καταστήματος κράτησης, και εγκρίνεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης³⁷.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό, ότι δεν προβλέπεται ένας ενιαίος για όλα τα σωφρονιστικά καταστήματα κράτησης εσωτερικός κανονισμός, αλλά η κατάρτιση ατομικών κανονισμών, έτσι ώστε το κάθε κατάστημα να έχει το δικό του κανονισμό οργάνωσης και λειτουργίας.

Πολλές διατάξεις του ισχύοντα Σωφρονιστικού Κώδικα αναφέρονται σε ρυθμίσεις τις οποίες περιλαμβάνει ο εσωτερικός κανονισμός κάθε καταστήματος:

- § Στον εσωτερικό κανονισμό του καταστήματος κράτησης καθορίζονται οι λεπτομέρειες για την εφαρμογή της διάταξης που αναφέρεται στην εσωτερική διακόσμηση των ατομικών κελιών ή του ανάλογου ατομικού χώρου στους θαλάμους των κρατούμενων.
- § Ο εσωτερικός κανονισμός περιέχει ρυθμίσεις για τους όρους ατομικής υγιεινής και καθαριότητας των κοινόχρηστων χώρων του καταστήματος.
- § Ο εσωτερικός κανονισμός ρυθμίζει το ζήτημα της παράδοσης ή όχι ειδών διατροφής σε κρατούμενους κατά το επισκεπτήριο.

§ Καθορίζονται οι όροι λειτουργίας της βιβλιοθήκης και οι προϋποθέσεις της εκτός του καταστήματος προμήθειας βιβλίων από κρατούμενους.

§ Οι προϋποθέσεις και η διαδικασία άσκησης των θρησκευτικών δικαιωμάτων και καθηκόντων των κρατουμένων καθορίζονται στον εσωτερικό κανονισμό.

Επίσης, ρυθμίζει όλες τις λεπτομέρειες σχετικά με τον αριθμό των επισκέψεων, τη διάρκεια και τον τρόπο επικοινωνίας, τον έλεγχο των επισκεπτών για λόγους ασφαλείας και κάθε άλλο συναφές ζήτημα. Περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τις ειδικότερες προϋποθέσεις και διαδικασίες διεξαγωγής έρευνας από το φυλακτικό προσωπικό, της οπλοφορίας τούτου, καθώς και της αντιμετώπισης στάσεων, αποδράσεων, αντίστασης και ομαδικής απείθειας των κρατουμένων.

Ο Σωφρονιστικός Κώδικας προβλέπει «ενημέρωση» του κρατουμένου για τον εσωτερικό κανονισμό του καταστήματος και παράδοση σε αυτόν (τον κρατούμενο) «σχετικού ενημερωτικού εντύπου», που εκδίδεται με ευθύνη και φροντίδα του Υπουργού Δικαιοσύνης Συλλογικά όργανα τα οποία ασκούν αρμοδιότητες διοίκησης και λειτουργίας της φυλακής είναι το Συμβούλιο Φυλακής, το Πειθαρχικό Συμβούλιο και το Συμβούλιο Εργασίας των Κρατουμένων. Ο ισχύων Σωφρ. Κώδικας του 1999 περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις (άρθρ. 20: «Κτιριακές εγκαταστάσεις»).

Όσον αφορά την επιλογή των τοποθεσιών και της θέσης των καταστημάτων κράτησης βασικό κριτήριο αποτελεί ο ειδικότερος σκοπός του κάθε (μελλοντικού)

καταστήματος. Ειδικές ρυθμίσεις προβλέπονται και για τους ειδικούς χώρους διαβίωσης (και εργασίας) των κρατουμένων (άρθρ. 21 Σωφρ. Κ. 1999), προορίζονται για ημιελεύθερη διαβίωση δεν πρέπει να διακρίνονται κατά το δυνατόν από τα λοιπά κτίρια της περιοχής. Εξάλλου, για όσα καταστήματα λειτουργούν μακριά από αστικές περιοχές, πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να μη δυσχεραίνεται η επικοινωνία των κρατουμένων με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (επισκέψεις συγγενών τους, επισκέψεις εκπροσώπων κοινωνικών φορέων, αξιοποίηση αδειών τους κλπ.). Όσον αφορά την έκταση και το μέγεθος

τους, τα καταστήματα κράτησης δεν πρέπει να έχουν δυναμικότητα μεγαλύτερη των τριακοσίων κρατουμένων.

Στα συγκροτήματα κτιρίων, τα οποία έχουν δυνατότητα στέγασης μεγαλύτερου αριθμού κρατουμένων, επιτρέπεται να δημιουργούνται είτε περισσότερα του ενός αυτοτελή καταστήματα της ίδιας κατηγορίας (λ.χ. δύο γενικά καταστήματα ανδρών) ή διάφορης κατηγορίας (λ.χ. ένα γενικό κατάστημα ανδρών και ένα γυναικών ή ένα κέντρο ημιελεύθερης διαβίωσης) είτε ένα κατάστημα κράτησης και ένα ή περισσότερα τμήματα κράτησης με ανεξάρτητη διεύθυνση, ιδιαίτερο προσωπικό και επαρκείς εγκαταστάσεις για την εκπλήρωση των σκοπών τους. Τόσο η κατασκευή των κτιρίων όσο και η αρχιτεκτονική διαμόρφωση των χώρων που προορίζονται για τη διαμονή των κρατουμένων πρέπει να ανταποκρίνονται στους όρους υγιεινής, να εξασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες ομαλής διαβίωσης των κρατουμένων και να πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις ασφαλούς και εύρυθμης λειτουργίας των καταστημάτων. Ιδιαίτερα, θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε η κατασκευή και η διαρρύθμιση των κτιρίων να εξασφαλίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό ηλιακό φως και ατμοσφαιρικό αέρα, θέρμανση, άνετη κυκλοφορία και χώρους κίνησης, σύμφωνα προς τις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου τοποθέτησης του καταστήματος κράτησης.

Το κάθε κατάστημα κράτησης πρέπει να διαθέτει αυτοτελή κτίρια για τις διοικητικές, οικονομικές και υγειονομικές υπηρεσίες του. Αν δεν υπάρχουν τέτοια κτίρια το αντίστοιχο προσωπικό πρέπει σε κάθε περίπτωση να εργάζεται σε χώρους που θα βρίσκονται έξω από τους χώρους κράτησης. Οδηγός κατά τη διατύπωση των ενλόγω ρυθμίσεων υπήρξαν οι παράγραφοι 9 επ. των Κανόνων του Ο.Η.Ε. για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων (1957), καθώς και οι παράγραφοι 14 επ. των Ευρωπαϊκών Σωφρονιστικών Κανόνων (1987).
Ειδικότερα:

- Κάθε κατάστημα ή τμήμα κράτησης μπορεί να διαθέτει πτέρυγες, οι οποίες θα περιλαμβάνουν κελιά ή θαλάμους.
- Τα ατομικά κελιά θα πρέπει να έχουν χωρητικότητα τουλάχιστον 35 κυβικών μέτρων (δηλ. δωμάτια διαστάσεων περίπου 3.00μ. πλάτος χ 4.25 μήκος χ 2.70 ύψος) και θα διαθέτουν κρεβάτι, τραπέζι, κάθισμα και ντουλάπα. Ο Σωφρ. Κ.

1999 επιτρέπει την τοποθέτηση κατ'εξαιρέση για ορισμένο περιορισμένο διάστημα ή και μόνιμα και δεύτερου κρατουμένου, εφόσον η χωρητικότητα των κελιών είναι τουλάχιστον 40 κυβικά μέτρα. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι Κανόνες Μεταχείρισης Κρατουμένων του Ο.Η.Ε. (1957) συνιστούν την αποφυγή κράτησης δύο ατόμων στο ίδιο κελί (παρ. 9.1), προφανώς για λόγους που έχουν σχέση με τη σεξουαλική συμπεριφορά τους.

Πάντως, κατά το Σωφρ. Κ. (άρθρ. 21 παρ. 2) η διαβίωση του κρατουμένου σε ατομικό κελί αποτελεί δικαίωμά του, εφόσον το επιβάλλουν οι ανάγκες του και το επιτρέπουν οι κτιριακές συνθήκες του καταστήματος. Ιδιαίτερα οι μητέρες που έχουν μαζί τα βρέφη τους, κρατούνται πάντοτε σε ατομικά κελιά, χωρητικότητας τουλάχιστον 40 κυβικών μέτρων, κατάλληλα διαρρυθμισμένα.

Οι χώροι κράτησης και ειδικά εκείνοι που προορίζονται για τη διαμονή των κρατουμένων κατά τη διάρκεια της νύχτας, πρέπει να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της υγείας και της υγιεινής (φωτισμός, εξαερισμός, θέρμανση κλπ. εγκαταστάσεις λουτρών, ντους, κλπ.), λαμβανομένων υπόψη και των κλιματιστικών συνθηκών του τόπου όπου βρίσκεται το κατάστημα κράτησης (άρθρ. 14 επ. Ευρ.ΣΚ 1987).

Κατά το ίδιο πνεύμα, ανάλογες διευκολύνσεις και χαρακτηριστικά πρέπει να διαθέτουν και οι χώροι εργασίας των κρατουμένων.

Όλοι αυτοί οι χώροι του κάθε καταστήματος πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα και να προσφέρονται τα μέσα από τη διοίκηση του καταστήματος, ώστε να διατηρούνται σε τέλεια κατάσταση από άποψη συντήρησης και καθαριότητας(Αλεξιάδη «Σωφρονιστική»2001).

Πίνακας2: Κατανομή του προσωπικού των Καταστημάτων Κράτησης σε όλες τις φυλακές της Ελλάδας με βάση το Π.Δ. 36/17.2.2000 και την τροποποιημένη Υ.Α. 21166/15.3.2007(ΦΕΚ 359/ Β).

ΚΛΑΔΟΣ	ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ	ΚΑΛΥΜΜΕΝΕΣ	ΚΕΝΑ	ΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΚΚΡΕΜΟΥΝ ΠΡΟΣ ΤΡΟΚΗΡΥΞΗ (ΑΣΕΠ)
ΠΕ Σωφρονιστικών Ενηλίκων	135	97	38	9
Κλάδου ΠΕ Ιατρών Ειδικότητας: Παθολογίας	35	10	25	3
Χειρουργικής	1	1	0	
Ψυχιατρικής	30	3	27	3
Ορθοπαιδικής	1	0	1	
Ακτινολογίας	1	0	1	
Γυναικολογίας	1	0	1	
Πνευμονολογίας	2	0	2	
Μικροβιολογίας	3	2	1	
Αναισθησιολογίας	1	0	1	
Καρδιολογίας	1	0	1	
ΠΕ Οδοντιάτρων	14	4	10	3
ΠΕ Κοινωνιολόγων	10	6	4	
ΠΕ Εγκληματολόγων	13	1	12	
ΠΕ Ψυχολόγων	48	22	26	3
ΤΕ Διοικητικού - Λογιστικού	45	30	15	3
ΤΕ Βιβλιοθηκονόμων	1	0	1	
ΤΕ Ψυχολόγων	10	0	10	
ΤΕ Πληροφορικής	33	0	33	
ΤΕ Νοσηλευτικής	68	46	22	15
ΤΕ Κοινωνικής Εργασίας	133	65	68	9

ΤΕ Φυτικής Παραγωγής	3	4*		
ΤΕ Ζωικής Παραγωγής	2	0	1	
ΤΕ Γεωργικών Μηχανών και	1	1		
Αρδεύσεων				
ΤΕ Μηχανικών Κλωστοϋφαντουργίας	2	0	2	
ΤΕ Μηχανικών Μηχανολογίας	12	7	5	
ΤΕ Μηχανικών Ηλεκτρολογίας	7	4	3	
ΤΕ Μηχανικών Οχημάτων	4	0	4	
ΤΕ Τεχν. Γραφ. Τεχνών	3	1	2	
ΤΕ Τεχν. Δομικών Έργων	1	1	0	
ΤΕ Ηλεκτρονικής	4	1	3	
ΔΕ Τυπογραφίας	2	1	1	
ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού	242	177	65	21
ΔΕ Φύλαξης	3024	2221	803	
ΔΕ Προσωπικού Εξωτ. Φύλαξης	3040	1442	1598	
ΔΕ Νοσηλευτικής	35	29	6	
ΔΕ Γεωργικών μηχανημάτων	6	1	5	
ΔΕ Φυτικής Παραγωγής	9	2	7	
ΔΕ Ζωικής Παραγωγής	6	1	5	
ΔΕ Ηλεκτρολόγων	6	4	2	
ΔΕ Υδραυλικών	10	5	5	
ΔΕ Ξυλουργικών Εργασιών	3	2	1	
ΔΕ Μαγείρων	1	2		
ΔΕ Οδηγών αυτοκινήτων	12	7	5	
ΔΕ Εσωτερ. Ηλ. Εγκαταστάσεων	12	1	11	

ΔΕ Ηλεκτρονικών	1	1	0	
ΔΕ Αρτεργατών	1	1	0	
ΣΥΝΟΛΟ	7062	4221	2841	69
ΔΕ Πρακτικών Μηχανικών	1	1	0	
ΥΕ Καθαριότητας	4	3	1	
ΥΕ Κλητήρων	3	0	3	
ΥΕ Κηπουρού	1	1	0	
ΥΕ Πλόντη	2	2	0	
ΥΕ Πρεσσαδόρου	1	1	0	
ΥΕ Αρτεργατών	1	1	0	
ΠΡΩΣΟΡΙΝΟΙ ΚΛΑΔΟΙ:				
ΠΕ Κοινωνικών Λειτουργιών		1	Είναι προσωποπαγής	
Προσωρινή θέση κλάδου ΤΕ Ναυτικών		10	Είναι προσωποπαγείς	
ΤΕ Ηλεκτρονικών		1	Είναι προσωποπαγής	
ΤΕ Συγκ. Υδραυλικών		1	Είναι προσωποπαγής	
Ιδιωτικού Δικαίου:			5 θέσεις είναι προσωποπαγείς	
ΠΕ Σωφρον. Ενηλίκων	1	1		
ΤΕ Μηχανικών Μηχανολογίας	0	1		

ΔΕ Διοικητ. Λογιστικού	0	3		
ΔΕ Τεχνικού (οδηγός)	0	1		
ΔΕ Ηλεκτροτεχνιτών	1	1		
ΔΕ Ηλεκ/συγκολλητώ ν	2	1		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	7067	4244	2841	69

Πηγή: Ίδια διαμόρφωση βάσει των Π.Δ. 36/17-2-2000 και της Υ.Α. 21166/15.3.2007(ΦΕΚ 359/Β') και στοιχείων που αντλήθηκαν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης

(Δεκαοχτώ θέσεις από το σύνολο είναι προσωποπαγείς. Επίσης, 495 θέσεις εκκρεμούν προς κάλυψη για διάφορους λόγους και ως εκ τούτου θεωρούνται δεσμευμένες από το σύνολο των κενών θέσεων).*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

3.1 Σχολεία δεύτερης ευκαιρίας

Ίδρυση Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Νόμος υπ' αριθ. 2525

Άρθρο 5

23 Σεπτεμβρίου 1997

Αρ. Φύλλου 188

1. Με κοινή Απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας Θρησκευμάτων και Οικονομικών, μπορεί να ιδρύονται σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, για εγγραφή και φοίτηση σε αυτά των νέων που έχουν υπερβεί το 18ο έτος της ηλικίας τους και δεν έχουν συμπληρώσει την υποχρεωτική εννιάχρονη εκπαίδευση.
2. Η ίδρυση των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας γίνεται ύστερα από εισήγηση του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ) και μετά από συνεργασία με τους οικείους ΟΤΑ για την εξασφάλιση των προϋποθέσεων λειτουργίας αυτών.
3. Στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα ταχύρυθμης δημοτικής και γυμνασιακής εκπαίδευσης, η έκταση και το περιεχόμενο των οποίων καθορίζονται με Απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του ΙΔΕΚΕ και γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
4. Στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας διδάσκουν εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με απόσπαση ολική ή μερική ή και με ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις για ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στα ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία και Γυμνάσια. Επίσης, είναι δυνατή η πρόσληψη προσωρινών αναπληρωτών και ωρομισθίων εκπαιδευτικών.
5. Στους αποφοίτους των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας χορηγείται απολυτήριο τίτλος, ισότιμος προς το απολυτήριο του Δημοτικού ή του Γυμνασίου, κατά περίπτωση(<http://www.minedu.gov.gr/>).

3.1.1 Σκοπός της Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι επιστημονικές, τεχνολογικές και κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις είχαν ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό και τη ριζική διαφοροποίηση των γνώσεων που είναι αναγκαίες για την επαγγελματική και την κοινωνική ζωή (Κόντη, Ε. 2004). Οι ανάγκες οι οποίες οδήγησαν στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης ενηλίκων σ' ολόκληρο τον κόσμο διαμόρφωσαν και το περιεχόμενό της, με βάση το οποίο γενικά προσδιορίζονται οι εξής κατηγορίες:

- Κοινωνική κατάρτιση,
- Αλφαριθμητισμός και βασική παιδεία,
- Επαγγελματική κατάρτιση, και
- Αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου

Πιο συγκεκριμένα, οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι ρητοί σκοποί της Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι η αναβάθμιση των επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων, η κοινωνική συνοχή, η ενεργητική συμμετοχή του πολίτη, και η προσωπική ολοκλήρωση. Σύμφωνα με τη σκοποθεσία που προτείνεται στο πλαίσιο της UNESCO, η Εκπαίδευση Ενηλίκων θεωρείται εργαλείο που μπορεί να βοηθήσει στην ενθάρρυνση των εκπαιδευόμενων:

- να υπερνικήσουν προκαταλήψεις και μεροληπτικές πρακτικές,
- να ασχοληθούν με τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις,
- να αξιοποιήσουν περισσότερες ευκαιρίες, κυρίως οι γυναίκες, για ισότητα και δικαιοσύνη για τον καθένα,
- προς την ενίσχυση της διεθνούς κατανόησης,
- να κατανοήσουν περισσότερο τους διαφορετικούς πολιτισμούς και οικονομίες

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πως η Εκπαίδευση Ενηλίκων, είτε πραγματοποιείται τυπικά ή άτυπα, μέσα σε φυλακές, σε κολέγια, σε αθλητικά και ψυχαγωγικά κέντρα τοπικής αυτοδιοίκησης, σε στρατιωτικές βάσεις, σε σχολεία και κέντρα ειδικής εκπαίδευσης ενηλίκων, σε κέντρα υγείας, σε χώρους πανεπιστημίων, έχει ως κυρίαρχο σκοπό την απόκτηση από τους εκπαιδευόμενους νέων προσόντων, καθώς και την αναβάθμιση και επικαιροποίηση ήδη υπαρχόντων, για τη δημιουργία μιας κοινωνικής ομάδας ικανής να ανταπεξέλθει επαρκώς στις σύγχρονες εξελίξεις του περιβάλλοντός της.

3.1.2 Βασικές αρχές Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Εξετάζοντας το θέμα της Εκπαίδευσης Ενηλίκων γίνεται συχνά λόγος για τις βασικές εκείνες αρχές στις οποίες θα πρέπει να βασίζεται ο σχεδιασμός των προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων, προκειμένου να επιτυγχάνεται όχι μόνο η κάλυψη των «ελλειμμάτων» της σχολικής εκπαίδευσης, αλλά και η ανάπτυξη νέων βασικών δεξιοτήτων και η αναβάθμιση των ήδη υπάρχοντων γνώσεων τους, ώστε να εξασφαλισθούν οι καλύτερες προϋποθέσεις, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και σαν αποτέλεσμα να διαμορφώσουν στάση ενεργού πολίτη μέσα στη σύγχρονη κοινωνία (Κόντη, Ε. 2004).

Ως **βασικές αρχές Εκπαίδευσης Ενηλίκων** νοούνται οι εξής:

- **Σχετικότητα:** Ο ενήλικος αποζητά γνώση σχετική με τα ενδιαφέροντά του. Έχει συγκεκριμένες ανάγκες που επιζητά να καλύψει με τη συμμετοχή του στο εκάστοτε εκπαιδευτικό πρόγραμμα, προσδοκώντας την προσωπική του εξέλιξη.
- **Ενεργητικότητα:** Ο ενήλικος μαθαίνει ενεργητικά. Επιζητά τη συμμετοχή του στη μαθησιακή διαδικασία, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στη διερεύνηση του θέματος που μελετάται κάθε στιγμή.
- **Κριτικότητα:** Ο ενήλικος κρίνει την προσφερόμενη γνώση. Για να την αποδεχθεί, πρέπει να του φαίνεται «λογική».
- **Αλληλεπιδραστικότητα:** Ο ενήλικος εκπαιδευόμενος θέλει να συμμετέχει σ' αυτό που μαθαίνει. Ο διδάσκων είναι για τον ενήλικο ένας ισότιμος άνθρωπος με περισσότερες γνώσεις, οπότε δε θα διστάσει να τον ρωτήσει εάν έχει απορίες, να εμπλακεί σε συζήτηση μαζί του και να ψάξει μαζί του παράλληλο υλικό, ώστε να εμβαθύνει στο θέμα.
- **Περιορισμοί:** Ο ενήλικος έχει σοβαρούς εξωτερικούς περιορισμούς που ενδεχομένως να δυσκολέψουν τη συμμετοχή του στο πρόγραμμα. Οι περιορισμοί αυτοί είναι συνήθως πολύ ισχυροί για να αγνοηθούν, όπως οικογένεια, εργασία, κοινωνικές σχέσεις, καθώς απορροφούν μεγάλο μέρος του δυναμικού του

- *Προσαρμοστικότητα:* Κάθε ενήλικος μαθαίνει με το δικό του τρόπο, έχει το δικό του μαθησιακό «στυλ». Στη διάρκεια όλων των προηγούμενων χρόνων της ζωής του, κάθε ενήλικος, έχει διαμορφώσει τις δικές του στρατηγικές μάθησης και αφομοίωσης της γνώσης. Έτσι, λοιπόν, κάθε ενήλικος, χρειάζεται εξατομικευμένη διδασκαλία.

3.2 Εκπαίδευση στη φυλακή και εκπαιδευτικά προγράμματα

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το κείμενο που καθορίζει το γενικό πλαίσιο για την Εκπαίδευση στις Φυλακές είναι οι Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης(www.ministryofjustice.gr). Παραθέτουμε εδώ ένα απόσπασμα:

- *Όλοι οι κρατούμενοι έχουν ίδια πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην επαγγελματική κατάρτιση, σε δημιουργικές δραστηριότητες, κοινωνική εκπαίδευση, φυσική εκπαίδευση και αθλητισμό καθώς και δυνατότητα χρήσης βιβλιοθήκης*
- *Η εκπαίδευση στη φυλακή πρέπει να είναι όσο το δυνατόν ίδια με την εκπαίδευση στην κοινότητα (στους πολίτες εκτός φυλακής)*
- *Η εκπαίδευση εστιάζει στην ανάπτυξη του κρατούμενου ως συνολικής οντότητας*
- *Η εκπαίδευση στη φυλακή έχει το ίδιο status με την εργασία*
- *Η επαγγελματική κατάρτιση των κρατουμένων θα πρέπει να στοχεύει στην ευρύτερη ανάπτυξη του ατόμου και να εναρμονίζεται με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας*
- *Κάθε δυνατή προσπάθεια θα πρέπει να καταβάλλεται στην ενθάρρυνση των κρατουμένων ως προς την ενεργή συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικές διαδικασίες*
- *Ειδική φροντίδα θα πρέπει να παρέχεται στους κρατούμενους με ιδιαίτερες δυσκολίες, ειδικά σ' αυτούς που αντιμετωπίζουν προβλήματα ανάγνωσης και γραφής*
- *Οι εκπαιδευτές στις φυλακές ακολουθούν τις μεθόδους εκπαίδευσης ενηλίκων*
- *Οι κρατούμενοι να μπορούν να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές διαδικασίες εκτός φυλακής*

Ü *Η κοινωνική εκπαίδευση προετοιμάζει τους κρατούμενους για τη ζωή μετά τη φυλακή.*

Στην Ελλάδα, ο νέος Σωφρονιστικός Κώδικας (ΦΕΚ Α' 291/24.12.1999) ορίζει για την εκπαίδευση:

Άρθρο 34

Οργάνωση

Όλοι οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα στην εντός του καταστήματος εν γένει μόρφωση, άθληση, πολιτιστικές δραστηριότητες και δημιουργική απασχόληση. Η ενασχόληση των κρατουμένων με τις παραπάνω δραστηριότητες, η συμμετοχή και η συνεργασία τους σε σχετικά προγράμματα και ιδίως σε εκείνα επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης συνεκτιμάται θετικά για τη χορήγηση ευεργετικών μέτρων.

Το Συμβούλιο Φυλακής αποφασίζει ύστερα από πρόταση του Κ.Ε.Σ.Φ. ή εισήγηση του αρμόδιου φορέα για την οργάνωση μορφωτικών ή άλλων δραστηριοτήτων των κρατουμένων. Το Συμβούλιο Φυλακής ενημερώνει τον Υπουργό Δικαιοσύνης, ο οποίος εγκρίνει ή απορρίπτει την απόφαση αυτή μέσα σε 20 μέρες το αργότερο. Αν ο χρόνος αυτός παρέλθει άπρακτος, η πιο πάνω απόφαση θεωρείται ότι έχει εγκριθεί.

Για το σχεδιασμό, την οργάνωση και την πραγματοποίηση των παραπάνω δραστηριοτήτων μπορεί να αποφασίζει και ο Υπουργός Δικαιοσύνης. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Δικαιοσύνης ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία επιλογής ή ορισμού, κατά προτεραιότητα με απόσπαση ή μετάταξη, ενός Συμβούλου Εκπαίδευσης σε κάθε κατάστημα, έργο του οποίου είναι ο σχεδιασμός και συντονισμός των παραπάνω προγραμμάτων. (...)

Άρθρο 35

Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση

1. Η εκπαίδευση των κρατουμένων αποβλέπει στην απόκτηση ή συμπλήρωση

εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, καθώς και στην επαγγελματική κατάρτισή τους.

2. Για το σκοπό αυτό λειτουργεί μέσα στο κατάστημα, όπου είναι δυνατό, μονοθέσιο δημοτικό σχολείο, υπαγόμενο στο ΥΠ.Ε.Π.Θ. και ρυθμιζόμενο από τις κείμενες διατάξεις περί δημοσίων σχολείων. Το Συμβούλιο Φυλακής οργανώνει, με τη συνεργασία αρμόδιων φορέων, προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, μαθητείας ή εξειδίκευσης.

3. Οι παρεχόμενοι τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι με τους αντίστοιχους των σχολών της ίδιας βαθμίδας εκπαίδευσης, χωρίς να προκύπτει από το κείμενό τους ότι αποκτήθηκαν σε κατάστημα κράτησης.

4. Ειδικά μέτρα λαμβάνονται για την εκπαίδευση των αλλοδαπών κρατουμένων, εφόσον αυτό είναι εφικτό στο συγκεκριμένο κατάστημα.

5. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για τους νεαρούς κρατουμένους. Οι αναλφάβητοι ενήλικες ενθαρρύνονται να παρακολουθούν μαθήματα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ή προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ή επιμόρφωσης.

6. Όσοι έχουν συμπληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές στη δευτεροβάθμια ή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με εκπαιδευτικές άδειες, σύμφωνα με το άρθρο 58 του παρόντος.

7. Κατά το χρόνο της εκπαίδευσης οι εργασίες που ανατίθενται στον κρατούμενο είναι κατά το δυνατό συναφείς με το αντικείμενο της εκπαίδευσής του.

8. Σε περίπτωση επιτυχούς αποπεράτωσης ολοκληρωμένου κύκλου σπουδών τρίμηνης τουλάχιστον διάρκειας ο κρατούμενος δικαιούται να τύχει ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής, κατά τις προϋποθέσεις του άρθρου 46 του παρόντος.

9. Η εκπαίδευση των κρατουμένων δεν αναστέλλεται σε περίπτωση μεταγωγής ή επιβολής πειθαρχικής ποινής, όταν τούτο είναι δυνατό. Αν

επιβληθεί πειθαρχικός περιορισμός κατά τη διάρκεια σπουδών του συγκεκριμένου κρατούμενου, η έκτιση του μέτρου μπορεί να γίνει κατά τη διάρκεια των διακοπών ή αργιών.

Άρθρο 58

Εκπαιδευτικές άδειες

1. Η εκπαιδευτική άδεια χορηγείται για τη φοίτηση κρατουμένων σε σχολές όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, εφόσον στην περιοχή φοίτησης λειτουργεί αντίστοιχο προς την κατηγορία στην οποία ανήκουν οι ενδιαφερόμενοι κατάστημα κράτησης. Η άδεια χορηγείται από το Συμβούλιο του άρθρου 70 παράγραφος 1 του παρόντος με τις προϋποθέσεις και κατά διαδικασία του άρθρου 55 παράγραφος 1 περίπτωση γ', παράγραφοι 2 και 3 του παρόντος. Για μεν τους υποδίκους απαιτείται και η σύμφωνη γνώμη του δικαστικού οργάνου που διέταξε την προσωρινή κράτηση, για δε τους χρεοφειλέτες και η σύμφωνη γνώμη του Προέδρου Πρωτοδικών του τόπου κράτησης. Η διάταξη του άρθρου 56 παράγραφος 3 του παρόντος εφαρμόζεται ανάλογα.
2. Δεν χορηγείται εκπαιδευτική άδεια για σπουδές σε εκπαιδευτικό ίδρυμα κατώτερης βαθμίδας από αυτό στο οποίο έχει ήδη σπουδάσει ο ενδιαφερόμενος.
3. Κατά το χρόνο της εκπαιδευτικής άδειας ο κρατούμενος διαμένει στο παραπάνω κατάστημα ή σε Κατάστημα ή Τμήμα Ημιελεύθερης Διαβίωσης. Στην απόφαση που χορηγεί την άδεια ορίζονται οι αναγκαίες για την υλοποίησή της λεπτομέρειες και προϋποθέσεις και ιδιαίτερα : α) το εκπαιδευτικό Ίδρυμα φοίτησης, β) οι ημέρες και οι ώρες απουσίας του αδειούχου κατά τις ανάγκες του οικείου εκπαιδευτικού προγράμματος, γ) η ολική ή μερική απαλλαγή του αδειούχου από υποχρεώσεις του προγράμματος λειτουργίας του καταστήματος προς διευκόλυνση της μελέτης του.
4. Ειδικά στους σπουδαστές δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στην οποία δεν είναι υποχρεωτική η παρακολούθηση των μαθημάτων, μπορεί η χορηγούμενη εκπαιδευτική άδεια απουσίας να περιορίζεται μόνο κατά τις

περιόδους των εξετάσεων και μέχρι 15 ημέρες ανά εξεταστική περίοδο. Στις περιπτώσεις αυτές το αρμόδιο όργανο μπορεί κατά παρέκκλιση των ορισμών της παραγράφου 2 του άρθρου 54 του παρόντος να υπολογίσει μόνον ένα μέρος του χρόνου των αδειών ως χρόνο έκτισης της ποινής, αν συντρέχει μία ή περισσότερες από τις προϋποθέσεις, που αναφέρονται στην επόμενη παράγραφο, για την ανάκληση της εκπαιδευτικής αδειάς, έστω κι αν αυτή δεν έγινε.

5. Η εκπαιδευτική άδεια λήγει με την ολοκλήρωση της φοίτησης του κρατούμενου. Με απόφαση του αρμόδιου οργάνου, ύστερα από εισήγηση του κοινωνικού λειτουργού ή του εγκληματολόγου, αν αυτό είναι δυνατό, η εκπαιδευτική άδεια μπορεί να ανακληθεί αν : α) ο αδειούχος τιμωρηθεί για πειθαρχικά παραπτώματα των κατηγοριών Α' και Β' του άρθρου 68 του παρόντος ή β) η συνέχιση της άδειας δημιουργεί σοβαρές υπόνοιες για τέλεση νέων εγκλημάτων ή γ) ο κρατούμενος κάνει κακή χρήση της άδειας. Ως κακή χρήση της άδειας θεωρείται ιδίως η πλημμελής παρακολούθηση ή η κακή επίδοση στις σπουδές του.
6. Κρατούμενοι που κάνουν χρήση εκπαιδευτικής άδειας επιδοτούνται κατά τη διάρκειά της από τα Κεφάλαια Εργασίας Κρατουμένων. Το ύψος της επιδότησης καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών και καλύπτει τουλάχιστον τα απολύτως αναγκαία έξοδά τους. (Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 2001).

Στην Ελλάδα, όπως έχει ήδη αναφερθεί, παρατηρείται μια σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ του τί προβλέπεται και του τί εφαρμόζεται στην πράξη, σε σχέση με την εκπαίδευση. Οι μέχρι σήμερα προσπάθειες εκπαίδευσης κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές γίνονταν, παλαιότερα, συστηματικά από τις ΝΕΛΕ, σ' όλες τις φυλακές και σποραδικά τελευταία, από τη Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Επιχειρησιακά Προγράμματα Κοινωνικού Αποκλεισμού, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, συνεργασία με οργανισμούς που παρέχουν θεραπεία από χρήση ουσιών, όπως το ΚΕΘΕΑ, {στο πλαίσιο προγραμμάτων απεξάρτησης}), κ.ά., από μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (όπως η ΑΡΣΙΣ, σε ανήλικους κρατούμενους).

Συγκεκριμένα, από το 1984, υλοποιούνται στις φυλακές - κυρίως από τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (Γ.Γ.Λ.Ε.) προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης κρατουμένων και Σεμινάρια Επιμόρφωσης Σωφρονιστικών Υπαλλήλων (Γ.Γ.Λ.Ε., 2000). Παράλληλα αναπτύσσονται και προγράμματα εκπαίδευσης και σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτών που διδάσκουν

σε κρατούμενους (Κουλιεράκης, Γ. και Ρηγούτσου, Ε., 2004).

Μόνο τη τελευταία πενταετία, τα αντικείμενα των προγραμμάτων της Γ.Γ.Λ.Ε. έχουν επεκταθεί και περιλαμβάνουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη των κρατουμένων, εκπαίδευση εκπαιδευτών προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης, ενώ έχουν διεξαχθεί έρευνες για τη δυνατότητα ένταξης αποφυλακισμένων στην ελεύθερη αγορά εργασίας, για τις ανάγκες πληροφόρησης των κρατουμένων και προγράμματα Κοινοτικών Πρωτοβουλιών (HORIZON &

INTEGRA) και Κοινωνικού Αποκλεισμού για φυλακισμένους, ανήλικους παραβάτες,

πρώην χρήστες και αποφυλακισμένους (Γ.Γ.Λ.Ε., 2000).

Από τα πιο δύσκολα και περίπλοκα ζητήματα της σχέσης ανάμεσα στη φυλακή και την εκπαίδευση αφορά το πώς ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα μεγάλης κλίμακας στις φυλακές θα σταθεί (θα στηθεί) μέσα στο σωφρονιστικό σύστημα γενικά και ειδικότερα, πώς θα προσφερθεί στους κρατούμενους. Ειδικά για τους εκπαιδευτές, η μεγάλη πρόκληση είναι με ποιό τρόπο θα λειτουργήσουν στο πλαίσιο των περιορισμών που τίθενται από τις Διευθύνσεις των σωφρονιστικών καταστημάτων για λόγους ασφαλείας και πώς θα συνδυάσουν τους στόχους της εκπαίδευσης των κρατουμένων με τους στόχους της φυλακής για τους κρατούμενους.

3.3 Η Λειτουργία Συμβουλευτικού τμήματος στη φυλακή και ο ρόλος του Συμβούλου

Παράλληλα, με τη λειτουργία των τμημάτων εκπαίδευσης στις φυλακές παρέχεται από τα Κ.Ε.Ε(Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων). και πρόγραμμα Συμβουλευτικής. Το πρόγραμμα συμβουλευτικής φυλακισμένων είναι διάρκειας 40 ωρών, για κάθε τρίμηνο. Η συμμετοχή ενός κρατούμενου σε μια ομάδα συμβουλευτικής, είναι προαιρετική. Δικαίωμα συμμετοχής έχουν μόνο οι κρατούμενοι που παρακολουθούν εκπαιδευτικό πρόγραμμα των Κ.Ε.Ε. Οι συναντήσεις της ομάδας πραγματοποιούνται μια ή δύο φορές την εβδομάδα στον ίδιο πάντα χώρο, σε σταθερές μέρες και ώρες που θα έχουν εκ των προτέρων καθοριστεί, μετά από συνεννόηση του Υπεύθυνου Εκπαίδευσης με τη Διεύθυνση και την Κοινωνική Υπηρεσία των Φυλακών. Ο Σύμβουλος στον ίδιο πάντα χώρο, έχει τη δυνατότητα να βλέπει περιστασιακά, σε ατομικό επίπεδο, κρατούμενους που το επιθυμούν, μετά από αίτημά τους.

3.3.1 Στόχοι του προγράμματος

Στόχοι της Συμβουλευτικής είναι η υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας καθώς και η παροχή ενημέρωσης και πληροφόρησης πάνω σε θέματα εκπαιδευτικά και εργασιακά. Ο εγκλεισμός έχει συγκεκριμένες ψυχολογικές συνέπειες στον κρατούμενο. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα, με τη δυναμική τους, προσφέρουν ορισμένες διεξόδους και συμβάλλουν σε κάποιο βαθμό στη διαχείριση ορισμένων συνεπειών του εγκλεισμού.

Ο Σύμβουλος που δραστηριοποιείται στο πλαίσιο προγραμμάτων εκπαίδευσης, θα πρέπει να θεωρήσει όσα αναφέρθηκαν παραπάνω ως ενδεικτικά στοιχεία που διαμορφώνουν "μια εικόνα" των κρατουμένων με τους οποίους θα έρθει σε επαφή στα Τμήματα Συμβουλευτικής. Πέρα από τις ευεργετικές επιδράσεις των ίδιων των προγραμμάτων εκπαίδευσης, η Συμβουλευτική έχει ως στόχο τη στήριξη και την ενδυνάμωση των κρατουμένων, έτσι ώστε να μπορέσουν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά και να συμμετέχουν δημιουργικά στην εκπαιδευτική διαδικασία(Κανδυλάκη Α. 2001).

Η έννοια της "ενδυνάμωσης" συναντάται και χρησιμοποιείται σε πολλά και διαφορετικά επιστημονικά πεδία και περιοχές, από τη ψυχολογία και την εκπαίδευση ως την οικονομία και την κοινωνική πολιτική. Ανάλογα λοιπόν με το

πεδίο, και το αντικείμενο δράσης, η έννοια αυτή γίνεται κατανοητή, ορίζεται και χρησιμοποιείται.

Γενικά θα μπορούσε κανείς να πει ότι η ενδυνάμωση είναι μια πολυδιάστατη κοινωνική διαδικασία η οποία βοηθά τα άτομα να αποκτήσουν έλεγχο στη ζωή τους.

Είναι πολυδιάστατη γιατί λαμβάνει χώρα μέσα από κοινωνιολογικές, ψυχολογικές, οικονομικές, και άλλες διαστάσεις και γιατί συμβαίνει σε διάφορα επίπεδα, όπως του

ατόμου, της ομάδας, ή της κοινότητας. Είναι εξ ορισμού μια κοινωνική διαδικασία, δεδομένου ότι γίνεται σε σχέση με άλλους. Τέλος, η ενδυνάμωση είναι μια διαδικασία όμοια με ένα μονοπάτι ή ένα ταξίδι, κάτι που αναπτύσσεται καθώς δουλεύουμε πάνω σ' αυτή.

Ειδικότερα στο χώρο της φυλακής, η ενδυνάμωση θα μπορούσε να προσδιοριστεί ως η διαδικασία κατά την οποία ο κρατούμενος - λειτουργώντας σε συγκεκριμένο πλαίσιο αποκτά όλα εκείνα τα στοιχεία (γνώσεις, δεξιότητες) που θα τον βοηθήσουν στη διαχείριση θεμάτων που τον απασχολούν και που σχετίζονται με την τωρινή του κατάσταση.

3.3.2 Ο ρόλος του Συμβούλου

Η επαφή του Συμβούλου με το χώρο της φυλακής μπορεί να γεννήσει πολλά διαφορετικά ακόμα και αντικρουόμενα συναισθήματα. Ο Σύμβουλος μπορεί να αισθανθεί έκπληξη, φόβο, θυμό, να έχει την αίσθηση ότι δεν μπορεί να διαχειριστεί κάποιες καταστάσεις, και από την άλλη πλευρά ότι αναλαμβάνει ένα ρόλο σημαντικό που τον γεμίζει χαρά και του δίνει την ευκαιρία να δημιουργήσει, και να προσφέρει..

Ο Σύμβουλος, όπως και ο εκπαιδευτής αποτελεί για τον κρατούμενο, ο οποίος λόγω του εγκλεισμού του έχει υποστεί τις συνέπειες αποδόμησης της προσωπικότητάς του (αδράνεια, ιδρυματοποίηση...), ένα μοντέλο ταύτισης, ένα γονεϊκό πρότυπο. Ο κρατούμενος θα προσπαθήσει να τον μιμηθεί, να τον υποστηρίξει, αλλά και να συγκρουστεί μαζί του, να τον δοκιμάσει για να δει αν αντέχει, αυτά που ο ίδιος δεν αντέχει στον εαυτό του (Κανδυλάκη Α. 2001). Η σχέση λοιπόν Συμβούλου – εκπαιδευόμενου είναι έντονα φορτισμένη συναισθηματικά, λόγω της ιδιαιτερότητας του χώρου. Για το λόγο, αυτό, ο

Σύμβουλος θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός και να κρατήσει τη σωστή απόσταση (ούτε πολύ κοντά, ούτε πολύ μακριά) από τον κρατούμενο, προστατεύοντας και τους δύο συγχρόνως. Να μη δημιουργήσει προσδοκίες στον κρατούμενο, στις οποίες δεν θα μπορέσει ν' ανταποκριθεί. Ο Σύμβουλος θα πρέπει να είναι σε συνεχή επαφή μ' αυτό που αισθάνεται. Να μην αρνείται τα συναισθήματά του, αλλά να τα αναγνωρίζει για να μπορεί να τα διαχειριστεί, αλλιώς η άρνηση οδηγεί σε προβολές δικών του αναγκών ή συναισθημάτων, που τελικά τον απομακρύνουν από την πραγματικότητα του τί συμβαίνει μέσα στην ομάδα. Χρειάζεται ένας συνεχής επαναπροσδιορισμός του τί συμβαίνει, τί αισθάνεται, ποιοί είναι οι στόχοι, ποιές είναι οι δυνατότητες. Στο χώρο των φυλακών, τίποτα δεν είναι δεδομένο. Πέρα από την προσωπική αναζήτηση, ο Σύμβουλος θα πρέπει να είναι σε διαρκή επαφή με τους άλλους εκπαιδευτές, συμβούλους. Η ανταλλαγή απόψεων, σκέψεων, συναισθημάτων, βοηθά να εξηγήσουμε τί συμβαίνει και να δώσουμε λύσεις σ' αυτά που μας προβληματίζουν.

Η απόκτηση δεν είναι μια παθητική διαδικασία, αντίθετα ο κρατούμενος συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία ενδυνάμωσής του, με τις εμπειρίες του, τις γνώσεις του, τις απόψεις του και τα συναισθήματά του. Ο Σύμβουλος (και κατ' επέκταση ο εκπαιδευτής, αλλά και τα τεχνικά μέσα) τον καθοδηγούν, τον ενθαρρύνουν και γενικότερα τον διευκολύνουν σ' αυτή τη διαδικασία. Ο Σύμβουλος καλείται ν' ακούσει και όχι απαραίτητα να δώσει λύση στο πρόβλημα, στο αίτημα του κρατούμενου.

Η Συμβουλευτική βοηθά τον κρατούμενο να συνειδητοποιήσει ότι εντασσόμενος σ' ένα πλαίσιο (στη συγκεκριμένη περίπτωση εκπαιδευτικό) όπου τίθενται όρια και κανόνες συμμετοχής και παρακολούθησης, θα μπορέσει:

- να ενεργοποιηθεί μέσα στη φυλακή,
- να αισθανθεί μέρος ενός συνόλου, όχι όμως με τρόπο ισοπεδωτικό, αλλά μέσα από σεβασμό στις ανάγκες και τη διαφορετικότητά του ως άτομο,
- να συνεργαστεί με άλλους κρατούμενους και τον εκπαιδευτή για την επίτευξη του εκπαιδευτικού στόχου,
- να αναγνωρίσει τον εαυτό του, τα συναισθήματά του, τις σκέψεις του, μέσα από την ομαδική διεργασία και τη συνεξέλιξη,
- να βάλει στόχους και να μεθοδεύσει τρόπους για την επίτευξή τους,

Ὡς να αποκτήσει μια προοπτική προσωπική ή επαγγελματική (Ελληνική Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής & Νευροψυχιατρικής του παιδιού, 1994).

Η συμμετοχή του, λοιπόν, σ' ένα Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα και ειδικότερα σε μια ομάδα Συμβουλευτικής, όπου η παρουσία του είναι προαιρετική, επιτρέπει στο άτομο να εκφράσει μια επιθυμία, να διαφοροποιηθεί. Βρίσκεται εκεί, γιατί το θέλει και όχι γιατί κάποιος του το επιβάλλει.

3.4 Η σημασία της επανένταξης στην κοινωνία

Η ένταξη ή επανένταξη των αποφυλακισμένων ατόμων είναι μία διαδικασία μακρόχρονη, πολύπλοκη και δύσκολη. Η διαδικασία της πρώτης εισόδου στην αγορά εργασίας, εάν δεν είχαν δουλέψει ποτέ πριν, ή η διαδικασία επιστροφής σε αυτήν, εάν είχαν απομακρυνθεί από την αγορά εργασίας για μικρά ή μεγάλα χρονικά διαστήματα, απαιτεί χρόνο. Χρόνο που είναι αναγκαίος σύμμαχος στην προσπάθειά τους να χαράξουν μία νέα πορεία που να χαρακτηρίζεται από κάποια συνέχεια και να οδηγεί στη διαμόρφωση μίας νέας ταυτότητας (Μάτσα, 1995). Και ακόμα χρόνο που είναι πολύτιμος σύμβουλος στην προσπάθειά τους να πλησιάσουν με διαφορετικούς όρους την κοινωνική πραγματικότητα, στην οποία καλούνται να ζήσουν. “Η διαδικασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης, ειδικότερα, είναι πολύπλοκη και για το λόγο ότι επηρεάζεται και από τα προηγούμενα στάδια της σχέσης που οι σημερινοί αποφυλακισμένοι είχαν αναπτύξει με την αγορά εργασίας πριν τη φυλάκισή τους, δηλαδή από τη στιγμή της πρώτης εισόδου σε αυτή μέχρι την αποχώρηση από αυτήν λόγω της φυλάκισης. Σε κάθε περίπτωση, η επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη των αποφυλακισμένων παρουσιάζει δυσχέρειες που απορρέουν από την κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας, την έλλειψη μετασφρονιστικής αρωγής, τον εγκλεισμό, τον κοινωνικό στιγματισμό και, εφόσον πρόκειται για εξαρτημένους από ουσίες, από τη χρήση των ουσιών αυτών” (Θανοπούλου, Μοσχοβού, 1998).

Το Αμερικάνικο Σύστημα Απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης (Σ.Α.Π.Δ.), εκτός από τη συγκάλυψη των πραγματικών τιμών ανεργίας, υπονομεύει τη δυνατότητα απασχόλησης των πρώην φυλακισμένων. Αναφέρονται, συνήθως, πολλές υποθέσεις για την κατανόηση των δυσκολιών επανένταξης των “πελατών” του Σ.Α.Π.Δ. στην αγορά εργασίας, όπως π.χ. η μείωση των επαγγελματικών τους

δεξιοτήτων κατά το χρόνο κράτησης, η αποδυνάμωση των κοινωνικών και οικογενειακών τους δεσμών, η εκμάθηση συμπεριφορών επιβίωσης που αποδεικνύονται ακατάλληλες για την αγορά εργασίας. .Εν τούτοις, σε ισοδύναμες περιπτώσεις, ο στιγματισμός και το επιβαρυνμένο ποινικό μητρώο αποδεικνύονται οι σημαντικότεροι ανασταλτικοί παράγοντες για την πρόσληψη πρώην φυλακισμένων ατόμων, το χρόνο παραμονής τους στην εργασία και τα εισοδήματά τους.

Η σχέση μεταξύ ανεργίας και εγκληματικότητας είναι εξίσου κρίσιμη στην περίπτωση των αποφυλακισμένων που προσπαθούν να ξεκινήσουν μία καινούργια ζωή. Αντιμετωπίζοντας τη δυσκολία να βρουν δουλειά και την αρνητική ή επιφυλακτική στάση των εργοδοτών απέναντί τους, είναι αναμενόμενο, μέσα στην απελπισία τους, να εγκαταλείψουν αυτήν την προσπάθεια και να οδηγηθούν στην υποτροπή, να επιστρέψουν δηλαδή σε παράνομες δραστηριότητες που τους είναι οικίες” (Θανοπούλου, Μοσχοβού, 1998.)Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι όσα προαναφέρθηκαν αφορούν την επίσημη αγορά εργασίας και τις δυνατότητες επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης σε αυτήν. Παράλληλα με τη δυσοίωνα κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας, λόγω της ανεργίας, απουσιάζει η μετασφρονιστική αγωγή. Σημαντικοί θεσμοί που προβλέπονται στον Κώδικα Βασικών Κανόνων Μεταχείρισης Κρατουμένων (ν. 1851/ 89) και σχετίζονται με την επαγγελματική και κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων δεν έχουν λειτουργήσει επαρκώς μέχρι σήμερα (Μαράντη, Μαραντίδου, Μπόζος, Νικολακοπούλου, Παπαδοπούλου & Παπουλή, 1996).

Αλλά και στον πρόσφατο σφρονιστικό κώδικα (ν. 2776/99) που ψηφίστηκε στη Βουλή το Δεκέμβριο του 1999 παρατηρούμε ότι δεν υπάρχουν ουσιαστικές αλλαγές τόσο στο θέμα της μεταχείρισης των εγκλείστων σε σύγκριση με το προϊσχύσαν καθεστώς όσο και στο ζήτημα της επαγγελματικής προετοιμασίας και ένταξης των ατόμων της ομάδας στόχου. Βεβαίως, μετά το 1984, έχουν σημειωθεί αρκετά βήματα στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης των φυλακισμένων και αποφυλακισμένων με την οργάνωση προγραμμάτων στον χώρο των φυλακών και εκτός (Τσιλιμιγκάκη, 1996). Φαίνεται, όμως, ότι τα προγράμματα αυτά έχουν μέχρι στιγμής συμβάλλει στην

επαγγελματική ένταξη ή επανένταξης των αποφυλακισμένων σε περιορισμένη μόνο κλίμακα για διάφορους λόγους.

Καταρχήν, η έλλειψη μόνιμων δομών κατάρτισης, πλην κάποιων εξαιρέσεων, δεν έχει επιτρέψει να δημιουργηθεί μία μακροχρόνια πολιτική ως προς την προετοιμασία αυτής της ένταξης ή επανένταξης, πράγμα που έχει σαν αποτέλεσμα την ασυνέχεια των προγραμμάτων, την ελλιπή αξιοποίηση της αποκτηθείσας τεχνογνωσίας κ.λ.π..

Επίσης, η μικρή διάρκεια των προγραμμάτων κατάρτισης, σε πολλές περιπτώσεις, έχει λειτουργήσει αρνητικά γιατί δεν έχει επαρκέσει ο χρόνος για την εκμάθηση νέων επαγγελμάτων, πράγμα που σημαίνει ότι μετά την ολοκλήρωση των προγραμμάτων αυτών οι καταρτισθέντες δεν είναι ακόμα σε θέση να ασκήσουν αυτά τα επαγγέλματα. Επιπλέον, δεν είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι η επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη δεν έχει αποτελέσει άμεσο στόχο των περισσότερων προγραμμάτων και ότι δεν έχει υπάρξει απευθείας σύνδεσή τους με την αγορά εργασίας και τις δυνατότητες που αυτή προσφέρει ως προς την απορρόφηση καταρτισθέντων σε συγκεκριμένες ειδικότητες (Θανοπούλου, Φρονίμου & Τσιλιμιγκάκη, 1997). Τα προγράμματα αυτά, και κυρίως τα προγράμματα των αποφυλακισμένων, έχουν μέχρι σήμερα απευθυνθεί σε μικρό αριθμό καταρτιζομένων, του οποίου μάλιστα δεν είναι γνωστή η τύχη μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης γιατί δεν έχει προβλεφθεί μηχανισμός παρακολούθησης της απορρόφησής τους σε θέσεις εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΥΛΑΚΗ

4.1 Χρήσιμες πληροφορίες για τη ζωή στη φυλακή

✓ Ο αριθμός κρατουμένου

Όταν φτάσει κάποιος για πρώτη φορά στη φυλακή, του δίνεται ένας αριθμός κρατουμένου. Ο αριθμός αυτός θα παραμείνει ο ίδιος και στην περίπτωση που ο φυλακισμένος μεταφερθεί σε άλλη φυλακή. Ο αριθμός αυτός βοηθάει το προσωπικό της φυλακής να ξέρει πού βρίσκεστε ο κάθε φυλακισμένος καθώς και τα προσωπικά του αντικείμενα.

✓ Τα αρχεία της φυλακής

Το αρχείο σας στη φυλακή είναι οι πληροφορίες που τηρούνται για κάθε κρατούμενο από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους σε γραπτή και σε ηλεκτρονική μορφή. Συμπεριλαμβάνει στοιχεία όπως

- το όνομά και η ημερομηνία γέννησής
- τον αριθμό του κελιού
- πληροφορίες σχετικά με την ημερομηνία εκδίκασης της υπόθεσής των φυλακισμένων
- οποιεσδήποτε δικαστικές αποφάσεις λαμβάνονται για την κάθε υπόθεση
- πληροφορίες σχετικά με την υγεία του κάθε κρατούμενου
- πληροφορίες σχετικά με την εργασία ή την επιμόρφωσή στη φυλακή.

Τα ανωτέρω εξηγούν τους κανονισμούς (κανόνες) της φυλακής και τον τρόπο λειτουργίας των φυλακών. Το προσωπικό της φυλακής θα τηρήσει εμπιστευτικές τις πληροφορίες για κάθε φυλακισμένο. Ωστόσο, ενδέχεται να χρειαστεί να δείξει τις πληροφορίες αυτές σε άλλα άτομα, όπως την αστυνομία ή το δικαστήριο.

V Οι κατηγορίες ασφαλείας

Η κατηγορία ασφαλείας σας υποδηλώνει τι είδος κρατούμενος είναι κάποιος, αυτό πιο συγκεκριμένα σημαίνει ότι:

- Το προσωπικό της φυλακής θα εξετάσει ζητήματα όπως, το πόσο επικίνδυνος είναι κάποιος φυλακισμένος ώστε να βλάψει τους γύρω του ή ποιες είναι οι πιθανότητες να προσπαθήσει να αποδράσει
- Το προσωπικό της φυλακής θα αποφασίσει σε ποια κατηγορία ασφαλείας οφείλουν να καταταγούν οι φυλακισμένοι.
- Στην περίπτωση που ο κρατούμενος ανήκει στην κατηγορία υψίστης ασφαλείας (όπως την Α ή Β) θα έχει λιγότερη ελευθερία κίνησης και δράσης στη φυλακή σε σχέση με άλλους κρατούμενους. Θα βρίσκετε υπό στενότερη παρακολούθηση και το προσωπικό της φυλακής θα φροντίσει να μην δραπετεύσει.

A. Οι κατηγορίες ασφαλείας για τους ενήλικες

1. Κατηγορία Α. Το προσωπικό της φυλακής σας κατατάσσει σε αυτήν την κατηγορία εάν πιστεύει ότι θα βλάψετε κάποιον έξω από τη φυλακή ή/ και μπορεί να αποπειραθείτε να δραπετεύσετε και επομένως πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποτραπεί πιθανή απόπειρα απόδρασής σας.
2. Κατηγορία Β. Το προσωπικό της φυλακής σας κατατάσσει σε αυτήν την κατηγορία εάν πιστεύει ότι δεν πρέπει να σας δοθεί καμία δυνατότητα να δραπετεύσετε.
3. Κατηγορία Γ. Το προσωπικό της φυλακής σας κατατάσσει σε αυτήν την κατηγορία εάν πιστεύει ότι δεν θα αποπειραθείτε να δραπετεύσετε, αλλά δεν είστε αρκετά αξιόπιστος ώστε να βρίσκεστε σε ανοιχτή φυλακή.
4. Κατηγορία Δ. Το προσωπικό της φυλακής σας κατατάσσει σε αυτήν την κατηγορία εάν πιστεύει ότι είστε αρκετά αξιόπιστος ώστε να βρίσκεστε σε ανοιχτή φυλακή.

B. Ακολουθούν οι κατηγορίες ασφαλείας για τους νεαρούς παραβάτες

1. Κατηγορία Α. Το προσωπικό της φυλακής σας κατατάσσει σε αυτήν την κατηγορία εάν πιστεύει ότι θα βλάψετε κάποιον και ότι πρέπει να καταβληθεί

κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποτραπεί πιθανή απόπειρα να δραπετεύσετε από το σωφρονιστικό ίδρυμα για νεαρούς παραβάτες.

2. Περιορισμένη κατάσταση. Το προσωπικό της φυλακής σας κατατάσσει σε αυτήν την κατηγορία εάν πιστεύει ότι θα πρέπει να τοποθετηθείτε σε ασφαλή χώρο του σωφρονιστικού ιδρύματος για νεαρούς παραβάτες.

3. Συνθήκες φυλάκισης κλειστού τύπου. Το προσωπικό της φυλακής σας κατατάσσει σε αυτήν την κατηγορία εάν πιστεύει ότι δεν αποτελείτε σημαντικό κίνδυνο, αλλά δεν είστε αρκετά ακίνδυνος ώστε να βρίσκεστε σε ανοιχτό σωφρονιστικό ίδρυμα για νεαρούς παραβάτες.

4. Συνθήκες φυλάκισης ανοιχτού τύπου. Το προσωπικό της φυλακής σας κατατάσσει σε αυτήν την κατηγορία εάν πιστεύει ότι είστε αρκετά αξιόπιστος ώστε να βρίσκεστε σε ανοιχτό σωφρονιστικό ίδρυμα για νεαρούς παραβάτες.

V Αντικείμενα που μπορεί να έχουν φυλακισμένοι στο κελί τους

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε μια λίστα με τα αντικείμενα που ενδεχομένως να επιτρέπεται να έχετε στο κελί σας. Η λίστα αυτή μπορεί να διαφέρει από φυλακή σε φυλακή και μπορεί να εξαρτάται από την κατηγορία ασφαλείας στην οποία ανήκετε.

Ενδεχομένως να σας επιτραπεί να έχετε τα εξής αντικείμενα:

- Εφημερίδες, βιβλία και περιοδικά.
- Μία συσκευή για να ακούτε μουσική και ακουστικά.
- Υπολογιστή και αναλώσιμα είδη για τον υπολογιστή, όπως δισκέτες.
- Σύνεργα για το κάπνισμα. Οι κατάδικοι ενδεχομένως να δικαιούνται να έχουν έως και 62,5 γραμμάρια άμορφου καπνού ή 80 τσιγάρα ή πούρα, ή έναν συνδυασμό των δύο.
- Οι υπόδικοι κρατούμενοι ενδεχομένως να δικαιούνται να έχουν έως και 137,5 γραμμάρια άμορφου καπνού ή 180 τσιγάρα. Το κάπνισμα ενδεχομένως να επιτρέπεται μόνο στο κελί σας.
- Μερικά παιχνίδια για να παίξετε, συμπεριλαμβανομένων ηλεκτρονικών παιχνιδιών.
- Αντικείμενα που αφορούν χόμπι, για παράδειγμα, τέχνη ή λογοτεχνία.
- Ρολόι χειρός.
- Ηλεκτρική ξυριστική μηχανή.

- Αντικείμενα για να σας διευκολύνουν εάν έχετε κάποια αναπηρία.
- Μπαταρίες.
- Είδη μάνιου (όπως οδοντόβουρτσα, οδοντόκρεμα και αποσμητικό).
- Βέρα ή άλλο απλό δαχτυλίδι.
- Μενταγιόν.
- Βιβλία και άλλα αντικείμενα σχετικά με το δόγμα σας.
- Φωτογραφίες και εικόνες (αρκεί να είναι σε κορνίζα χωρίς τζάμι).
- Ευχετήριες κάρτες (όπως κάρτες γενεθλίων, αρκεί να μην έχουν μηχανισμό).
- Ημερολόγιο τοίχου και προσωπικό ημερολόγιο ή ατζέντα.
- Ατζέντα με διευθύνσεις.
- Γραμματόσημα και φακέλους.
- Φάρμακα (το προσωπικό της φυλακής θα σας ενημερώσει εάν μπορείτε να τα έχετε στο κελί σας).

✓ Χρόνος έξω στον καθαρό αέρα

Όλοι οι κρατούμενοι δικαιούνται να περνάνε μεταξύ μισής και μίας ώρας έξω στον καθαρό αέρα καθημερινά. Ο χρόνος που επιτρέπεται να περνάτε έξω διαφέρει από φυλακή σε φυλακή. Ορισμένες φορές αυτό μπορεί να μην συμβεί. Για παράδειγμα, εάν έχει κακοκαιρία ή υπάρχει άλλος λόγος για τον οποίο πρέπει να παραμείνουν μέσα.

Το προσωπικό της φυλακής ενημερώνει για το είδος της άσκησης που μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα στη φυλακή. Πολλές φυλακές έχουν καθορίσει κάποιο χρονικό διάστημα κατά το οποίο μπορούν οι φυλακισμένοι να γυμναστούν (να ή να κάνουν και άλλα πράγματα ώστε να περνούν χρόνο έξω από το κελί τους).

4.2 Άτομα που μπορούν να παρέχουν στήριξη στον κρατούμενο

Κάθε κρατούμενος έχει το δικαίωμα να απευθυνθεί στο προσωπικό της φυλακής για τυχόν προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει όσο βρίσκεται στη φυλακή. Το **προσωπικό της φυλακής** είναι υποχρεωμένο να ενημερώσει σχετικά με τα ποια είναι αυτά τα άτομα που μπορούν να παρέχουν βοήθεια στους φυλακισμένους. Τα άτομα αυτά είναι τα εξής:

- Ο ιερέας ή σε κάποιος άλλος εκπρόσωπος του δόγματός του φυλακισμένου
- Στον ψυχολόγο-κοινωνικό λειτουργό της φυλακής
- Άλλοι κρατούμενοι που ονομάζονται ακροατές ή φίλοι. Ακροατές είναι κρατούμενοι που έχουν εκπαιδευτεί για να ακούνε τους κρατούμενους που έχουν προβλήματα και να προσφέρουν. Δεν θα μεταφέρουν στο προσωπικό της φυλακής αυτά που έμαθαν, εκτός και εάν ανησυχούν ότι είναι πιθανό ο εν λόγω κρατούμενος να βλάψει τον εαυτό του ή κάποιον άλλο.

4.3 Οι κανονισμοί της φυλακής

Οι κανονισμοί της φυλακής έχουν ως στόχο να διαφυλάξουν την ομαλή λειτουργία της αλλά και να προστατέψουν τους φυλακισμένους από οποιοδήποτε παραβατική συμπεριφορά μέσα στην φυλακή, η οποία θα μπορούσε να κοστίσει τη ζωή κάποιου άλλου ατόμου. Παρά τις διαφορές στους κανονισμούς ανάλογα με το είδος της φυλακής, υπάρχουν μερικοί οι οποίοι παραμένουν σταθεροί και παρατίθενται παρακάτω:

- Συμπεριφορά που θα μπορούσε να προσβάλει, να απειλήσει ή να κάνει κακό σε κάποιον: Εάν προσβάλετε ή χτυπήσετε κάποιον ή μπλεχτείτε σε καβγά με κάποιον.
- Παρεμπόδιση της εργασίας του προσωπικού της φυλακής
- Απόδραση από τη φυλακή
- Ναρκωτικές και οινόπνευματώδεις ουσίες
- Πρόκληση βλαβών στη φυλακή ή στο σωφρονιστικό ίδρυμα για νεαρούς παραβάτες

Û Το να βρίσκεστε σε τμήμα της φυλακής στο οποίο δεν θα έπρεπε να βρίσκεστε

Û Παραβίαση των κανονισμών ενώ βρίσκεστε εκτός φυλακής για σύντομο χρονικό διάστημα

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η παραβίαση των κανονισμών της φυλακής ονομάζεται αδίκημα. Ένα κάποιος από τους φυλακισμένους ε διαπράξει αδίκημα πραγματοποιούνται οι ακόλουθες ενέργειες;

1. Κάποιος σωφρονιστικός υπάλληλος θα ενημερώσει τον εν λόγω φυλακισμένο ότι διαπράξε αδίκημα, αναφέροντας τη φύση του αδικήματος και θα χορηγηθεί ένα έντυπο με πληροφορίες για το αδίκημα.
2. Ο φυλακισμένος θα πρέπει να παραστεί σε ακροαματική διαδικασία (επίσης γνωστή ως δικαστική ακρόαση). Σε αυτή, ο φυλακισμένος και το προσωπικό της φυλακής εξετάζουν τη φύση και τις συνθήκες του αδικήματος. Την ακροαματική διαδικασία θα διεξάγει είτε ο διοικητής είτε κάποιος εκτός φυλακής που ονομάζεται ανεξάρτητος κριτής.
3. Στην ακροαματική διαδικασία, θα πρέπει ο φυλακισμένος να δηλώσει ένοχος ή αθώος για τη διάπραξη του αδικήματος.
4. Ο διοικητής ή ο ανεξάρτητος κριτής θα αποφανθεί εάν ο φυλακισμένος είναι ένοχος ή αθώος για τη διάπραξη του αδικήματος. Θα το πράξουν αφού ακούσουν το ίδιο το φυλακισμένο καθώς και άλλα άτομα που γνωρίζουν τι συνέβη.
5. Εάν ο φυλακισμένος κριθεί ένοχος, θα επιβληθεί ανάλογη τιμωρία. Εάν κριθεί αθώος, δεν θα συμβεί τίποτα.

4.4 Αξιολόγηση και έκτιση της ποινής

Οι φυλακές και οι υπηρεσίες επιμελητών χρησιμοποιούν το Σύστημα Αξιολόγησης Παραβατών. Αυτό ονομάζεται OASys (OASys= Offender Assessment System) εν συντομία. Το σύστημα αυτό βοηθάει στην κατανόηση του λόγου για τον οποίο κάθε άτομο προχώρησε στην παραβίαση του νόμου και τι θα πρέπει να κάνει ο κάθε φυλακισμένος ώστε να μην προβεί σε εκ νέου παράβαση του. Χρησιμοποιείται, επίσης, για να διαπιστωθεί εάν είναι πιθανό να βλάψει ο φυλακισμένος τον εαυτό του ή άλλα άτομα. Για όλους όσους πρόκειται

να εκτίσουν ποινή φυλάκισης 12 μηνών και άνω ετοιμάζεται κάποιο σχέδιο έκτισης ποινής μέσω του OASys. Η αξιολόγηση έχει ως στόχο την κατάρτιση ενός σχεδίου δράσης και ονομάζεται **σχέδιο έκτισης ποινής**.

Για παράδειγμα, στο σχέδιο έκτισης της ποινής μπορεί να αναφέρεται το τι οφείλει να κάνει ο κρατούμενος προκειμένου να αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρεται ορισμένες φορές ή το πώς θα αντιμετωπίζει τα προβλήματα που σχετίζονται με ναρκωτικές ή οινόπνευματώδεις ουσίες. Το σχέδιο έκτισης της ποινής επηρεάζει τις περισσότερες αποφάσεις και αλλάζει κατά τη διάρκεια της ποινής αλλά και μετά την αποφυλάκιση.

Το σχέδιο έκτισης της ποινής σας θα περιέχει **στόχους**. Όπως:

- ικανότητα ανάγνωσης και γραφής
- γνώσεις αριθμητικής – μαθηματικά και διαχείριση χρημάτων
- εκμάθηση μιας νέας δεξιότητας ώστε να είναι ευκολότερη η εύρεση εργασίας με την αποφυλάκιση
- συμμετοχή σε εξετάσεις και απόκτηση προσόντων (πιστοποιητικών).

4.5 Τακτοποίηση σημαντικών υποθέσεων

Στο υποκεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε χρήσιμες υπηρεσίες που η δημιουργία τους είχε ως στόχο την διευκόλυνση και καλύτερευση της ζωής των ατόμων που βρίσκονται στη φυλακή.

1. Παιδιά ή άλλα προστατευόμενα μέλη :Εάν έχετε να τακτοποιήσετε ζητήματα που αφορούν στη φροντίδα των παιδιών σας ή άλλων προστατευόμενων μελών, ενημερώστε αμέσως το προσωπικό της φυλακής.

1.1 Πληρωμές του Οργανισμού Διατροφής Τέκνων (Child Support Agency) : Εάν καταβάλλετε διατροφή στα παιδιά σας, υποχρεούστε να ενημερώσετε τον Οργανισμό Διατροφής Τέκνων για το ότι είστε στη φυλακή. Θα πρέπει, εντός 1 εβδομάδας, να ενημερώσετε τον Οργανισμό Διατροφής Τέκνων ότι βρίσκεστε στη φυλακή. Θεωρείται ποινικό αδίκημα εάν δεν τους ενημερώσετε εντός μίας εβδομάδας για την ύπαρξη αλλαγών. Δεν είστε υποχρεωμένος να πληρώνετε διατροφή, εάν δεν εργάζεστε ή δεν λαμβάνετε επιδόματα.

2. Επιδόματα: Εάν λαμβάνετε ήδη επιδόματα Επικοινωνήστε με την τοπική υπηρεσία "Jobcentre Plus" το συντομότερο δυνατόν για να τακτοποιήσετε το

ζήτημα. Ή ζητήστε από κάποιο μέλος της οικογένειάς σας να το πράξει εκ μέρους σας. Εάν εκτίετε ποινή μεγαλύτερη των 21 ημερών, το μόνο επίδομα που συνήθως δικαιούστε είναι το Επίδομα Στέγης.

Εάν πιστεύετε ότι η υπηρεσία "Jobcentre Plus" σας οφείλει χρήματα από επιδόματα, στείλτε τους μία επιστολή και ζητήστε τους να σας αποστείλουν τα χρήματα στη φυλακή. Θα πρέπει να στείλουν ταχυδρομική επιταγή στο όνομα του διοικητή. Τα χρήματα θα προστεθούν στη συνέχεια στον προσωπικό σας λογαριασμό. Εάν δεν καταφέρετε να πάρετε τα χρήματα αυτά, μπορείτε να τα διεκδικήσετε μετά την αποφυλάκισή σας.

Εάν εργαζόσασταν: Η οικογένειά σας ενδέχεται να χρειαστεί να διεκδικήσει επιδόματα όσο βρίσκεστε στη φυλακή ή είστε προφυλακισμένος. Θα πρέπει να επικοινωνήσουν με την τοπική υπηρεσία "Jobcentre Plus" το συντομότερο δυνατόν.

3. Καταβολή ενοικίου ή δόσεων ενυπόθηκου δανείου: Εσείς ή η οικογένειά σας μπορεί να λάβετε Επίδομα Στέγης για την καταβολή του ενοικίου ή των δόσεων του ενυπόθηκου δανείου σας. Καλό θα ήταν να ενημερωθείτε σχετικά με το Επίδομα Στέγης, καθώς θα εξαρτηθεί από το εάν έχετε καταδικασθεί ή είστε προφυλακισμένος. Μην ξεχάσετε να επικοινωνήσετε με την υπηρεσία "Jobcentre Plus" το συντομότερο δυνατόν. Εάν δεν το πράξετε, εσείς ή η οικογένειά σας μπορεί να αντιμετωπίσετε δυσκολίες όσον αφορά στη λήψη των επιδομάτων τώρα αλλά και μετά την αποφυλάκισή σας.

3.1 Καταβολή ενοικίου – τι να κάνετε εάν δεν μπορείτε να καταβάλετε το ενοίκιο και δεν δικαιούστε επίδομα στέγης

Ίσως προτιμάτε να επιστρέψετε το σπίτι σας στον ιδιοκτήτη του ακινήτου ή στο μεσιτικό γραφείο. Αυτό μπορεί να αποτελεί καλύτερη λύση από το να τους χρωστάτε πολλά χρήματα και να βρεθείτε χρεωμένος. Ο ιδιοκτήτης του ακινήτου μπορεί να συμφωνήσει να σας βρει άλλο μέρος διαμονής όταν αποφυλακιστείτε. Πρώτα συμβουλευτείτε το Γραφείο Παροχής Συμβουλών στους Πολίτες.

Εάν μένατε με την οικογένειά σας και λαμβάνατε ήδη Επίδομα Στέγης γράψτε στην Υπηρεσία Επιδόματος Στέγης για να τους ενημερώσετε ότι βρίσκεστε στη φυλακή. Η οικογένειά σας θα πρέπει επίσης να τους στείλει μία επιστολή ζητώντας τους να τους μεταβιβάσουν τα επιδόματά σας όσο βρίσκεστε στη φυλακή.

Εάν η οικογένειά σας έχει ανάγκη να λάβει το Επίδομα Στέγης θα πρέπει να γράψουν στην Υπηρεσία Επιδόματος Στέγης για να αιτηθούν Επίδομα Στέγης.

Εάν μένατε μόνος, μπορείτε να αιτηθείτε Επίδομα Στέγης εφόσον το διάστημα προφυλάκισής σας δεν υπερβαίνει τις 52 εβδομάδες, ή η ποινή φυλάκισής σας είναι μικρότερη των 13 εβδομάδων.

Εάν δεν λαμβάνατε ήδη Επίδομα Στέγης, γράψτε στο δημοτικό σας συμβούλιο για να ζητήσετε έντυπο αίτησης Επιδόματος Στέγης.

4. Φόρος ακινήτων

Ενημερώστε το δημοτικό συμβούλιο ότι βρίσκεστε στη φυλακή. Μπορεί να μην χρειαστεί να καταβάλλετε φόρο ακινήτων ή μπορεί να καταβάλλει η οικογένειά σας λιγότερο φόρο ακινήτων. Προμηθευτείτε ένα φυλλάδιο σχετικά με το φόρο ακινήτων όταν πρωτοφτάνετε στη φυλακή. Μαζί με το φυλλάδιο θα βρείτε και ορισμένα έντυπα. Συμπληρώστε τα έντυπα για να επικοινωνήσετε με το δημοτικό συμβούλιο.

5. Λογαριασμοί π.χ. νερού, φυσικού αερίου, ηλεκτρισμού και τηλεφώνου. Δεν δικαιούστε βοήθεια για την πληρωμή των λογαριασμών αυτών όσο βρίσκεστε στη φυλακή. Μπορείτε όμως να στείλετε επιστολή στις δημόσιες επιχειρήσεις για να τους πείτε ότι βρίσκεστε στη φυλακή. Ζητήστε τη βοήθεια του προσωπικού για να συντάξετε την επιστολή. Μπορείτε να τους ζητήσετε να πληρώσετε τους λογαριασμούς όταν αποφυλακιστείτε. Μπορείτε να τους ζητήσετε να σας κόψουν το φυσικό αέριο, το νερό ή τον ηλεκτρισμό

6. Υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση

Εάν καταβάλατε ασφάλιστρα για την Υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση πριν από τη φυλάκισή σας

- Δεν θα λαμβάνετε χρήματα από την Υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση όσο βρίσκεστε στη φυλακή.
- Αν όμως είστε 16 έως 18 ετών, θα λάβετε εκπτώσεις φόρου.
- Εκπτώσεις φόρου μπορεί επίσης να λάβετε εάν είστε 60 έως 65 ετών.

6.1 Ασφάλιστρα που καταβάλλετε για την Υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση

Ενώ βρίσκεστε στη φυλακή **δεν μπορείτε** να καταβάλλετε ασφάλιστρα για τα είδη Υποχρεωτικής Κοινωνικής Ασφάλισης που ονομάζονται Κατηγορία 1 και Κατηγορία 2 (σχετίζονται με την ύπαρξη εργασίας). Ίσως όμως να μπορείτε να καταβάλλετε ασφάλιστρα για μία από τις ανωτέρω ασφαλίσεις, εάν συμμετέχετε σε ειδικό πρόγραμμα όσο βρίσκεστε στη φυλακή. Για παράδειγμα, πρόγραμμα στο οποίο πληρώνετε για να επιτελείτε κοινοτικό έργο.

Μπορείτε να καταβάλλετε ασφάλιστρα για

- Ένα είδος Υποχρεωτικής Κοινωνικής Ασφάλισης που ονομάζεται κατηγορία 3.
- Εάν διακόψετε την καταβολή ασφαλιστρών για αυτό το είδος Υποχρεωτικής Κοινωνικής Ασφάλισης, μπορεί να επηρεαστεί η σύνταξή σας ή το επίδομα πένθους. Αυτό εξαρτάται από παράγοντες όπως η διάρκεια της ποινής σας.

7. Η κρατική σας σύνταξη

Δεν θα λάβετε την κρατική σας σύνταξη:

- Εάν έχει οριστεί η ποινή σας.
- Ενώ είστε προφυλακισμένος ή αναμένετε τη δίκη σας.

Θα λάβετε την κρατική σας σύνταξη:

- Εάν αφεθείτε ελεύθερος χωρίς να οριστεί ποινή. Θα λάβετε τα χρήματα μόλις αποφυλακιστείτε.

Εάν έχετε σύντροφο:

- Η σύντροφός σας θα συνεχίσει να λαμβάνει τη σύνταξή της ενώ βρίσκεστε στη φυλακή, εκτός και εάν λαμβάνει κάτι που ονομάζεται αύξηση παροχών δια εξαρτωμένους.

8. Φόρος εισοδήματος

- Είναι σημαντικό να κρατάτε αρχείο για οτιδήποτε σχετίζεται με τη φορολογία σας για όσο διάστημα βρίσκεστε στη φυλακή.
- Κάποιος υπάλληλος ενός οργανισμού, όπως το Γραφείο Παροχής Συμβουλών στους Πολίτες, μπορεί να έρθει στη φυλακή και να σας βοηθήσει να βάλετε σε τάξη τα φορολογικά σας δεδομένα.

Μέτρα που μπορείτε να λάβετε:

- Επικοινωνήστε με την εφορία σας, εάν χρειάζεστε βοήθεια. Εάν μπορείτε, πείτε τους τον Αριθμό κοινωνικής Ασφάλισης και τον κωδικό αναφοράς.
- Ρωτήστε την τοπική εφορία, εάν δεν γνωρίζετε σε ποια εφορία υπάγεστε.
- Υποχρεούστε να συμπληρώσετε τα έντυπα φορολογικής ενημερότητας σε περίπτωση που σας αποσταλούν. Ή σε περίπτωση που έχετε να δηλώσετε κάποιο εισόδημα.
- Μπορεί κάποιος άλλος να επικοινωνήσει με την εφορία εκ μέρους σας. Θα πρέπει, όμως, να του κάνετε μία εξουσιοδότηση για να μπορεί να το πράξει.
- Εάν ο εργοδότης σας σας κρατάει στην υπηρεσία του όσο βρίσκεστε στη φυλακή, ζητήστε του να σας παράσχει μια υπεύθυνη δήλωση όπου θα αναφέρει το γεγονός αυτό για να υπάρχει καταγεγραμμένο αρχείο.
- Μπορείτε να συνεχίσετε να λαμβάνετε τα αφορολόγητα εισοδήματά σας για όσο διάστημα βρίσκεστε στη φυλακή.
- Το αφορολόγητο εισόδημα είναι το ποσό του εισοδήματός σας το οποίο μπορείτε να λαμβάνετε ετησίως και επί του οποίου δεν φορολογείστε.

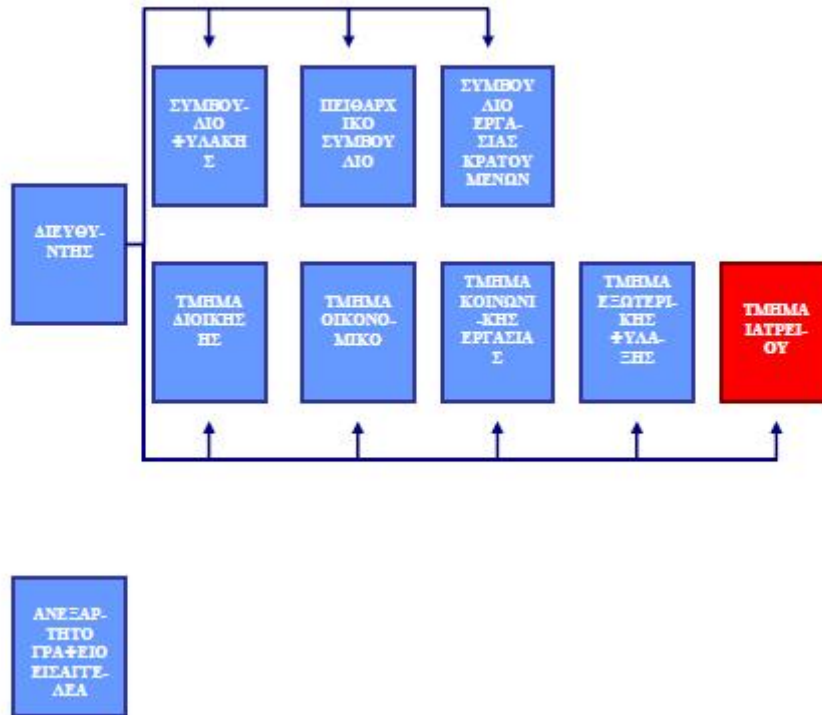
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

5.1 Η λειτουργία των κλειστών φυλακών Πάτρας

Η Κλειστή Φυλακή Πάτρας λειτουργεί από το 1979 και βρίσκεται είκοσι (20) περίπου χιλιόμετρα από το κέντρο της πόλης στην περιοχή του Αγίου Στεφάνου. Αποτελεί περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης και λειτουργεί σε επίπεδο διεύθυνσης με 5 τμήματα (συμπεριλαμβανομένου και του τμήματος της εξωτερικής φρουράς Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται οι οργανικές θέσεις του προσωπικού της φυλακής Πάτρας στον οποίο παρατηρούμε τις ελλείψεις σε προσωπικό της φύλαξης, ιατρικό κ.ά.

Ο αριθμός των κρατουμένων που «φιλοξενεί» πλησιάζει τους 800, ενώ οι αλλοδαποί ξεπερνούν το 60%, με τους κρατουμένους αλβανικής καταγωγής να φθάνουν το 45% ξεπερνώντας και τους ελληνικής καταγωγής κρατουμένους που το ποσοστό τους κυμαίνεται στο 38% (Πίνακας 4 και Διάγραμμα 1.1) Στο σύνολο των κρατουμένων στις φυλακές της Πάτρας έχει επιβληθεί ποινή πάνω από 5 έτη (Πίνακας 5 και Διάγραμμα 2).

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ

Πίνακας 3.: Κατανομή του προσωπικού του Καταστήματος Κράτησης Πάτρας με βάση το Π.Δ. 36/17-2-2000 και την τροποποιημένη Υ.Α. 21166/15.3.2007(ΦΕΚ 359/ Β').

ΚΛΑΔΟΣ	ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ	ΚΑΛΥΜΜΕΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΜΕ Ο.Θ.	ΑΠΟΣ/ΝΟΙ
ΠΕ Σωφρονιστικών Ενηλίκων	8	8	8	8	
Κλάδου ΠΕ Ιατρών Ειδικότητας Παθολογίας	1	1	1	1	
Κλάδου ΠΕ Ιατρών Ειδικότητας Ψυχιατρικής	2	0	0	0	
ΠΕ Οδοντιάτρων	1	0	0	0	
ΠΕ Κοινωνιολόγων	1	1	1	1	
ΠΕ Εγκληματολόγων	1	0	0	0	
ΠΕ Ψυχολόγων	2	2	2	2	
ΤΕ Διοικητικού - Λογιστικού	2	1	0	0	
ΤΕ Πληροφορικής	2	0	0	0	
ΤΕ Νοσηλευτικής	3	4*	3	3	
ΤΕ Κοινωνικής Εργασίας	7	3	4		1
ΤΕ Μηχανικών με Ειδικότητα Μηχανολογίας	1	0	0	0	
ΤΕ Ηλεκτρολογίας		1*			
ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού	15	10 (2 ΑΣΕΠ)	11	10	1
Υδραυλικών	1	1	1	1	
Οδηγών οχημάτων	1				
Ξυλουργικών Εργασιών	1				
ΔΕ Φύλαξης	160	140	134	130	4
ΔΕ Προσωπικού Εξωτ. Φύλαξης	187	99	94	94	
Προσωρινή θέση κλάδου ΤΕ Ναυτικών	1	1			
ΣΥΝΟΛΟ	397	272	259	250	6

Πηγή: Ίδια διαμόρφωση βάσει των Π.Δ. 36/17-2-2000 και της Υ.Α. 21166/15.3.2007(ΦΕΚ 359/Β') και στοιχείων που αντλήθηκαν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης (* Οι θέσεις είναι προσωποπαγείς)

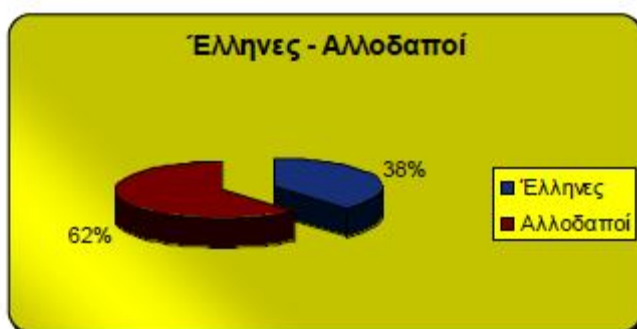
Πίνακας 4: Στατιστικός πίνακας αλλοδαπών κρατουμένων στις Κλειστές Φυλακές Πάτρας (28/9/2007).

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ	ΟΦΕΙΛΕΤΗΣ	ΥΠΟΔΙΚΟΣ	ΣΥΝΟΛΑ
Γ.Υ.Κ.Θ.Μ.	2			2
ΑΖΕΡΜΠΑΪΖΑΝ	1			1
ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗ	4			4
ΑΛΒΑΝΙΚΗ	336		8	344
ΑΛΓΕΡΙΑΝΗ	2			2
ΑΡΜΕΝΙΚΗ	3			3
ΑΦΓΑΝΙΚΗ	2			2
ΒΕΛΓΙΚΗ	2			2
ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑΣ	1			1
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ	15			15
ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ	2			2
ΓΕΩΡΓΙΑΝΗ	8			8
ΙΝΔΙΚΗ	1			1
ΙΡΑΚΙΝΗ	16			16
ΙΡΑΝΙΚΗ	16			16
ΙΣΠΑΝΙΚΗ	1			1
ΙΤΑΛΙΚΗ	1			1
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	2			2
ΚΕΝΥΑΣ	1			1
ΚΟΛΟΜΒΙΑΝΗ	1			1
ΚΡΟΑΤΙΚΗ	1			1
ΚΥΠΡΙΑΚΗ	1			1
ΛΙΒΑΝΕΖΙΚΗ	1			1
ΜΑΡΟΚΙΝΗ	1			1
ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ	1			1
ΜΠΑΚΛΑΝΤΕΣ	2			2
ΝΙΓΗΡΙΑΝΗ	8			8
ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ		1		1
ΟΥΚΡΑΝΙΚΗ	1			1
ΠΑΚΙΣΤΑΝΙΚΗ	3			3
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ	3			3

ΠΟΛΩΝΙΚΗ	1			1
ΡΟΥΑΝΤΑΣ	5			5
ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ	1			2
ΡΩΣΣΙΚΗ	3		1	3
ΣΕΡΒΙΑΣ	1			1
ΣΙΕΡΡΑ ΛΕΟΝΕ	1			1
ΣΟΜΑΛΙΑΝΗ	1			1
TANZANΙΚΗ	9			9
ΤΟΥΡΚΙΚΗ	5			5
ΧΙΛΗΣ	1			1
ΣΥΝΟΛΑ:	467	1	9	477

Πηγή: Ιδία διαμόρφωση στη βάση στοιχείων από Κλειστή Φυλακή Πάτρας (28/9/2007).

Διάγραμμα 1.1.

Πίνακας: 5.

Πάτρας

ΕΘΗ	<1	1-2	2-5	5-10	10-15	>15	ισόβια	υπόδικτοι	σύνολο
Αλλοδαποί	4	1	12	135	152	90	80	2	476
Έλληνες	1	1	16	107	80	42	41	9	297
ΣΥΝΟΛΑ	5	2	28	242	232	132	121	11	773

Πηγή: Ιδία διαμόρφωση από στοιχεία της Κλειστής Φυλακής Πάτρας (5/10/2007).

Διάγραμμα 1.2.

5.2 Η δομή των καταστημάτων κράτησης στην Πάτρα (με βάση το πρότυπο της Κλειστής φυλακής Γενικού τύπου Α)

Το κατάστημα κράτησης Πάτρας είναι Γενικό τύπου Α' και φιλοξενεί κρατούμενους που κατηγορούνται κυρίως για υποθέσεις ναρκωτικών. Η ποινή των κρατουμένων στο σύνολό τους ξεπερνά τα πέντε έτη και το σύνολο των κρατουμένων πλησιάζει τους 800. Πιο συγκεκριμένα:

Ο αριθμός των κρατουμένων στις φυλακές Πάτρας είναι 773, από αυτούς οι 477 είναι αλλοδαποί και οι υπόλοιποι 297, ελληνικής καταγωγής. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι κρατούμενοι με αλβανική υπηκοότητα όχι μόνο υπερέχουν αριθμητικά του συνόλου των αλλοδαπών, αλλά ξεπερνούν σε ποσοστό και τους κρατουμένους ελληνικής καταγωγής. Σύμφωνα με το στατιστικό πίνακα του Υπουργείου Δικαιοσύνης (βλ. πίνακα 1.1.), οι θέσεις των κρατουμένων που προβλέπονται για τις Φυλακές Πάτρας είναι 780. Μέχρι πρόσφατα, οι θέσεις που προβλέπονταν ήταν 343. Στο διάστημα που μεσολάβησε, προστέθηκε και νέα πτέρυγα (Δ' πτέρυγα) χωρητικότητας 65 κρατουμένων περίπου.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η ίδια πτέρυγα λειτουργούσε μέχρι τον Φεβρουάριο του 1996 (όταν είχε γίνει η στάση των κρατουμένων και είχε καταστραφεί) που καταργήθηκε. Την περίοδο εκείνη η φυλακή λειτουργούσε με 4 πτέρυγες και οι θέσεις που προβλέπονταν ήταν 343 επίσης. Προκύπτει λοιπόν το ερώτημα, με ποια κριτήρια αυξήθηκαν οι θέσεις που προβλέπονται σε κρατούμενους για τις φυλακές Πάτρας; Οι κτιριακές υποδομές στο σύνολο του κτιρίου δεν έχουν μεταβληθεί σε σημείο που να δικαιολογεί την αύξηση των θέσεων (<http://kkpatras.zzl.org/>).

Η **Κλειστή Φυλακή Πάτρας** είναι χτισμένη σε έκταση 40 στρεμμάτων. Διαθέτει το Διοικητήριο (510τ.μ.), το οποίο περιλαμβάνει:

- Το γραφείο του διευθυντή, περίπου 25τ.μ.
- Το γραφείο των αρχιφυλάκων (τρεις αρχιφύλακες), περίπου 25τ.μ..
- Το αρχιφυλακείο σε χώρο περίπου 50-60 τ.μ. όπου εργάζονται υπάλληλοι της φύλαξης.
- Το γραφείο του προϊσταμένου της γραμματείας, περίπου 25τ.μ.
- Τα τρία γραφεία της γραμματείας (όπου εργάζονται 13 υπάλληλοι), περίπου 25τ.μ. το καθένα (σύνολο:75τ.μ.)

- Το γραφείο του προϊσταμένου του οικονομικού (προμηθειών, στο οποίο εργάζονται συνολικά 3 υπάλληλοι), περίπου 25τ.μ.
- Τα δύο γραφεία του οικονομικού τμήματος: διαχείρισης (όπου εργάζονται 3 υπάλληλοι), περίπου 25τ.μ. και του λογιστηρίου (όπου εργάζονται 6 υπάλληλοι), περίπου 40τ.μ.
- Το γραφείο μισθοδοσίας (εργάζονται δύο υπάλληλοι), περίπου 25τ.μ.
- Το γραφείο προσωπικού (εργάζονται δύο υπάλληλοι), περίπου 20τ.μ.
- Το γραφείο μηχανοργάνωσης (ένας υπάλληλος), περίπου 25τ.μ.
- Το γραφείο του εισαγγελέα, περίπου 20τ.μ.
- Το γραφείο του προϊσταμένου της κοινωνικής υπηρεσίας, περίπου 20τ.μ.
- Το γραφείο της κοινωνικής υπηρεσίας (όπου εργάζονται οι υπόλοιποι τρεις κοινωνικοί λειτουργοί και η κοινωνιολόγος), περίπου 25τ.μ.
- Το ιατρείο 28τ.μ (λειτουργεί και ως φαρμακείο)
- το οδοντιατρείο 20τ.μ (όπου εργάζεται το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό: ένας μόνιμος παθολόγος και δύο κατ' επίσκεψη, δύο κατ' επίσκεψη οδοντίατροι και 6 υπάλληλοι μόνιμοι με χρέη νοσηλευτικού προσωπικού).

Στο χώρο του ιατρείου υπάρχει και ένας βοηθητικός χώρος (ΑΧ. 7τ.μ., ντουλάπες για τους υπαλλήλους που κάνουν νυχτερινή βάρδια, χώρος αρχειοθέτησης δελτίων υγείας μεταγόμενων κρατουμένων, ακτινογραφιών κλπ, και χώρος αποθήκευσης υγειονομικού υλικού (20τ.μ.).

Στο κτίριο της διοίκησης (στον 1^ο όροφο), υπάρχουν επίσης και χώροι ψυχαγωγίας των υπαλλήλων και αρχείο. Στο ισόγειο, υπάρχουν επίσης οι αίθουσες του επισκεπτηρίου των συγγενών και των δικηγόρων και ΜΧ. προσωπικού και επισκεπτών. Όσον αφορά το χώρο διαμονής των κρατουμένων, η φυλακή της Πάτρας διαθέτει 4 πτέρυγες εκ των οποίων οι τρεις με τρεις ορόφους η κάθε μια (ισόγειο, 1^{ος} όροφος και 2^{ος} όροφος), και η τέταρτη (μόνο ισόγειο) η οποία είναι 230τ.μ.. Κάθε πτέρυγα (Α', Β', Γ') είναι 1500τ.μ. περίπου, δηλαδή οι 3 πτέρυγες είναι 4.500τ.μ.), Οι τρεις πρώτες πτέρυγες (Α', Β', Γ') διαθέτουν από 26 θαλάμους η κάθε μία (σύνολο 78) και 6 κελιά η κάθε μία (σύνολο 18). Η Δ' πτέρυγα διαθέτει 4 θαλάμους. Κάθε θάλαμος για τις τρεις πρώτες πτέρυγες είναι 24τ.μ. συν 7τ.μ. η τουαλέτα (δηλ. σύνολο: 31τ.μ.). Κάθε κελί από τις ίδιες πάντα πτέρυγες, είναι 8τ.μ.. Όσον αφορά τη Δ' πτέρυγα, οι τρεις θάλαμοι είναι 54τ.μ. ο

καθένας και ο τέταρτος είναι 66τ.μ. Οι διάδρομοι για τις πτέρυγες Α, Β', Γ', είναι 90τ.μ. ο καθένας συν 50 τ.μ. ο χώρος του κάθε καφενείου. Όσον αφορά τους εξωτερικούς χώρους (προαύλιο) έχουμε: Α' πτέρυγα = 2000τ.μ., Β' πτέρυγα = 2000τ.μ., Γ' πτέρυγα = 2520τ.μ. και Δ' πτέρυγα = 1770τ.μ. Η φυλακή εκτός από τις πτέρυγες, διαθέτει εγκαταστάσεις μαγειρείων και φούρνου (589τ.μ.), εκκλησία, κοινόχρηστους χώρους, εργαστήρια (804τ.μ.), βιβλιοθήκη. Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε την διαμόρφωση των κελιών και θαλάμων ανά πτέρυγα καθώς και τον αριθμό των κρατούμενων μέσα σε αυτά.

Πίνακας 6: Αριθμός κελιών και κρατούμενων ανά πτέρυγα

	Α' ΠΤΕΡΥΓΑ	Β' ΠΤΕΡΥΓΑ	Γ' ΠΤΕΡΥΓΑ	Δ' ΠΤΕΡΥΓΑ	ΣΥΝΟΛΑ
ΘΑΛΑΜΟΙ	26	26	26	4	82
ΚΕΛΙΑ	6	6	6	0	18
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	253	231	223	64	774

Πηγή: Ιδία διαμόρφωση από στοιχεία της Κ.Φ.Πάτρας

5.3 Οι ειδικότητες των εργαζομένων στις φυλακές και οι υπάρχουσες ελλείψεις

Κάθε φυλακή οφείλει να περιλαμβάνει μια σειρά από ειδικότητες εκπαιδευμένων ανθρώπων και υπαλλήλων οι οποίοι ως κύριο στόχο έχουν την εύρυθμη και ομαλή λειτουργία των καταστημάτων κράτησης σε συνδυασμό με την παροχή της αναγκαίας και κατάλληλης φροντίδας στους φυλακισμένους. Οι ειδικότητες αυτές μπορούν να χωριστούν στις ακόλουθες κατηγορίες(www.ministryofjustice.gr) :

- ✓ **Ο διοικητής ή διευθυντής** είναι ο υπεύθυνος της φυλακής.
- ✓ **Σωφρονιστικοί υπάλληλοι** – επιτελούν διάφορες εργασίες στη φυλακή και είναι τα μέλη του προσωπικού που θα βλέπετε συχνότερα.
- ✓ **Επιτηρητής** – ο επιτηρητής σας θα συνεργαστεί με τον επικεφαλής επανένταξης για να επιτύχετε τους στόχους του σχεδίου έκτισης της ποινής.
- ✓ **Προσωπικός σύμβουλος** – πρόκειται για έναν σωφρονιστικό υπάλληλο που στηρίζει τους κρατούμενους και συντάσσει αναφορές σχετικά με την πρόδοό τους. Μπορεί επίσης να συνεργαστεί μαζί με τους φυλακισμένους για την επίτευξη του σχεδίου έκτισης της ποινής τους.
- ✓ **Δικαστικός επιμελητής** – το άτομο που προσπαθεί να βοηθήσει τους κρατούμενους να μην προβούν σε εκ νέου παράβαση του νόμου μετά την αποφυλάκισή τους.
- ✓ **Ψυχολόγοι** –προχωρούν σε αξιολόγηση των φυλακισμένων και συνεργάζονται με άλλα μέλη του προσωπικού για τη διεξαγωγή μαθημάτων κατά της παραβατικής συμπεριφοράς.
- ✓ **Ιερείς** –βοηθούν στο να ασκήσουν οι φυλακισμένοι τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Εκπροσωπούν διάφορα δόγματα.
- ✓ **Προσωπικό κατάρτισης και εργαστηρίων**- οργανώνουν μαθήματα και εργαστήρια.
- ✓ **Υγειονομικό προσωπικό**–πρόκειται για νοσηλευτές(τριες), γιατρούς, οδοντίατρους κλπ
- ✓ **Υπάλληλοι της CARAT** – βοηθούν τους κρατούμενους με προβλήματα εξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες.

- ✓ **Μέλη της IMB** – πρόκειται για τοπικούς εθελοντές που διασφαλίζουν ότι οι κρατούμενοι τυγχάνουν δίκαιης μεταχείρισης.
- ✓ **Επίσημοι επισκέπτες κρατουμένων** – πρόκειται για ντόπιους που μπορούν να επισκέπτονται κρατούμενους, οι οποίοι ενδεχομένως δεν έχουν πολλούς οικείους για να τους επισκεφτούν.

Παρατηρώντας τον *Πίνακα 3.*, διαπιστώνουμε τη μεγάλη έλλειψη του προσωπικού στις περισσότερες ειδικότητες.

Πιο συγκεκριμένα, προβλέπονται **δύο θέσεις μόνιμων ψυχιάτρων** και δεν είναι καμία καλυμμένη. Η θέσεις των ψυχιάτρων είναι κενές από το 1998. Αυτή τη στιγμή δεν εργάζεται ούτε κατ' επίσκεψη ψυχίατρος. Από το 1998 μέχρι σήμερα έχουν εργαστεί για κάποια διαστήματα δύο ψυχίατροι κατ' επίσκεψη αλλά ήταν τόσο κακές οι συνθήκες εργασίας και τόσο χαμηλό το ύψος της αμοιβής τους που σύντομα παραιτήθηκαν. Όχι μόνο δεν υπάρχουν κίνητρα αλλά το αντίθετο μάλιστα.

Η θέση που προβλέπεται για **οδοντίατρο** δεν είναι ούτε αυτή καλυμμένη παρότι το σύνολο των κρατουμένων (η φυλακή της Πάτρας έχει χαρακτηριστεί ως φυλακή τοξικομανών οι οποίοι έχουν οδοντιατρικά προβλήματα), χρήζει οδοντιατρικής περίθαλψης. Σήμερα εργάζονται δύο οδοντίατροι κατ' επίσκεψη και αντιμετωπίζουν μέρος των προβλημάτων των ασθενών κρατουμένων. Για να γίνει όμως σωστή και οργανωμένη προληπτική και θεραπευτική οδοντιατρική περίθαλψη είναι αναγκαίος ο μόνιμος οδοντίατρος (στο παρελθόν και επί πολλά έτη εργαζόταν ένας κατ' επίσκεψη οδοντίατρος).

Η θέση που προβλέπεται για το **μόνιμο ιατρό παθολόγο** είναι καλυμμένη. Με βάση το Π.Δ. 36/17.2.2000 και την απόφ. 2327/17.2.2000 (ΦΕΚ 189 Β'), προβλέπονταν δύο κενές οργανικές θέσεις ιατρών παθολόγων οι οποίες μειώθηκαν σε μια. Προ δεκαετίας περίπου ήταν αποσπασμένος στο ιατρείο αγροτικός ιατρός σε καθημερινή βάση. Στη συνέχεια η θέση αυτή καταργήθηκε παρότι οι ανάγκες αυξηθήκαν. Πρόσφατα εργάζεται και δεύτερος ιατρός παθολόγος κατ' επίσκεψη.

Όσον αφορά το **νοσηλευτικό προσωπικό** οι θέσεις σύμφωνα με τον πίνακα είναι υπερκαλυμμένες. Δηλαδή προβλέπονται τρεις οργανικές θέσεις νοσηλευτικού προσωπικού και είναι καλυμμένες τέσσερις. Η πραγματικότητα όμως είναι πολύ διαφορετική. Από το Οκτώβριο του 2007 εργάζεται μόνο μια νοσηλεύτρια στο ιατρείο (τους προηγούμενους μήνες δεν εργαζόταν κανένας), οι υπόλοιποι νοσηλευτές απουσιάζουν είτε λόγω άδειας άνευ αποδοχών, είτε λόγω αποσπάσεων.

Όσον αφορά τις **θέσεις των ψυχολόγων**, είναι καλυμμένες και οι δύο, αλλά μόνο η μία εργάζεται αυτή τη στιγμή. Η ψυχολόγος όμως δεν έχει το δικό της χώρο για να εργαστεί (φιλοξενείται σε άλλο γραφείο και παίρνει συνέντευξη σε κρατούμενους στο γραφείο του αρχιφύλακα).

Αξίζει να αναφερθεί ότι προβλέπονται και **δύο θέσεις ΤΕ Πληροφορικής** οι οποίες δεν είναι καλυμμένες, αναγκαία προϋπόθεση για τη μηχανοργάνωση.

Η έλλειψη προσωπικού υπάρχει και στον κλάδο των **κοινωνικών λειτουργών**, οι οποίοι αυτή τη στιγμή είναι συνολικά τέσσερις ενώ η νομοθεσία προβλέπει επτά. Η μια θέση εγκληματολόγου που προβλέπεται δεν έχει καλυφθεί ενώ αντίθετα η θέσεις των ΠΕ Σωφρονιστικών Ενηλίκων είναι καλυμμένες. Μεγάλη έλλειψη παρατηρείται και στο **προσωπικό ΔΕ φύλαξης**, όπου προβλέπονται 160 θέσεις και είναι καλυμμένες οι 134. Εάν ληφθεί υπόψη ότι ένα μέρος του προσωπικού από τη φύλαξη έχει αποσπαστεί σε άλλα τμήματα της υπηρεσίας (π.χ. ιατρείο, γραμματεία κ.ά.), τότε εύκολα γίνεται αντιληπτό το μέγεθος του προβλήματος που υπάρχει.

Το προσωπικό φύλαξης εργάζεται όλο το 24ωρο και όλες τις ημέρες της εβδομάδας. Δεδομένου ότι το σύνολο του διοικητικού και επιστημονικού προσωπικού εργάζεται τις καθημερινές και συνήθως τα πρωινά, είναι αδύνατο για το φυλακτικό προσωπικό να βοηθήσει σε όλες τις ακροάσεις και να παραχθεί επιστημονικό έργο με εξαίρεση τις εξετάσεις των ιατρών.

Την ώρα που εξετάζουν οι ιατροί μπορεί να ζητούν ακρόαση οι κοινωνικοί λειτουργοί ή η κοινωνιολόγος ή η ψυχολόγος ή ο διευθυντής, ή να έχουν επισκεπτήριο οι κρατούμενοι από δικηγόρο ή συγγενείς κ.ο.κ. με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται το έργο του φυλακτικού προσωπικού και πολλές φορές να κατηγορούνται ότι δε συνεργάζονται(<http://www2.ekke.gr/>).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 Σκοπός-στόχος της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα έχει ως σκοπό να μελετήσει τη δομή και λειτουργία των φυλακών και μετά από τη διαδικασία αυτή να αναδείξει όχι μόνο τις ελλείψεις και τα προβλήματα στις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων αλλά και τον απώτερο στόχο της σύγχρονης φυλακής.

Ειδικότερους στόχους της έρευνας αποτελούν :

- Οι συνθήκες διαβίωσης: Αρχικός στόχος της έρευνας μας είναι να διερευνήσουμε τις συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν στο κλειστό κατάστημα κράτησης Πατρών σύμφωνα με τους ίδιους τους κρατούμενους.
- Οι ελλείψεις- προβλήματα: Επιπλέον στόχος είναι να εξετάσουμε τις ελλείψεις και τα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν στην καθημερινότητά τους μέσα στο κατάστημα κράτησης οι ίδιοι οι κρατούμενοι.
- Προτάσεις: Τέλος ως στόχο έχουμε να παρουσιάσουμε προτάσεις για την καλύτερευση της καθημερινότητας των κρατουμένων σύμφωνα με τα λεγόμενα των ιδίων.

6.2 Ερευνητικά ερωτήματα

1. *Ποιες οι συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν στο κλειστό κατάστημα κράτησης Πατρών σύμφωνα με τους κρατούμενους.*
2. *Ποιες οι ελλείψεις που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους οι κρατούμενοι στο κλειστό κατάστημα κράτησης Πατρών.*
3. *Ποια τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους οι κρατούμενοι στο κλειστό κατάστημα κράτησης Πατρών.*
4. *Ποιες οι προτάσεις των κρατουμένων του καταστήματος κράτησης για την καλύτερευση των συνθηκών διαβίωσης.*

6.3 Ερευνητική υπόθεση

Υποθέτουμε ότι οι συνθήκες διαβίωσης στο κατάστημα κράτησης Πατρών δεν ανταποκρίνονται στα δικαιώματα των κρατουμένων όπως ορίζει το Σύνταγμα. Και τούτο διότι, όπως συμβαίνει με όλες τις άλλες ελληνικές φυλακές, υποθέτουμε πως οι πολλές ελλείψεις σε χωρητικότητα και προσωπικό δυσχεραίνουν το ρόλο και τον προορισμό του καταστήματος αυτού προς τον σωφρονισμό και την επανένταξη των κρατουμένων στην κοινωνία.

6.4 Είδος έρευνας

Σύμφωνα με την Κυριαζή (2002), η ποσοτική έρευνα χαρακτηρίζεται από την έμφαση που δίνει στην αντικειμενική και ακριβή μέτρηση των κοινωνικών φαινομένων, στην προσπάθεια για εμπειρικές γενικεύσεις και εντοπισμό κανονικοτήτων και τέλος, στον έλεγχο αιτιωδών θεωρητικών υποθέσεων.

Στην έρευνά μας χρησιμοποιούμε την **ποσοτική μέθοδο** έρευνας, γιατί

- αυτό που μας ενδιαφέρει είναι η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος- γι' αυτό και έχουμε επιλέξει να διεξάγουμε την έρευνά μας σε μεγάλο δείγμα- και η δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων,
- δεν μας ενδιαφέρει η σε βάθος κατανόηση του φαινομένου αλλά περισσότερο η περιγραφή του.

6.5 Πληθυσμός- δείγμα

«Πληθυσμός είναι ένα -συνήθως μεγάλο- σύνολο ατόμων ή αντικειμένων, του οποίου ορισμένα χαρακτηριστικά ενδιαφερόμαστε να μελετήσουμε. Τις περισσότερες φορές όμως, επειδή είναι πρακτικά και τεχνικά αδύνατο, εξαιρετικά χρονοβόρο και οικονομικά ασύμφορο να συμπεριλάβουμε όλο τον πληθυσμό στη μελέτη μας, αρκούμαστε στη μελέτη μέρους του πληθυσμού. Δείγμα είναι το μέρος, το υποσύνολο του πληθυσμού το οποίο τελικά μελετούμε» (Χλουβεράκη, 2009, σελ 20).

Έτσι, τον πληθυσμό της έρευνάς μας αποτελούν οι κρατούμενοι του καταστήματος κράτησης Πατρών.

Μετά από επίσκεψη στο κατάστημα κράτησης Πατρών ενημερωθήκαμε από τον Προϊστάμενο Κοινωνικό Λειτουργό κ. Κωνσταντίνο Ζέρβα ότι ο συνολικός αριθμός κρατουμένων στο συγκεκριμένο κατάστημα κράτησης είναι 773 άτομα, εκ των οποίων οι 477 είναι αλλοδαποί και οι 297 είναι Έλληνες.

Αρχική μας σκέψη ήταν να επιλέξουμε ως πληθυσμό για την ερευνά μας τους κρατουμένους στα καταστήματα κράτησης της Πελοποννήσου, όμως οι λόγοι για τους οποίους επιλέγουμε το κατάστημα κράτησης Πατρών είναι οι ακόλουθοι:

- είναι προσβάσιμο το δείγμα λόγω απόστασης σε σχέση με άλλα καταστήματα κράτησης,
- μπορούμε να έχουμε άμεση επαφή με το δείγμα(κρατούμενοι),
- κατά συνέπεια είναι χρονικά εφικτό να ολοκληρωθεί στο διαθέσιμο χρονικό περιθώριο της έρευνάς μας
- και τέλος είναι πιο οικονομικό.

Προκειμένου να μεγιστοποιείται η δυνατότητα γενίκευσης είναι απαραίτητη η διασφάλιση της αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος (Σταλίκας, 2005). Σύμφωνα με τους Cohen & Manion (1994), το μέγεθος του δείγματος που απαιτείται για τη μελέτη ενός φαινομένου σε έναν πληθυσμό εξαρτάται από το σκοπό της έρευνας. Από αρκετούς θεωρείται ότι ένα δείγμα τριάντα ατόμων είναι ο ελάχιστος αριθμός που είναι απαραίτητος προκειμένου τα δεδομένα της έρευνας να μπορούν να αναλυθούν στατιστικά. Γενικά όμως, όσο μεγαλύτερο είναι το δείγμα, τόσο μεγαλύτερο βαθμό αντιπροσωπευτικότητας εξασφαλίζουμε. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι, αν κάνουμε μια πλήρη καταμέτρηση του πληθυσμού, η ακρίβεια των αποτελεσμάτων θα είναι μεγαλύτερη, κάτι τέτοιο όμως δεν ισχύει. Ο λόγος είναι γιατί το πλήθος των εργασιών που θα πρέπει να γίνουν θα είναι πολύ λιγότερες στο δείγμα από ότι στον πληθυσμό, άρα και η κούραση λιγότερη και τα συνακόλουθα λάθη λιγότερα (Παπαδημητρίου, 2001).

Εφόσον διεξάγουμε μια έρευνα πιθανοτική, μπορούμε να μετρήσουμε και τα λάθη δειγματοληψίας με τα διαστήματα εμπιστοσύνης. Αποδεχόμαστε δηλαδή, ότι με πιθανότητα 5% η πραγματικότητα αποκλίνει από τα συμπεράσματα αυτού του είδους έρευνας (Παπαδημητρίου, 2001). Το δειγματοληπτικό σφάλμα είναι η διαφορά ανάμεσα στα αποτελέσματα μίας δειγματοληψίας και μίας απογραφής (100% δείγμα) και εξαρτάται, μεταξύ άλλων, και από τη διασπορά του πληθυσμού καθώς και από το μέγεθός του (Τσαγρής, 2008).

Έτσι, τα χαρακτηριστικά του δείγματός μας είναι τα εξής:

- Ø κρατούμενοι
- Ø άνδρες
- Ø κατάστημα κράτησης Πατρών
- Ø ανεξαρτήτου μορφωτικού επιπέδου, οικογενειακής κατάστασης και εθνικότητας.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ

Η εφαρμογή κατάλληλου σχεδίου δειγματοληψίας εξασφαλίζει τις καλύτερες προϋποθέσεις για την διασφάλιση της αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος και της δυνατότητας γενίκευσης των αποτελεσμάτων για τη συγκεκριμένη έρευνα (Σταλίκας, 2005).

Για την παρούσα έρευνα, επιλέξαμε ως μέθοδο δειγματοληψίας αυτή που δίνει δείγμα πιθανοτήτων, όπου η πιθανότητα επιλογής του κάθε ερωτώμενου είναι γνωστή στον ερευνητή (Cohen & Manion, 1994), και συγκεκριμένα την απλή τυχαία δειγματοληψία. Στην απλή τυχαία δειγματοληψία υποθέτουμε ότι κάθε μέλος του πληθυσμού έχει την ίδια πιθανότητα επιλογής στο δείγμα (Cohen & Manion, 1994), θεωρείται επίσης ως η πιο αποτελεσματική μέθοδος επιλογής δείγματος για τον έλεγχο του δειγματοληπτικού λάθους. Σε αυτήν τη μέθοδο, η επιλογή των μελών που θα αποτελέσουν το δείγμα γίνεται είτε με κλήρωση είτε με χρήση πινάκων τυχαίων αριθμών (Παπαδημητρίου, 2001).

Στη δική μας περίπτωση η επιλογή θα γίνει με τυχαίο τρόπο από τους φακέλους των κρατουμένων, που υπάρχουν στο αρχείο του καταστήματος κράτησης Αγίου Στεφάνου. Επιλέξαμε, επομένως, αυτή τη μέθοδο δειγματοληψίας, επειδή θέλουμε να εξασφαλίσουμε, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη βεβαιότητα, ότι, στα άτομα που θα επιλεγτούν από τους φακέλους του αρχείου του καταστήματος κράτησης ως δείγμα, θα περιλαμβάνονται υποκείμενα με χαρακτηριστικά παρόμοια με αυτά του συνολικού πληθυσμού των κρατουμένων του Αγίου Στεφάνου, εξαιτίας της πιθανότητας της τύχης. Επιπλέον, διαλέξαμε αυτή τη μέθοδο δειγματοληψίας, καθώς δε μας ενδιαφέρει να επιλέξουμε το δείγμα μας με βάση κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

Με βάση τα παραπάνω αφού με τη χρήση της απλής τυχαίας δειγματοληψίας επιτυγχάνουμε ομοιότητα των υποκειμένων ως προς τα χαρακτηριστικά τους και όλοι τους είναι κρατούμενοι του καταστήματος κράτησης στον Άγιο Στέφανο και άρα η ετερογένεια είναι χαμηλή. Για την έρευνά μας αποφασίσαμε από τους 750 κρατούμενους του καταστήματος κράτησης Αγίου Στεφάνου να χρησιμοποιήσουμε ως αντιπροσωπευτικό δείγμα τους 150, που θεωρούμε ότι είναι ένας ικανοποιητικός αριθμός για να γενικεύσουμε τα αποτελέσματα στον συνολικό πληθυσμό, αλλά και αρκετά μικρό δείγμα ώστε και το κόστος της έρευνας να μην είναι πολύ υψηλό, αλλά και ο διαθέσιμος χρόνος για τη διεξαγωγή και ολοκλήρωσή της να είναι αρκετός.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΔΕΙΓΜΑ

Αποφασίσαμε να έρθουμε σε άμεση επαφή με τα μέλη του δείγματός μας και να τους χορηγήσουμε το ερωτηματολόγιο ύστερα από τυχαία επιλογή, όπως προαναφέρθηκε από τους φακέλους του καταστήματος κράτησης. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζουμε ότι το δείγμα μας είναι αντιπροσωπευτικό. Η επαφή με τους κρατουμένους θα γίνει από τις τρεις σπουδάστριες που συμμετέχουν στη διεξαγωγή της παρούσας πτυχιακής εργασίας, έπειτα από συνεννόηση με την κοινωνική υπηρεσία του καταστήματος κράτησης. Θα έχουμε στη διάθεσή μας τέσσερις εβδομάδες, έως ότου συμπληρωθεί ο απαραίτητος αριθμός ερωτηματολογίων. (4 εβδομάδες, 2 φορές την εβδομάδα= 32 ερωτηματολόγια/μέρα)

6.6 Ερευνητικό εργαλείο

Μέθοδος της έρευνας μας είναι η επισκόπηση.

«...οι επισκοπήσεις συλλέγουν δεδομένα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο, αποσκοπώντας να περιγράψουν τη φύση των υπαρχουσών συνθηκών ή να εντοπίσουν σταθερές με βάση τις οποίες μπορούν να συγκριθούν οι υπάρχουσες συνθήκες ή να προσδιορίσουν τις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα» (Cohen & Manion, 1994, σελ.122).

Ως ερευνητικό εργαλείο θα χρησιμοποιήσουμε το ερωτηματολόγιο, επειδή μας επιτρέπει να κωδικοποιήσουμε τις απαντήσεις των ερωτώμενων, να τις επεξεργαστούμε στη συνέχεια στατιστικά, ώστε να καταλήξουμε σε αποτελέσματα που θα μπορούν να γενικευτούν και να παρουσιαστούν με συνοπτική και αποτελεσματική παρουσίαση.

Σύμφωνα με τους Ρόντο και Παπάνη (2006), το ερωτηματολόγιο είναι ένα εργαλείο που παρεμβάλλεται ανάμεσα στον ερευνητή και τους ερωτώμενους, που με τυποποιημένο τρόπο συλλέγει και καταγράφει εξειδικευμένα και σχετική με ένα ζήτημα με σχετική ακρίβεια και πληρότητα. Με άλλα λόγια, προσδιορίζει τη διαδικασία συλλογής των πληροφοριών και υποστηρίζει την καταγραφή τους με συστηματικό τρόπο.

6.6.1 Κωδικοποίηση Απαντήσεων Ερωτηματολογίου

Για να μπορέσουμε να επεξεργαστούμε στατιστικά τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων και να κατατάξουμε τα αποτελέσματα σε μορφή πινάκων, είναι απαραίτητη η κωδικοποίηση των απαντήσεων (Παπαδημητρίου, 2001). Χρησιμοποιούμε λοιπόν κωδικοποίηση με διακανονισμό (συμφωνία), όπου δεχόμαστε δηλαδή ότι κάθε απάντηση αντιστοιχεί σε έναν αριθμό (Παπαδημητρίου, 2001). Προσδιορίζουμε εκ των προτέρων την κωδικοποίηση κάθε απάντησης (μεταβλητής) και στη συνέχεια μεταφέρουμε τις απαντήσεις κωδικοποιημένες στο λογισμικό επεξεργασίας και ανάλυσης δεδομένων, SPSS.

Το SPSS (Statistical Package for the Social Sciences – Στατιστικό Πακέτο για τις Κοινωνικές Επιστήμες) είναι ένα πακέτο ανάλυσης δεδομένων και συνοπτικής παρουσίασης στατιστικών στοιχείων (Τσαγρή, 2008).

6.6.2 Δεοντολογία Έρευνας

Ξεκαθαρίζουμε στην έρευνά μας κάποια δεοντολογικά ζητήματα που προκύπτουν μέσα από αυτήν. Αρχικά, ενημερώνουμε τα άτομα που θα συμπεριληφθούν στην έρευνα για ποιο λόγο διεξάγεται η παραπάνω έρευνα και ποιος είναι ο σκοπός που οι ερωτώμενοι θα μπουν στην διαδικασία να απαντήσουν μια σειρά ερωτημάτων. Στη συνέχεια, κάνουμε γνωστό στους ερωτώμενους ότι η συγκεκριμένη έρευνα πληρεί όλες τις προϋποθέσεις σχετικά με την εχεμύθεια και το απόρρητο καθώς δεν γνωστοποιούνται προσωπικά στοιχεία. Επίσης, τα άτομα που λαμβάνουν μέρος έχουν το δικαίωμα να αρνηθούν τη συμμετοχή τους και δεν υπάρχουν ποινές, καθώς και η δεοντολογία της έρευνάς μας, μας απαγορεύει να εξαναγκάσουμε τους ερωτώμενους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας (Κεφάλαιο 6), οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με τις συνθήκες κράτησής τους στο Κλειστό Κατάστημα Κράτησης Πατρών και τις ελλείψεις που χαρακτηρίζουν το τελευταίο. Πρόκειται για 28 ερωτήσεις κλειστού τύπου (με εξαίρεση μία ερώτηση ανοικτού τύπου), από την ανάλυση των οποίων προέκυψαν 30 μεταβλητές. Από τα 150 ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν, τα 25 δεν επεστραφησαν και τα 64 κρίθηκαν άκυρα (ελλιπής συμπλήρωση, λογικές αναντιστοιχίες κτλ), με αποτέλεσμα να περιοριστεί ο αριθμός ερωτηματολογίων που έτυχαν στατιστικής επεξεργασίας σε 61 ερωτηματολόγια. Συνολικά, το δείγμα μας, αποτέλεσαν 61 άτομα.

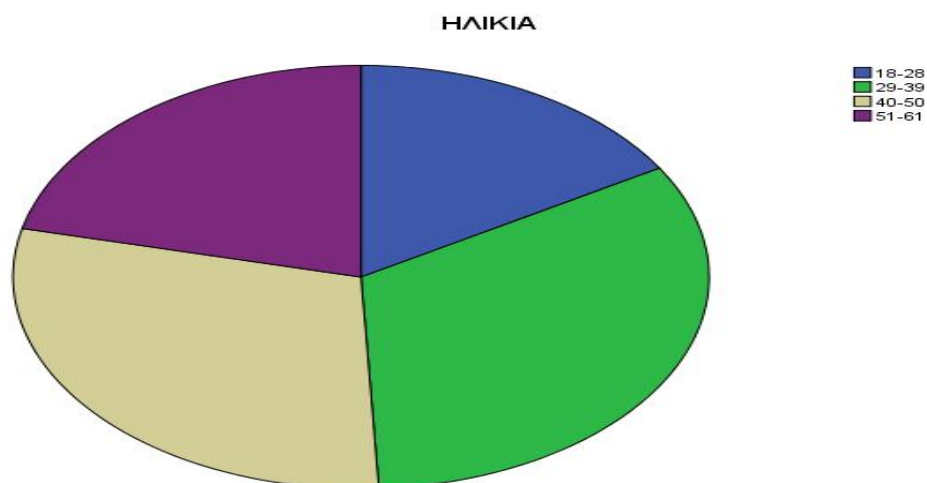
7.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

Στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν τα δημογραφικά τους στοιχεία, τα οποία περιλαμβάνουν την ηλικία τους, τη χώρα καταγωγής τους, το μορφωτικό επίπεδο και την οικογενειακή κατάσταση. Βλέπουμε, λοιπόν, πως στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες στην έρευνα, οι 20 από τους 61, ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 29-39 ετών (σε ποσοστό, δηλαδή, 32.8%). Ένα σημαντικό ποσοστό, το 29.5% του συνόλου του δείγματος ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 40-50 ετών, ενώ οι υπόλοιποι ερωτηθέντες ανήκουν στις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες (Πίνακας 7, Σχήμα 1).

Πίνακας 7: Κατανομή ως την ηλικία

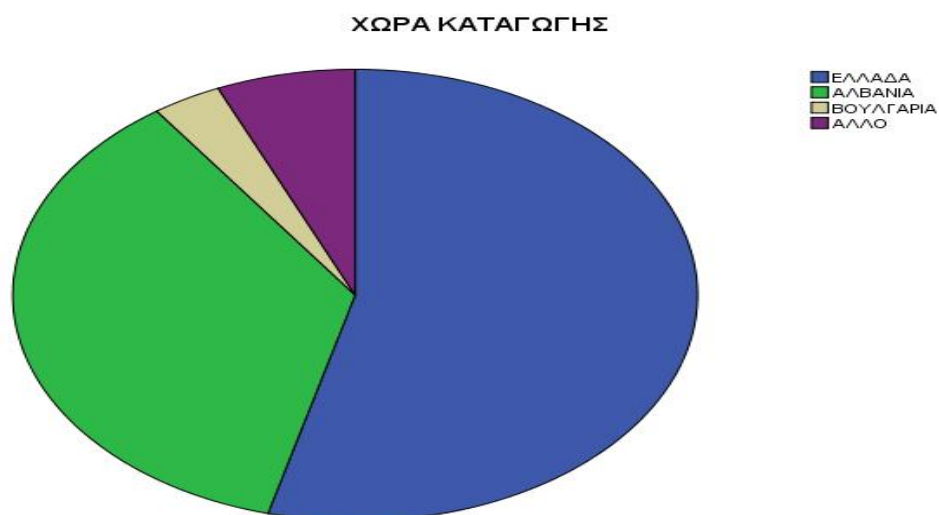
ΗΛΙΚΙΑ			
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	
18-28	10	16,4	
29-39	20	32,8	
40-50	18	29,5	

51-61	13	21,3
ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0

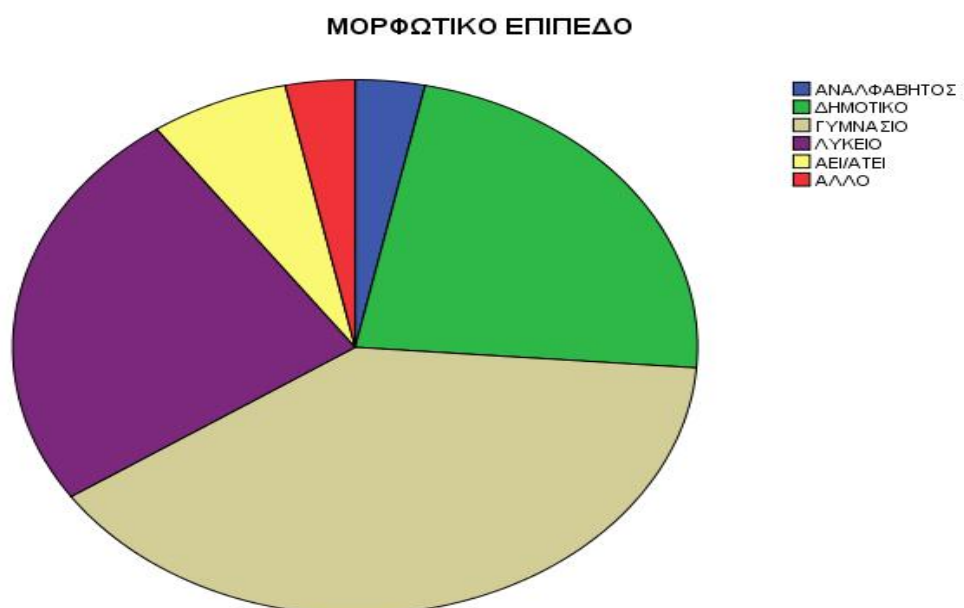
Σχήμα 1: Κατανομή ως προς την ηλικία

Επιπλέον, όπως μπορεί να δει κανείς στο σχήμα που ακολουθεί (Σχήμα 2), οι περισσότεροι από τους κρατούμενους που συμμετείχαν στην έρευνα προέρχονται από την Ελλάδα (οι 33 από τους 61 κρατούμενους, σε ποσοστό δηλαδή 54.1%). Ένα σημαντικό ποσοστό του δείγματος, το 36.1%, προέρχεται από την Αλβανία, ενώ το δείγμα μας απαρτίζουν ακόμη δύο (2) κρατούμενοι από τη Βουλγαρία και τέσσερις (4) κρατούμενοι από άλλες χώρες (όπως η Ρουμανία ή το Πακιστάν).

Σχήμα 2: Κατανομή ως προς τη χώρα καταγωγής

Πρόκειται, κυρίως, για αποφοίτους Γυμνασίου, οι οποίοι αποτελούν το 39.3% του συνόλου του δείγματος. Ένας σημαντικός αριθμός κρατούμενων δηλώνουν απόφοιτοι Δημοτικού ή Λυκείου (14 και 15 άτομα, αντίστοιχα), ενώ μόλις δύο (2) άτομα είναι αναλφάβητα. Μάλιστα, στο δείγμα μας υπήρχαν και τέσσερις (4) απόφοιτοι ανώτατων και ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ενώ υπήρχαν και δύο (2) κρατούμενοι οι οποίοι είναι απόφοιτοι τεχνικών σχολών (Σχήμα 3).

Σχήμα 3: Κατανομή ως προς το μορφωτικό επίπεδο

Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των κρατουμένων που συμμετείχαν στην έρευνά μας, βλέπουμε (Πίνακας 8) πως στην πλειοψηφία του είναι παντρεμένοι (οι 24 από τους 61). 18 από τους 61 συμμετέχοντες (δηλαδή, το 29.5% του συνόλου του δείγματος) δηλώνουν άγαμοι, ενώ ένας μικρός αριθμός συμμετεχόντων δηλώνουν διαζευγμένοι, εν διαστάσει, χήροι ή απλώς εν διαστάσει (9, 2, 3 και 5 άτομα, αντίστοιχα).

Πίνακας 8: Κατανομή ως την οικογενειακή κατάσταση

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΓΑΜΟΣ	18	29,5
ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ	24	39,3
ΣΥΜΒΙΩΣΗ	5	8,2
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ	9	14,8
ΣΕ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	2	3,3
ΧΗΡΟΣ	3	4,9
ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0

Στο ερώτημα αν έχουν παιδιά, η πλειοψηφία του δείγματος απαντά πως έχει 2 έως 3 παιδιά (σε ποσοστό 63.9%), ενώ το υπόλοιπο 32.8% απάντησε αρνητικά. Υπήρξαν και δύο συμμετέχοντες, οι οποίοι δεν απάντησαν καθόλου στο ερώτημα αυτό (Πίνακας 9). Μάλιστα, από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων φάνηκε πως η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων, οι

52 από τους 61 ερωτηθέντες, δηλαδή (σε ποσοστό 85.2%) έχουν συχνή επικοινωνία με την οικογένειά τους, ενώ μόλις οι 9 από τους 61 ερωτηθέντες (σε ποσοστό, δηλαδή, 14.8%) δείχνουν να μην έχουν συχνή επαφή και επικοινωνία με τα πρόσωπα της οικογένειάς τους (Πίνακας 10, Σχήμα 4).

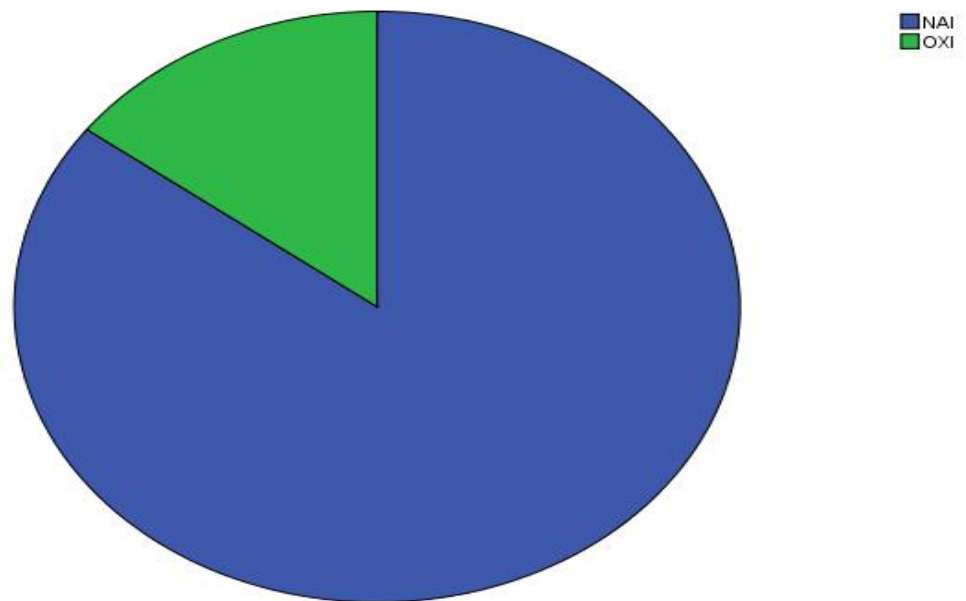
Πίνακας 9: Κατανομή ως την ύπαρξη παιδιών στην οικογένεια

ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	NAI	39	63,9
	OXI	20	32,8
	Total	59	96,7
Missing	System	2	3,3
	ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0

Πίνακας 10: Κατανομή ως την συχνή επικοινωνία με την οικογένεια

ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΥΧΝΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΑΣ			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	NAI	52	85,2
	OXI	9	14,8
	ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0

ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΥΧΝΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΑΣ

Σχήμα 4: Κατανομή ως προς την συχνή επικοινωνία με την οικογένεια

7.2 Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης στο Κλειστό Κατάστημα Κράτησης Πατρών

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης τους στο Κλειστό Κατάστημα Κράτησης Πατρών και τις ελλείψεις που παρατηρούνται στο τελευταίο.

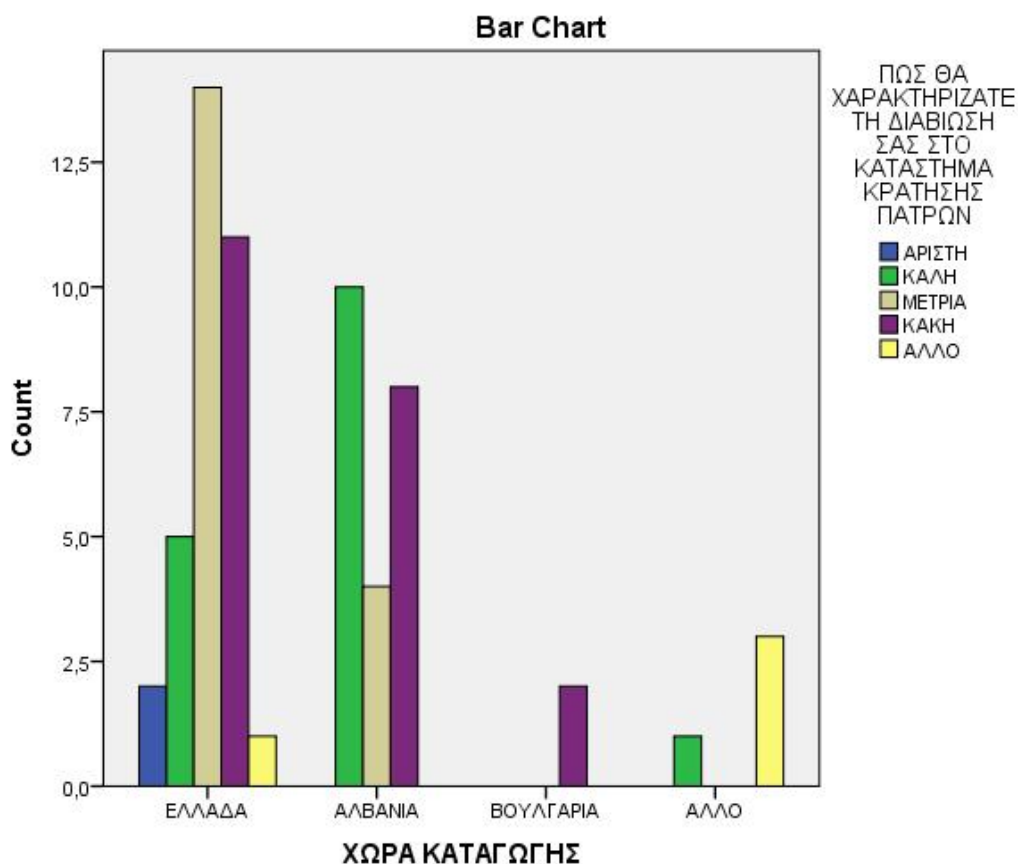
Έτσι, όπως μπορεί να δει κανείς στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 11), μόνο δύο (2) κρατούμενοι χαρακτηρίζουν τη διαβίωσή τους στο υπό μελέτη κατάστημα κράτησης *άριστη*. Αντίθετα, οι περισσότεροι ερωτηθέντες, συγκεκριμένα οι 21 από τους 61 (σε ποσοστό, δηλαδή, 34.4% του συνόλου του δείγματος) θεωρούν πως οι συνθήκες διαβίωσής τους είναι *κακές*. *Μέτρια* χαρακτηρίζουν την τελευταία 18 ερωτηθέντες (σε ποσοστό 29.5%), ενώ για τους υπόλοιπους 16 κρατουμένους (σε ποσοστό, δηλαδή, 26.2%) οι συνθήκες διαβίωσης στο κατάστημα κράτησης Πατρών είναι *καλές*.

Πίνακας 11: Κατανομή ως τις συνθήκες διαβίωσης στο κατάστημα κράτησης Πατρών

ΠΩΣ ΘΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΑΤΕ ΤΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ ΣΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΠΑΤΡΩΝ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΡΙΣΤΗ	2	3,3
ΚΑΛΗ	16	26,2
ΜΕΤΡΙΑ	18	29,5
ΚΑΚΗ	21	34,4
ΑΛΛΟ	4	6,6
ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0

Μάλιστα, αν συσχετίσουμε τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα με τη χώρα καταγωγής των κρατουμένων, βλέπουμε πως υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών. Πιο αναλυτικά, όπως φαίνεται στο σχήμα που ακολουθεί (Σχήμα 5), *άριστη*, *καλή* και *μέτρια* χαρακτηρίζουν τη διαβίωσή τους στο κατάστημα κράτησης Πατρών κυρίως οι Έλληνες

κρατούμενοι. Αντίθετα, για την πλειοψηφία των αλλοδαπών κρατουμένων, οι συνθήκες διαβίωσης είναι κακές.

Σχήμα 4: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και συνθηκών διαβίωσης

Ο συσχετισμός αυτός μεταξύ των δύο μεταβλητών απεικονίζεται σαφέστερα στον Πίνακα 12, ο οποίος δείχνει τα αποτελέσματα τριών ελέγχων ανεξαρτησίας. Για την ανάλυση, μας ενδιαφέρουν τα αποτελέσματα του ελέγχου χ^2 του Pearson, τα οποία είναι $\chi^2(12)=46,146$ και $p=0,000$. Με άλλα λόγια, η τιμή της ελεγκοσυνάρτησης είναι $\chi^2=46,146$ με βαθμό ανεξαρτησίας (df) 12 και το επίπεδο σημαντικότητας (p-value) του ελέγχου είναι 0,000. Επειδή το επίπεδο σημαντικότητας (το p) είναι μικρότερο του 0,05 η υπόθεση της ανεξαρτησίας ανάμεσα στη χώρα καταγωγής και τις συνθήκες διαβίωσης απορρίπτεται. Άρα, υπήρξε σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις παρατηρούμενες και αναμενόμενες συχνότητες των δύο μεταβλητών. Με άλλα λόγια, φαίνεται πως η άποψη των κρατουμένων για τις συνθήκες διαβίωσής τους εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τη χώρα καταγωγής τους.

Πίνακας 12: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και συνθηκών διαβίωσης

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	46,146^a	12	,000
Likelihood Ratio	31,671	12	,002
Linear-by-Linear Association	3,858	1	,049
N of Valid Cases	61		

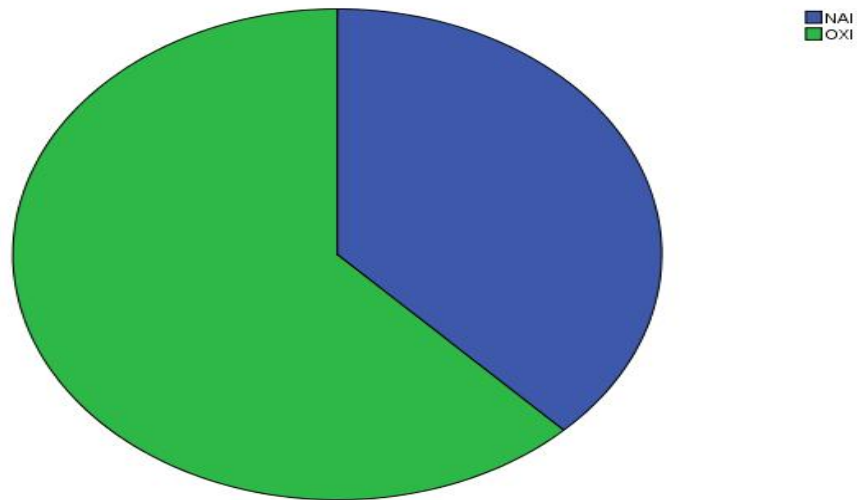
a. 14 cells (70,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,07.

Στη συνέχεια, θελήσαμε να εξετάσουμε αν οι κρατούμενοι είναι ικανοποιημένοι με το κελί στο οποίο διαμένουν. Όπως δείχνουν τα παρακάτω σχήματα (Πίνακας 13, Σχήμα 5) η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκδηλώνει μια δυσαρέσκεια σχετικά με το κελί τους. Με άλλα λόγια, φαίνεται πως το 62.3% των κρατουμένων που συμμετείχαν στην έρευνα δεν είναι ικανοποιημένοι, ενώ το υπόλοιπο 37.7% αυτών δηλώνει μια σχετική ικανοποίηση.

Πίνακας 13: Κατανομή ως προς την ικανοποίηση με το κελί στο οποίο διαμένουν

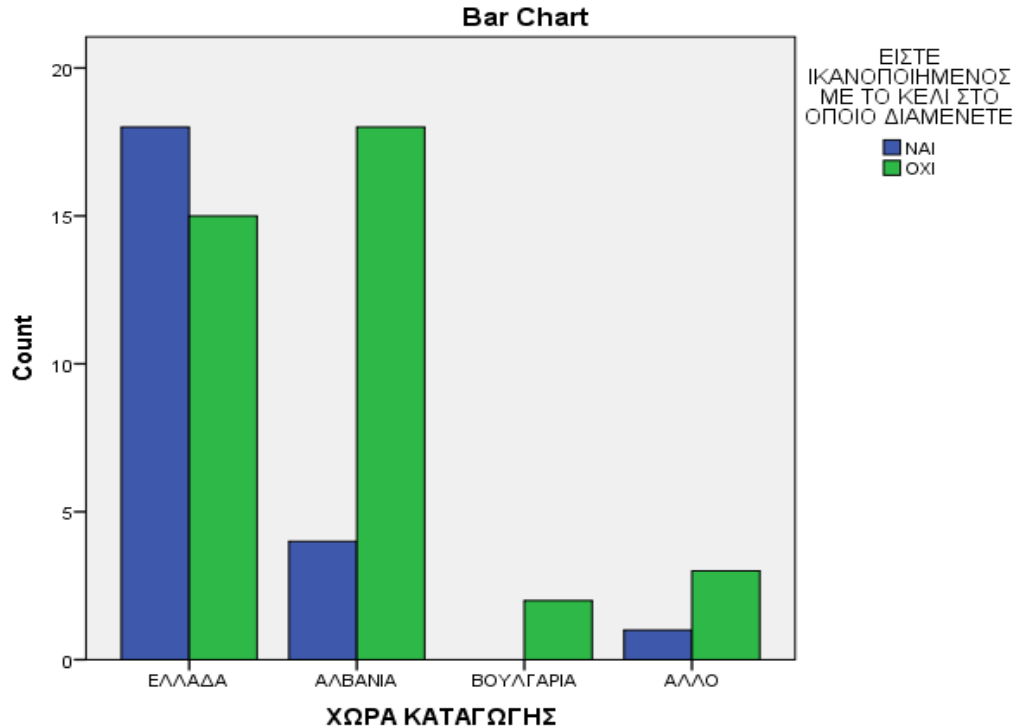
ΕΙΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΜΕ ΤΟ ΚΕΛΙ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΔΙΑΜΕΝΕΤΕ			
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ		ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	23		37,7
ΟΧΙ	38		62,3
ΣΥΝΟΛΟ	61		100,0

ΕΙΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΜΕ ΤΟ ΚΕΛΙ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΔΙΑΜΕΝΕΤΕ

Σχήμα 5: Κατανομή ως προς την ικανοποίηση με το κελί στο οποίο διαμένουν

Μάλιστα, αν συσχετίσουμε το βαθμό αυτό ικανοποίησης και πάλι με τη χώρα καταγωγής, βλέπουμε πως υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση. Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στο *Σχήμα 6*, οι αλλοδαποί κρατούμενοι είναι αυτοί που εκδηλώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά δυσαρέσκειας. Αντίθετα, στην περίπτωση των Ελλήνων κρατουμένων υπάρχει μεγαλύτερος βαθμός ικανοποίησης από το κελί στο οποίο διαμένουν.

Σχήμα 6: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και βαθμού ικανοποίησης από το κελί στο οποίο διαμένουν

Ο συσχετισμός αυτός μεταξύ των δύο μεταβλητών μας φαίνεται και στον Πίνακα 14, ο οποίος δείχνει τα αποτελέσματα τριών ελέγχων ανεξαρτησίας. Τα αποτελέσματα του ελέγχου χ^2 του Pearson, είναι $\chi^2(3)=9,049$ και $p=0,029$. Με άλλα λόγια, η τιμή της ελεγχοσυνάρτησης είναι $\chi^2=9,049$ με βαθμό ανεξαρτησίας (df) 3 και το επίπεδο σημαντικότητας (p-value) του ελέγχου είναι 0,029. Επειδή το επίπεδο σημαντικότητας (το p) είναι μικρότερο του 0,05 η υπόθεση της ανεξαρτησίας ανάμεσα στη χώρα καταγωγής και το βαθμό ικανοποίησης από το κελί απορρίπτεται. Άρα, υπήρξε σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις παρατηρούμενες και αναμενόμενες συχνότητες των δύο μεταβλητών. Με άλλα λόγια, φαίνεται πως ο βαθμός ικανοποίησης των κρατουμένων από το κελί στο οποίο διαμένουν εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τη χώρα καταγωγής τους.

Πίνακας 14: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και βαθμού ικανοποίησης από το κελί στο οποίο διαμένουν

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,040^a	3	,029
Likelihood Ratio	10,002	3	,019
Linear-by-Linear Association	3,951	1	,047
N of Valid Cases	61		

a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,75.

Οι κρατούμενοι, άλλωστε, επισημαίνουν πως η δυσαρέσκειά τους αυτή σχετικά με το κελί στο οποίο διαμένουν οφείλεται στις πολλές ελλείψεις που χαρακτηρίζουν το τελευταίο. Οι κυριότερες από αυτές είναι, όπως φαίνεται στον Πίνακα 15, οι ελλείψεις σε χωρητικότητα, σε ποσοστό 75% του συνόλου των απαντήσεων. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να σημειώσουμε πως σύμφωνα με τις απαντήσεις των κρατουμένων σε κάθε κελί διαμένουν τουλάχιστον 8 άτομα, ενώ δε λείπουν και οι περιπτώσεις όπου στο ίδιο κελί διαμένουν 10 ή 11 άτομα (ίσως και περισσότερα).

Σημαντικές ελλείψεις παρουσιάζουν τα κελιά ως προς τη θέρμανση (σε ποσοστό 68.3% του συνόλου των απαντήσεων), ως προς τα είδη υγιεινής (σε ποσοστό 65%), ενώ μόλις το 26.7% των ερωτηθέντων έκανε λόγο για ελλείψεις σε καθαριότητα.

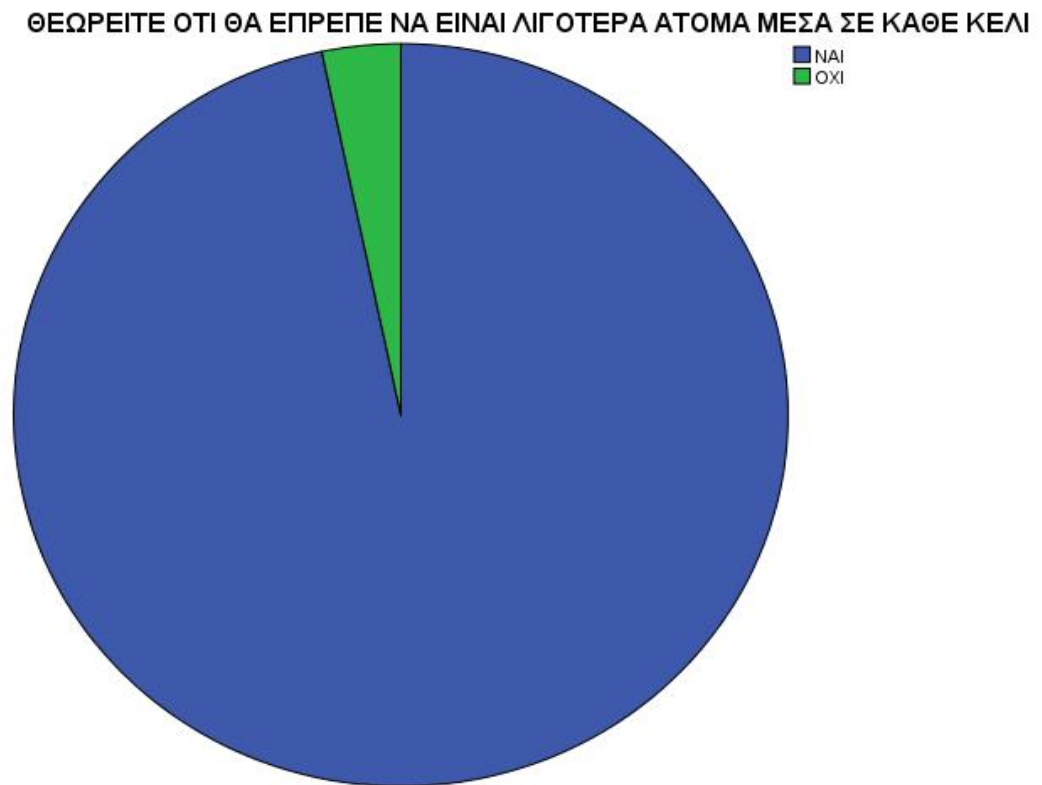
Πίνακας 15: Κατανομή ως προς τις βασικές ελλείψεις των κελιών

ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ Frequencies				
		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ^a	ΣΤΟ ΚΕΛΙ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΣΕ ΕΙΔΗ ΥΓΙΕΙΝΗΣ	39	27,7%	65,0%
	ΣΤΟ ΚΕΛΙ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΣΕ ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	45	31,9%	75,0%
	ΣΤΟ ΚΕΛΙ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΣΕ ΘΕΡΜΑΝΣΗ	41	29,1%	68,3%
	ΣΤΟ ΚΕΛΙ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΣΕ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	16	11,3%	26,7%
	ΣΥΝΟΛΟ	141	100,0%	235,0%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

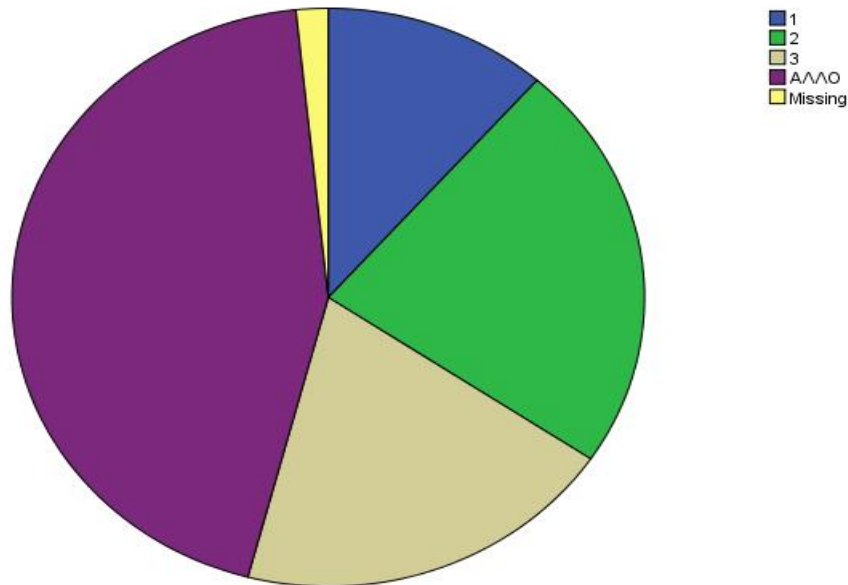
Λόγω ακριβώς του μεγάλου αριθμού των κρατουμένων που βρίσκονται στο ίδιο κελί και των προβλημάτων που προκαλεί αυτή η έλλειψη χωρητικότητας, το 96.7% του συνόλου του δείγματος δηλώνει πως θα έπρεπε να είναι λιγότερα άτομα σε κάθε κελί. Αντίθετα, μόλις δύο (2) άτομα δείχνουν να μην αντιμετωπίζουν προβλήματα με την έλλειψη αυτή χωρητικότητας (Σχήμα 7). Έτσι, το 23% των κρατουμένων πιστεύει πως θα έπρεπε σε κάθε κελί να υπάρχουν μόνο δύο (2) άτομα, το 19.7% υποστηρίζει ότι θα έπρεπε να υπάρχουν 3 άτομα σε κάθε κελί, μόλις το 11.5% θα επιθυμούσε την ύπαρξη ενός μόνο ατόμου σε κάθε κελί, ενώ για την πλειοψηφία, για το 44.3% δηλαδή των

κρατουμένων, ο ιδανικός αριθμός κρατουμένων σε κάθε κελί είναι άλλος και συγκεκριμένα, τα 4 άτομα. (Σχήμα 8).

Σχήμα 7: Θεωρείτε ότι θα έπρεπε να είναι λιγότερα άτομα μέσα σε κάθε κελί

ΑΝ ΝΑΙ, ΠΟΣΑ ΑΤΟΜΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΚΑΘΕ ΚΕΛΙ

Σχήμα 8: Πόσα άτομα θεωρείτε ότι πρέπει να διαμένουν σε κάθε κελί

Στην συνέχεια, οι κρατούμενοι που συμμετείχαν στην έρευνά μας κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικές με την καθαριότητα του χώρου κράτησης και την τήρηση των απαραίτητων συνθηκών υγιεινής. Από τις απαντήσεις τους, λοιπόν, φάνηκε πως, κατά κύριο λόγο, ο χώρος του καταστήματος κράτησης διατηρείται καθαρός (Πίνακας 16). Παρόλα αυτά, το 75.4% του συνόλου των ερωτηθέντων δηλώνει πως δε τους παρέχονται τα απαραίτητα μέσα για την ατομική τους υγιεινή, ενώ μόλις το 24.6% των ερωτηθέντων δηλώνει πως τους εξασφαλίζονται τα απαραίτητα μέσα για την ατομική τους υγιεινή (Πίνακας 17).

Πίνακας 16: Ο χώρος του καταστήματος διατηρείται καθαρός

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΔΙΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΚΑΘΑΡΟΣ			
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	
ΝΑΙ	40	65,6	
ΟΧΙ	21	34,4	

ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0
---------------	----	-------

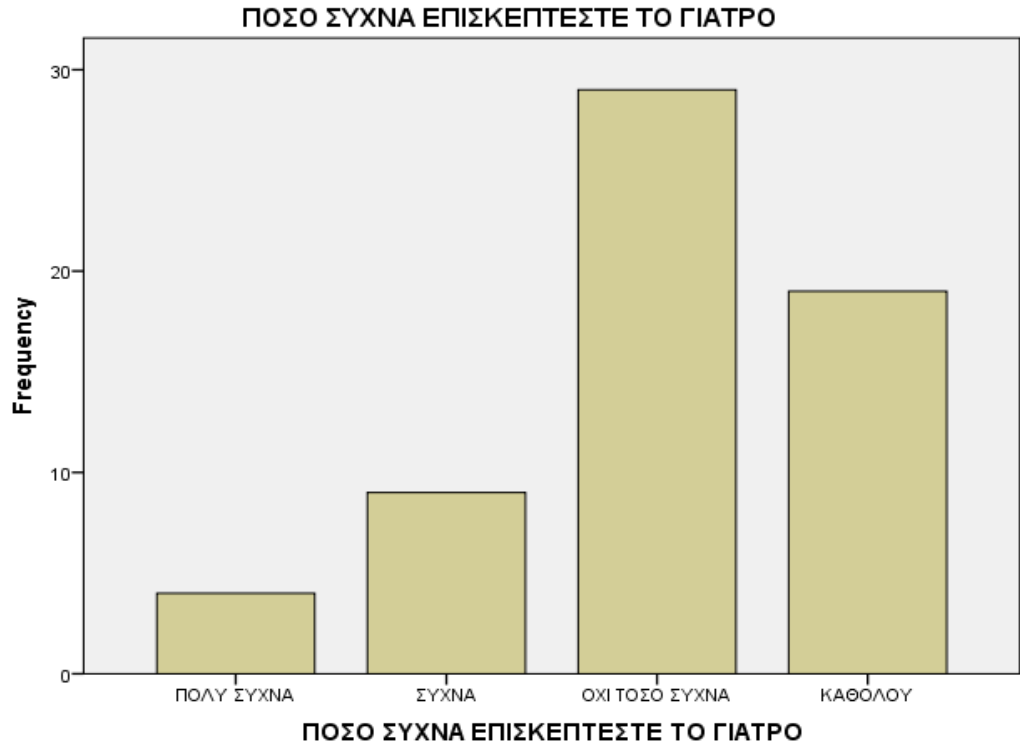
Πίνακας 17: Σας δίνονται τα απαραίτητα μέσα για την ατομική σας υγιεινή

ΣΑΣ ΔΙΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΣΑΣ ΥΓΙΕΙΝΗ			
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	
ΝΑΙ	15	24,6	
ΟΧΙ	46	75,4	
ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0	

Στο ερώτημα *πόσο συχνά επισκέπτεστε το γιατρό* το 47.5% των συμμετεχόντων απάντησε πως δεν τον επισκέπτονται *τόσο συχνά*, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (το 31.1%) απάντησε *καθόλου*. Μόνο 9 άτομα δήλωσαν πως επισκέπτονται *συχνά* το γιατρό, ενώ μόλις 4 δήλωσαν πως τον επισκέπτονται *πολύ συχνά* (Πίνακας 18, Σχήμα 9).

Πίνακας 18: Πόσο συχνά επισκέπτεστε το γιατρό

ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣΤΕ ΤΟ ΓΙΑΤΡΟ			
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	
ΠΟΛΥ ΣΥΧΝΑ	4	6,6	
ΣΥΧΝΑ	9	14,8	
ΟΧΙ ΤΟΣΟ ΣΥΧΝΑ	29	47,5	
ΚΑΘΟΛΟΥ	19	31,1	
ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0	

Σχήμα 9: Πόσο συχνά επισκέπτεστε γιατρό

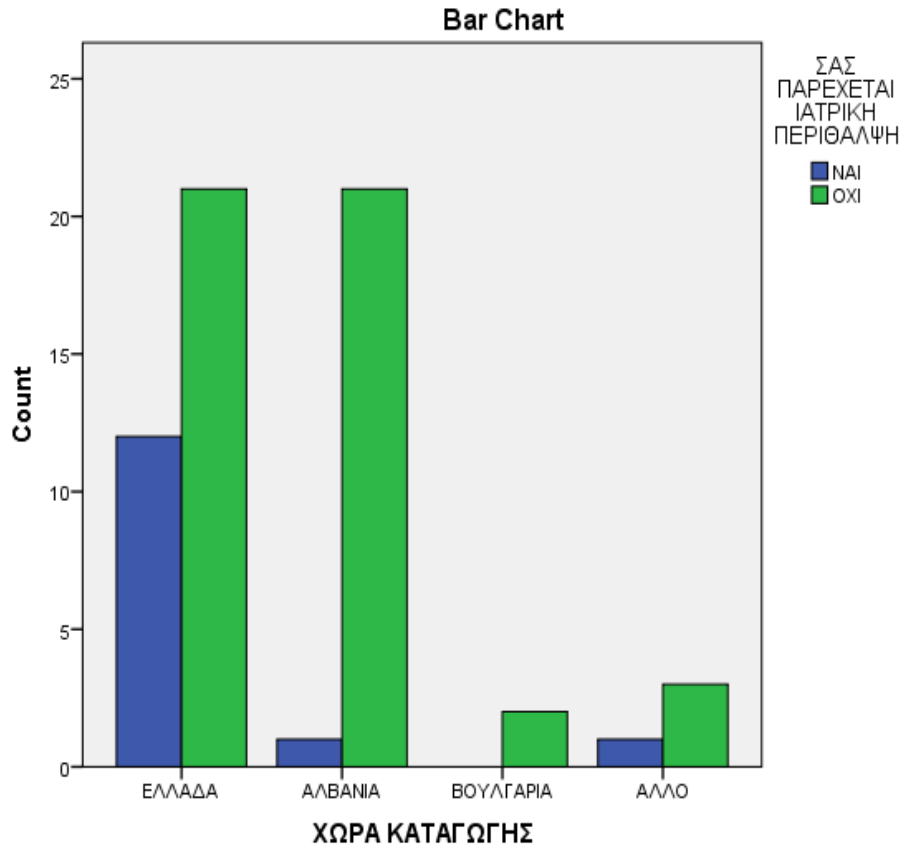
Άλλωστε, το 77% του συνόλου των ερωτηθέντων απαντά πως δεν παρέχεται η απαραίτητη ιατρική περίθαλψη, ενώ μόλις το 23%, δηλαδή μόνο 14 από τους 61 ερωτηθέντες, απάντησαν πως τους παρέχεται ιατρική περίθαλψη (Πίνακας 19).

Πίνακας 19: Σας παρέχεται ιατρική περίθαλψη

ΣΑΣ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ			
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	
ΝΑΙ	14	23,0	
ΟΧΙ	47	77,0	
ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0	

Όπως μπορεί να δει κανείς στο σχήμα που ακολουθεί (Σχήμα 10), φαίνεται πως και σε αυτή την περίπτωση η χώρα καταγωγής διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Και τούτο διότι, το Σχήμα 10 δείχνει πως απογοητευμένοι από την

παρεχόμενοι ιατρική περίθαλψη είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι αλλοδαποί κρατούμενοι. Αντίθετα, θετικές απαντήσεις δόθηκαν κυρίως από τους Έλληνες κρατουμένους.

Σχήμα 10: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και προσφερόμενης ιατρικής περίθαλψης

Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 20), τα αποτελέσματα του ελέγχου χ^2 του Pearson, είναι $\chi^2(3)=8,177$ και $p=0,042$. Με άλλα λόγια, η τιμή της ελεγκοσυνάρτησης είναι $\chi^2=8,177$ με βαθμό ανεξαρτησίας (df) 3 και το επίπεδο σημαντικότητας (p-value) του ελέγχου είναι 0,042. Επειδή το επίπεδο σημαντικότητας (το p) είναι μικρότερο του 0,05 η υπόθεση της ανεξαρτησίας ανάμεσα στη χώρα καταγωγής και την προσφερόμενη ιατρική περίθαλψη απορρίπτεται. Άρα, υπήρξε σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις παρατηρούμενες και αναμενόμενες συχνότητες των δύο μεταβλητών. Με άλλα λόγια, φαίνεται πως η ιατρική περίθαλψη που λαμβάνουν ή όχι οι κρατούμενοι εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τη χώρα καταγωγής τους.

Πίνακας 20: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και προσφερόμενης ιατρικής περίθαλψης

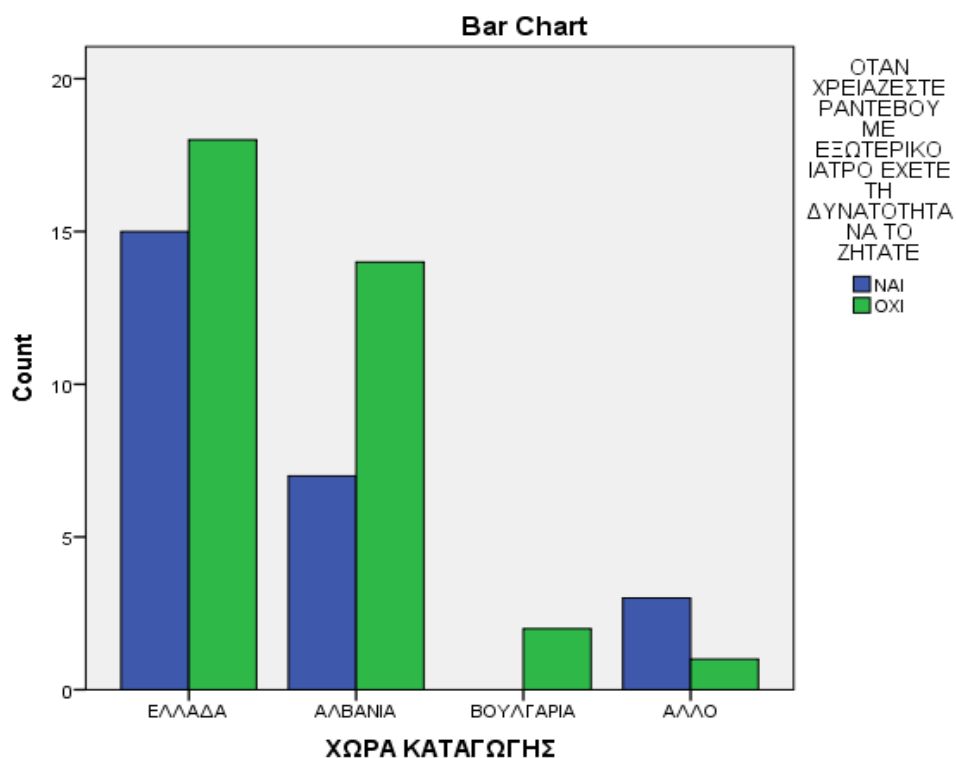
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,177^a	3	,042
Likelihood Ratio	9,823	3	,020
Linear-by-Linear Association	1,840	1	,175
N of Valid Cases	61		

a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,46.

Αντίστοιχα, στο ερώτημα αν έχουν τη δυνατότητα επίσκεψης σε εξωτερικό ιατρό η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, το 58.3%, απάντησε αρνητικά. Αντίθετα, το 41.7% , δηλαδή οι 25 από τους 61 συμμετέχοντες, έδωσε θετική απάντηση (Πίνακας 21). Θέλοντας και πάλι να συσχετίσουμε τις απαντήσεις αυτές με τη χώρα καταγωγής, διαπιστώνουμε πως στην περίπτωση αυτή, η χώρα καταγωγής δεν επηρεάζει τη δυνατότητα ή όχι επίσκεψης σε εξωτερικό ιατρό, καθώς τόσο οι ημεδαποί όσο και οι αλλοδαποί κρατούμενοι έδωσαν σε μεγάλο ποσοστό αρνητική απάντηση (Σχήμα 11).

Πίνακας 21: Δυνατότητα επίσκεψης σε εξωτερικό ιατρό

ΟΤΑΝ ΧΡΕΙΑΖΕΣΤΕ ΡΑΝΤΕΒΟΥ ΜΕ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΙΑΤΡΟ ΕΧΕΤΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΝΑ ΤΟ ΖΗΤΑΤΕ			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	NAI	25	41,0
	OXI	35	57,4
	Total	60	98,4
Missing	System	1	1,6
ΣΥΝΟΛΟ		61	100,0

Σχήμα 11: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και δυνατότητας επίσκεψης σε εξωτερικό ιατρό

Πιο αναλυτικά, όπως φαίνεται στον Πίνακα 22, τα αποτελέσματα του ελέγχου χ^2 του Pearson, είναι $\chi^2(3)=8,177$ και $p=0,042$. Με άλλα λόγια, η τιμή της ελεγχουσυνάρτησης είναι $\chi^2=4,052$ με βαθμό ανεξαρτησίας (df) 3 και το επίπεδο σημαντικότητας (p-value) του ελέγχου είναι 0,256. Επειδή το επίπεδο σημαντικότητας (το p) είναι μεγαλύτερο του 0,05 η υπόθεση της ανεξαρτησίας ανάμεσα στη χώρα καταγωγής και τη δυνατότητα επίσκεψης σε εξωτερικό ιατρό ισχύει. Άρα, δεν υπήρξε σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις παρατηρούμενες και αναμενόμενες συχνότητες των δύο μεταβλητών. Με άλλα λόγια, φαίνεται πως η δυνατότητα επίσκεψης σε εξωτερικό ιατρό δεν εξαρτάται από τη χώρα καταγωγής τους.

Πίνακας 22: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και δυνατότητας επίσκεψης σε εξωτερικό ιατρό

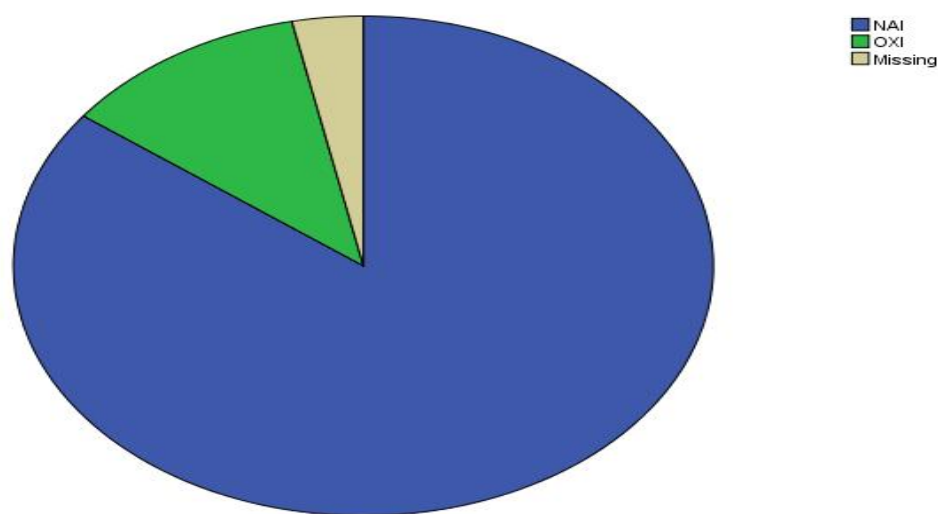
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,052^a	3	,256

Likelihood Ratio	4,796	3	,187
Linear-by-Linear Association	,229	1	,632
N of Valid Cases	60		

a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,83.

Αντίθετα, φαίνεται πως το κλειστό κατάστημα κράτησης που εξετάζουμε επιτρέπει στους κρατούμενους του να ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Και τούτο διότι το 85.2% του συνόλου των ερωτηθέντων απάντησε θετικά, ενώ μόνο 7 κρατούμενοι (σε ποσοστό 11.5%) απάντησε πως δεν έχουν τη δυνατότητα άσκησης των θρησκευτικών τους καθηκόντων (Σχήμα 12).

ΣΑΣ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΝΑ ΑΣΚΕΙΤΕ ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΣΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Σχήμα 12: Δυνατότητα άσκησης των θρησκευτικών καθηκόντων

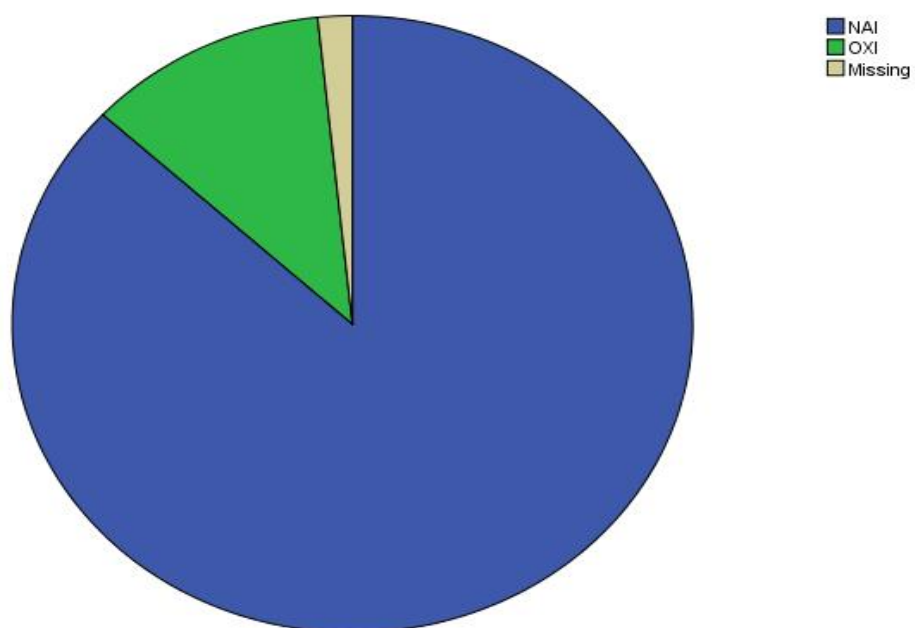
Συνεχίζοντας με αυτά που παρέχει το κλειστό κατάστημα κράτησης Πατρών στους κρατούμενους του, βλέπουμε παρέχει σε σημαντικό βαθμό το δικαίωμα της εκπαίδευσης σε όσους κρατούμενους το επιθυμούν. Όπως φαίνεται, άλλωστε, στον Πίνακα 23, το 70.5% του συνόλου των ερωτηθέντων απάντησε θετικά, ενώ μόλις οι 17 από τους 61 κρατούμενους, σε ποσοστό, δηλαδή, 27.9%, δήλωσαν πως δεν τους παρέχεται το δικαίωμα της εκπαίδευσης (Πίνακας 23).

Πίνακας 23:Σας παρέχεται το δικαίωμα της εκπαίδευσης

ΣΑΣ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	ΝΑΙ	43	70,5
	ΟΧΙ	17	27,9
	Total	60	98,4
Missing	System	1	1,6
ΣΥΝΟΛΟ		61	100,0

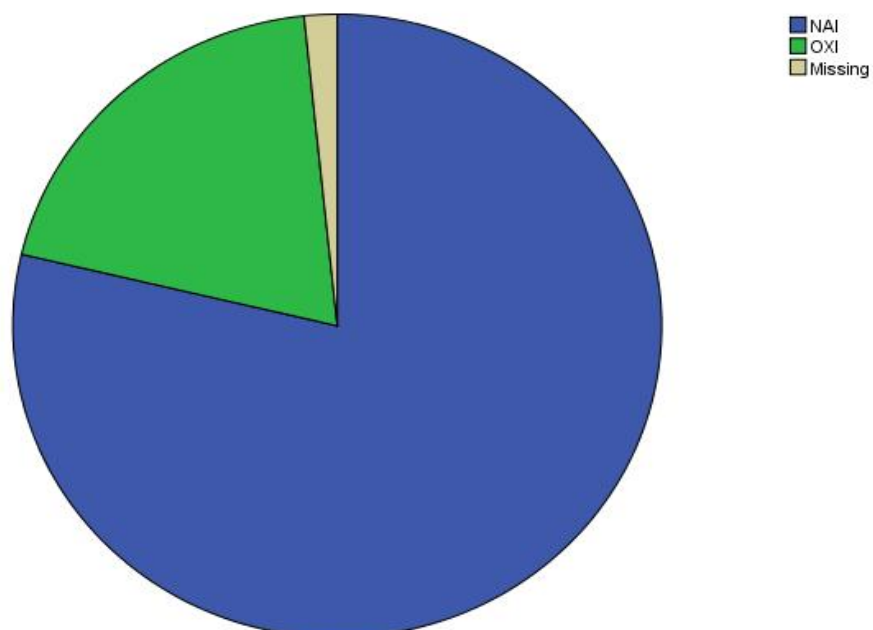
Επιπλέον, το 88.3% του συνόλου των κρατούμενων που συμμετείχαν στην έρευνά μας δηλώνουν πως τους παρέχεται η δυνατότητα άθλησης, ενώ μόνο 7 κρατούμενοι απάντησαν αρνητικά (Σχήμα 13). Τέλος, μια ακόμη παροχή του καταστήματος κράτησης Πατρών προς τους κρατούμενους του φαίνεται ότι είναι αυτή της εργασίας, καθώς φαίνεται πως το 78.7% δηλώνει πως παρέχεται το δικαίωμα εργασίας εντός του καταστήματος κράτησης για όποιον το επιθυμεί, ενώ μόλις το 19.7% δηλώνει πως δεν του παρέχεται η δυνατότητα αυτή (Σχήμα 14).

ΣΑΣ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΝΑ ΑΘΛΕΙΣΤΕ

Σχήμα 13: Δυνατότητα άθλησης

ΑΝ ΚΑΠΟΙΟΣ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΝΑ ΕΡΓΑΣΤΕΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ

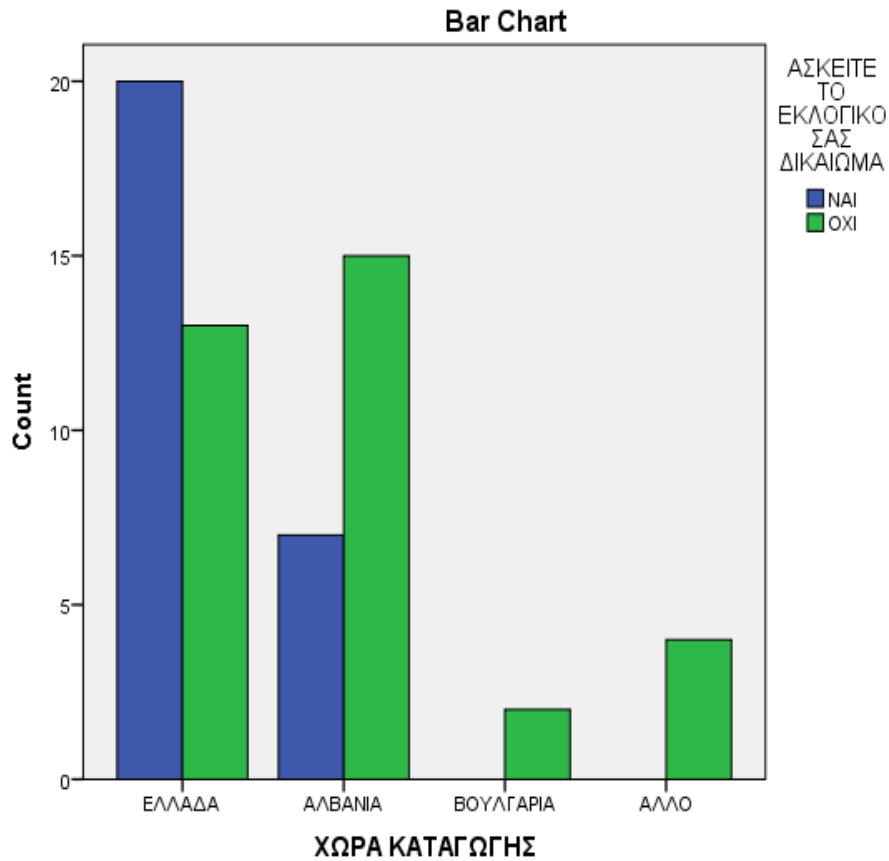
Σχήμα 14: Δυνατότητα εργασίας εντός του καταστήματος κράτησης

Αντίθετα, φαίνεται πως αναφορικά με το δικαίωμα άσκησης των εκλογικών δικαιωμάτων, η εικόνα δεν είναι τόσο ξεκάθαρη. Πιο αναλυτικά, το 55.7% του συνόλου των συμμετεχόντων στην έρευνα δηλώνει πως δε ασκεί το εκλογικό του δικαίωμα, ενώ το υπόλοιπο 44.3% του συνόλου του δείγματος απαντά θετικά (Πίνακας 24).

Συσχετίζοντας τη μεταβλητή αυτή με τη χώρα καταγωγής, βλέπουμε πως το δικαίωμα αυτό σχετίζεται κατά κύριο λόγο με τη χώρα καταγωγής, καθώς οι αλλοδαποί κρατούμενοι είναι εκείνοι οι οποίοι, κατά κύριο λόγο, απάντησαν αρνητικά (Σχήμα 15). Το γεγονός αυτό, βέβαια, είναι αναμενόμενο.

Πίνακας 24: Ασκείτε το εκλογικό σας δικαίωμα

ΑΣΚΕΙΤΕ ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΣΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ			
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	
ΝΑΙ	27	44,3	
ΟΧΙ	34	55,7	
ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0	

Σχήμα 15: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και άσκησης εκλογικού δικαιώματος

Στην συνέχεια, οι κρατούμενοι ρωτήθηκαν για τις σχέσεις τους με το προσωπικό του καταστήματος, τα αιτήματά τους αλλά και την ανταπόκριση των τελευταίων ως προς αυτά. Έτσι, βλέπουμε πως το 68.9% του συνόλου των ερωτηθέντων απάντησε πως οι σχέσεις προσωπικού και κρατουμένων διατηρούνται σε καλό επίπεδο, ενώ μόνο το 29.5% απάντησε αρνητικά (Πίνακας 25).

Πίνακας 25: Καλές σχέσεις προσωπικού και κρατουμένων

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΙΑΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΚΑΛΟ ΕΠΙΠΕΔΟ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	42	68,9

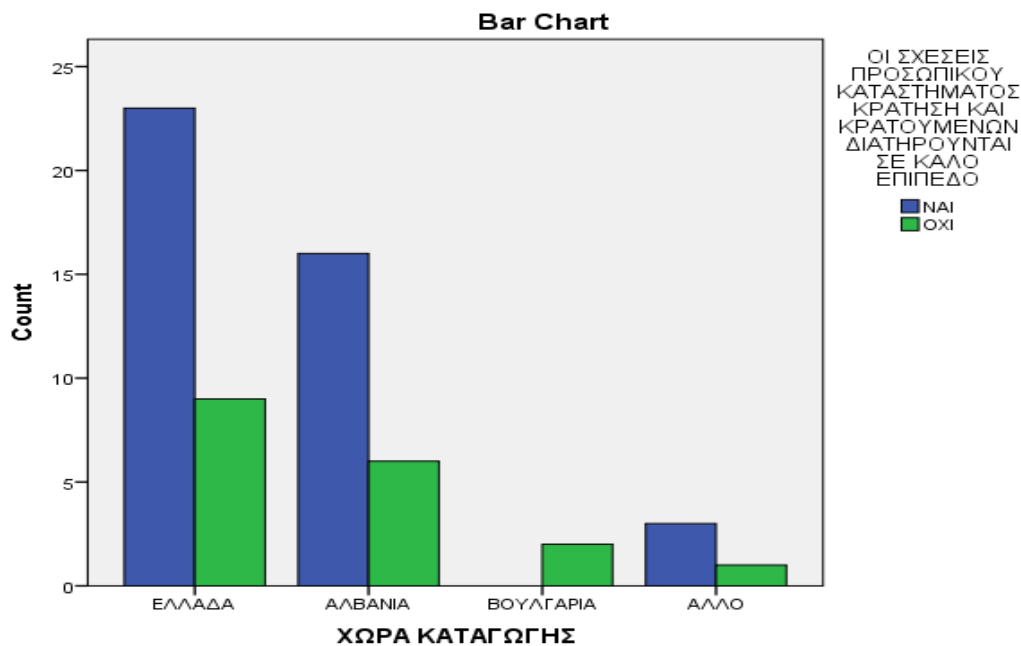
	OXI	18	29,5
	Total	60	98,4
Missing	System	1	1,6
ΣΥΝΟΛΟ		61	100,0

Για το λόγο αυτό, άλλωστε, το 57.4% των συμμετεχόντων δηλώνει πως υπάρχει ανταπόκριση από το συμβούλιο της φυλακής σχετικά με τα αιτήματά τους. αντίθετα, οι 24 από τους 61 κρατουμένους που συμμετείχαν στην έρευνα (σε ποσοστό, δηλαδή, 39.3%) απάντησαν πως δεν υπάρχει ανταπόκριση προς τα αιτήματα και της αναφορές τους (Πίνακας 26).

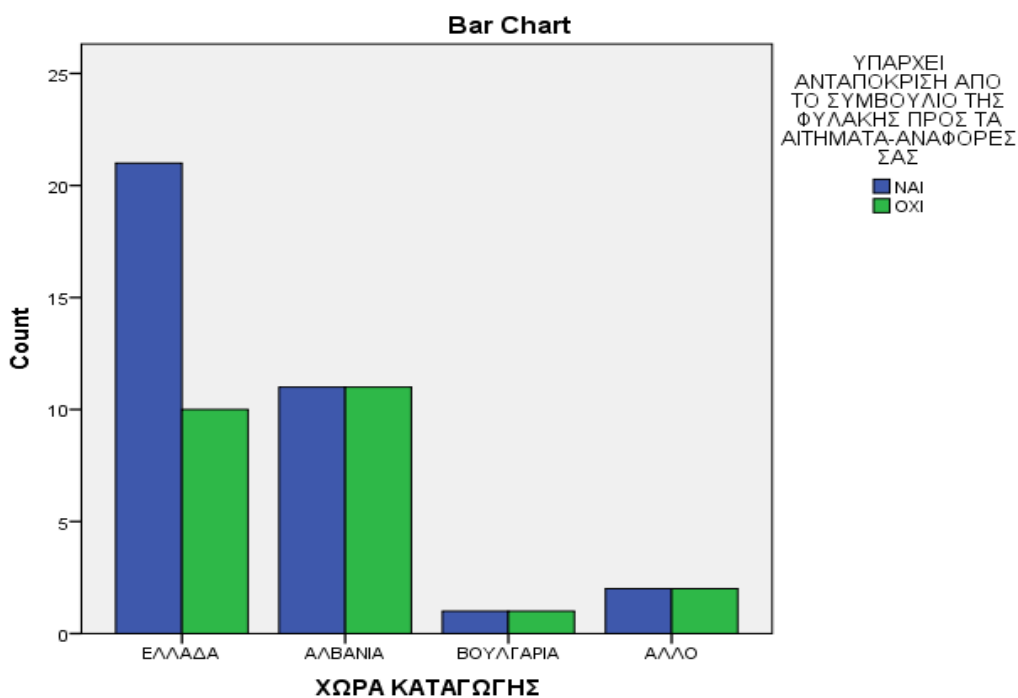
Πίνακας 26: Ανταπόκριση από το συμβούλιο της φυλακής προς τα αιτήματα- αναφορές των κρατουμένων

ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ-ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΑΣ			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	NAI	35	57,4
	OXI	24	39,3
	Total	59	96,7
Missing	System	2	3,3
ΣΥΝΟΛΟ		61	100,0

Μάλιστα, όπως δείχνουν τα παρακάτω σχήματα (Σχήμα 16 και Σχήμα 17), η χώρα καταγωγής δε φαίνεται να επηρεάζει τις παραπάνω μεταβλητές. Με άλλα λόγια, τόσο αναφορικά με τις σχέσεις τους με το προσωπικό όσο και αναφορικά με την ανταπόκριση στα αιτήματά τους δεν υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των απαντήσεων των Ελλήνων και αλλοεθνών κρατουμένων.

Σχήμα 16: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και καλών σχέσεων με το προσωπικό του καταστήματος κράτησης

Σχήμα 17: Συσχετισμός χώρας καταγωγής και ανταπόκρισης προς τα αιτήματα- αναφορές

Σχετικά με τα αιτήματα, τώρα, των κρατουμένων προς το συμβούλιο της φυλακής, τα οποία γίνονται αποδεκτά σε αρκετά μεγάλο ποσοστό, βλέπουμε πως τα πιο συχνά από αυτά είναι οι άδειες εξόδου σε ποσοστό 60.7%. Το 11.5% των

κρατουμένων επισημαίνει πως βασικό αίτημα τις ελλείψεις σε είδη υγιεινής, μόλις το 16.4% επιθυμεί χρήματα, ενώ το υπόλοιπο 16.4% θέτει και άλλα αιτήματα (Πίνακας 27). Μάλιστα, πολλοί από τους κρατουμένους θεωρούν ότι οι συνθήκες διαβίωσής τους στο κατάστημα κράτησης μπορούν να βελτιωθούν, ενώ οι προτάσεις τους αφορούν κυρίως την ύπαρξη ιατρών, οδοντιάτρων και γενικά τη βελτίωση των ιατροφαρμακευτικών παροχών.

Πίνακας 27: Τα συχνότερα αιτήματα των κρατουμένων

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΥΧΝΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΣΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Valid	ΑΔΕΙΕΣ ΕΞΟΔΟΥ	37	60,7
	ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΕΙΔΩΝ ΥΓΙΕΙΝΗΣ	7	11,5
	ΧΡΗΜΑΤΑ	6	9,8
	ΑΛΛΟ	10	16,4
	Total	60	98,4
Missing	System	1	1,6
	ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0

Έτσι, το 57.4% του συνόλου των ερωτηθέντων θεωρεί πως στη φυλακή δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, ενώ το υπόλοιπο 42.6% θεωρεί πως δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης (Πίνακας 28).

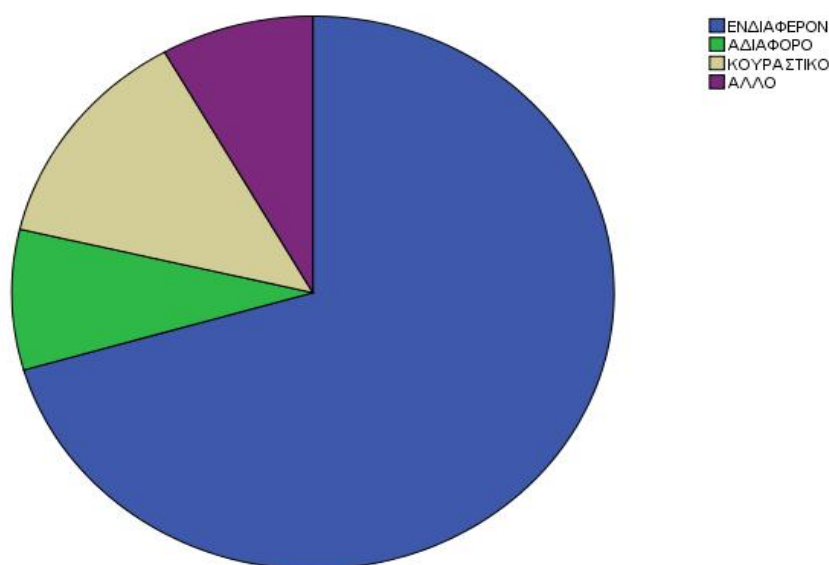
Πίνακας 28: Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της φυλακής

ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	35	57,4
ΟΧΙ	26	42,6
ΣΥΝΟΛΟ	61	100,0

Η τελευταία ερώτηση αφορούσε τη γνώμη των συμμετεχόντων σχετικά με το ερωτηματολόγιο. Όπως φαίνεται, λοιπόν, στο σχήμα που ακολουθεί (Σχήμα 18), το 70.5% των συμμετεχόντων βρήκαν το ερωτηματολόγιο *ενδιαφέρον*, *κουραστικό* μόνο το 13.1%, ενώ *αδιάφορο* και γενικά *αρνητική* εικόνα είχε μόλις το 8.2%.

ΠΩΣ ΣΑΣ ΦΑΝΗΚΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Σχήμα 18: Πώς σας φάνηκε το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, οι συμμετέχοντες τονίζουν την ανάγκη να μεριμνήσει η πολιτεία, ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες κράτησής τους στο κλειστό κατάστημα Πατρών και να ικανοποιηθούν οι ελλείψεις του τελευταίου, ώστε να μπορέσει αυτό να επιτελέσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το σκοπό του που δεν είναι άλλος από το σφραγισμό και τη διαδικασία επανένταξης των κρατουμένων στην κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ- ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Από όλα τα παραπάνω, θα λέγαμε πως ο θεσμός της φυλακής αποτελεί μια μορφή ελέγχου που επιβάλλει η κοινωνία στα μέλη της. Ο κοινωνικός αυτός έλεγχος, κρίνεται απαραίτητος τόσο για την αρμονική συμβίωση των πολιτών όσο και για την εύρυθμη λειτουργία ολόκληρου του κράτους.

Μέσα από την παρούσα εργασία, λοιπόν, έγινε μια προσπάθεια περιγραφής και ανάλυσης του θεσμού της φυλακής, με απώτερο στόχο την καλύτερη και βαθύτερη κατανόηση των λειτουργιών και σκοπών της. Για το λόγο αυτό προχωρήσαμε στην παρουσίαση του προσωπικού της φυλακής αναφέροντας παράλληλα και τις λειτουργίες και στόχους του καθενός υπαλλήλου. Επίσης πραγματοποιήσαμε αναφορά στα δικαιώματα των φυλακισμένων σε συνδυασμό με τις διάφορες υπηρεσίες που έχουν δημιουργηθεί προς διευκόλυνση της ζωής των φυλακισμένων μέσα και έξω από αυτή. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην αξία των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που παρέχονται στους κρατούμενους, με απώτερο στόχο την ανάπτυξη του μορφωτικού τους επιπέδου, σε συνδυασμό με την δυνατότητα ευκολότερης ανεύρεσης εργασίας ύστερα από την αποφυλάκισή τους.

Αναφορικά με τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, τώρα, θα λέγαμε πως το κυριότερο πρόβλημα που αναδείχθηκε μέσα από τις απαντήσεις των κρατουμένων σχετίζεται με τις συνθήκες διαβίωσής τους. Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, στην πλειοψηφία τους οι κρατούμενοι που συμμετείχαν στην έρευνα χαρακτηρίζουν τις συνθήκες διαβίωσής τους στο κλειστό κατάστημα κράτησης Πατρών ως *κακές*, ενώ ελάχιστοι είναι εκείνοι που χαρακτηρίζουν τις συνθήκες αυτές διαβίωσης ως *καλές* ή *μέτριες*. Μάλιστα, φαίνεται ότι υπάρχει συσχετισμός αυτών των χαρακτηρισμών με τη χώρα καταγωγής, αφού φαίνεται πως οι Έλληνες κρατούμενοι έχουν μια σχετικά καλύτερη εικόνα για τις συνθήκες στο συγκεκριμένο κατάστημα κράτησης από τους αλλοδαπούς κρατούμενους. Δεν πρέπει να ξεχνάμε, άλλωστε, πως στο κλειστό κατάστημα κράτησης Πατρών οι αλλοδαποί κρατούμενοι ξεπερνούν το 60%, με τους κρατούμενους αλβανικής καταγωγής να φθάνουν το 45%, ξεπερνώντας και τους ελληνικής καταγωγής κρατούμενους που το ποσοστό τους κυμαίνεται στο 38%.

Φυσικά, οι συνθήκες αυτές διαβίωσης εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό με το σημαντικότερο, ίσως, πρόβλημα που ταλανίζει όχι μόνο το συγκεκριμένο

κατάστημα κράτησης, αλλά και τα περισσότερα του ελλαδικού (και όχι μόνο) χώρου. Πρόκειται για το πρόβλημα του υπερπληθυσμού των κελιών.

Συγκεκριμένα, από την έρευνα φάνηκε πως οι κρατούμενοι (κυρίως οι αλλοδαποί) επισημαίνουν ως βασική έλλειψη των κελιών τους την έλλειψη χωρητικότητας, καθώς φαίνεται ότι σε κάθε κελί διαμένουν τουλάχιστον 8 άτομα, ενώ ο αριθμός αυτός μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να ξεπερνά και τους 10 κρατούμενους. Τα αποτελέσματα αυτά συνάδουν με τα στατιστικά στοιχεία που εξέδωσε το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2005, τα οποία και επιβεβαιώνουν την κακή κατάσταση των ελληνικών φυλακών, καθώς δείχνουν ότι η χώρα μας ήταν δεύτερη σε κατάταξη χώρα υπερφόρτωσης των φυλακών. Μάλιστα, φαίνεται ότι αυξήθηκαν οι θέσεις των κρατουμένων για τις φυλακές Πάτρας, χωρίς, όμως, να έχουν μεταβληθεί οι κτιριακές υποδομές στο σύνολο του κτιρίου.

Ένα άλλο βασικό πρόβλημα που εντοπίσαμε μέσα από την αποδελτίωση των δεδομένων της έρευνας είναι αυτό της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Πιο αναλυτικά, από τις απαντήσεις των κρατουμένων φάνηκε πως υπάρχουν ελλείψεις σε είδη υγιεινής, οπότε διακυβεύεται η ατομική υγιεινή των τελευταίων, ενώ φαίνεται πως δεν τους παρέχεται ιατρική περίθαλψη, ενώ οι περισσότεροι δεν έχουν τη δυνατότητα να επισκέπτονται εξωτερικό ιατρό, όταν οι ανάγκες το απαιτούν. Μάλιστα, φαίνεται πως το τελευταίο δε σχετίζεται με τη χώρα καταγωγής, αφού τόσο οι Έλληνες κρατούμενοι όσο και οι αλλοδαποί συγκρατούμενοί τους κάνουν λόγο για τέτοιου είδους ελλείψεις στο ίδιο ποσοστό.

Τα αποτελέσματα αυτά, βέβαια, δεν πρέπει να μας ξενίζουν δεδομένου ότι οι ελλείψεις σε ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό των φυλακών Πάτρας έχουν καταγραφεί στο παρελθόν. Μάλιστα, ενώ παρατηρείται αύξηση του αριθμού των κρατουμένων, άρα και αύξηση των αναγκών τους, το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό μειώνεται, ενώ το υπάρχον αδυνατεί να επιτελέσει σωστά το έργο του λόγω των πολλών ελλείψεων σε μέσα αλλά και χώρο.

Φυσικά, θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε πως από τις απαντήσεις των κρατουμένων δεν προέκυψαν περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων τους, όπως αυτά έχουν κατοχυρωθεί συνταγματικά και έχουν αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο (*Κεφάλαιο 1*). Έτσι, το σύνολο των κρατουμένων δηλώνει πως τους παρέχεται το δικαίωμα άσκησης των εκλογικών και θρησκευτικών τους καθηκόντων, άθλησης, εκπαίδευσης ακόμα και εργασίας. Τους παρέχονται, με

άλλα λόγια, όλα τα εφόδια εκείνα που θα συμβάλλουν στη διαδικασία επανένταξής τους στην κοινωνία.

Επίσης, φαίνεται πως οι σχέσεις των κρατουμένων με το προσωπικό είναι ικανοποιητικές, ενώ σε ένα σημαντικό ποσοστό φαίνεται πως τα αιτήματα των κρατουμένων προς το συμβούλιο της φυλακής μπορούν να ικανοποιούνται.

Παρόλα αυτά, όμως, οι πολλές και σημαντικές ελλείψεις και κυρίως ο υπερπληθυσμός της φυλακής αυτής σε συνδυασμό με την έλλειψη προσωπικού θέτει σε κίνδυνο το σωφρονιστικό της ρόλο και προορισμό. Είναι πολύ σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι τα συστήματα κράτησης οφείλουν να μην αντιμετωπίζονται από το κράτος ως φυλακές με την στενή έννοια του όρου, αλλά ως χώροι που να μην θα στερούν ως ένα σημείο την ελευθερία και αρκετά από τα δικαιώματα των ατόμων αλλά παράλληλα θα δίνουν την ευκαιρία στα άτομα αυτά μέσα από την διαδικασία του σωφρονισμού να γίνουν καλύτεροι άνθρωποι. Οφείλει το κράτος να παρέχει σε αυτούς τους ανθρώπους τη δυνατότητα για μια καλύτερη ζωή μέσα από την παροχή ανθρωπίνων συνθηκών διαβίωσης, εκπαίδευσης και συναισθηματικής και ψυχολογικής στήριξης.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Κύριο μέλημα της πτυχιακής μας εργασίας και της διεξαγωγής της έρευνας ήταν να αναδείξουμε τις ελλείψεις και τα προβλήματα στις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων, αλλά και τον απώτερο στόχο των σύγχρονων Καταστημάτων Κράτησης. Μέσα από την άμεση επαφή που είχαμε με τους κρατούμενους κατά τη διεξαγωγή της έρευνάς μας στο Κατάστημα Κράτησης Πατρών του Αγίου Στεφάνου, όσα μάθαμε από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, αλλά κυρίως τις προτάσεις που οι ίδιοι οι κρατούμενοι μας επεσήμαναν μέσω του ερωτηματολογίου για τις ανάγκες και τις ελλείψεις που βιώνουν στην καθημερινότητά τους, παραθέτουμε τις παρακάτω προτάσεις.

Αρχικά το πιο βασικό πρόβλημα είναι η χωρητικότητα καθότι σε κάθε κελί διαμένουν 8 άτομα ίσως και 10 με αποτέλεσμα να υπάρχει συνωστισμός μεταξύ των κρατουμένων. Ως λύση θα προτείναμε είτε κάποια πιθανή επέκταση του χώρου στα Καταστήματα Κράτησης, είτε τη μείωση του χρόνου κράτησης για α άτομα που είναι προφυλακιστέα μέχρι την τελεσίδικη απόφαση. Επίσης η αποσυμφόρηση είναι μια επιλογή όπου μπορούν όσοι δεν

έχουν την οικονομική δυνατότητα να καταβάλουν το οφειλόμενο ποσό που τους αναλογεί για να αφεθούν ελεύθεροι ή να απαλλάσσονται από την ποινή τους όσοι έχουν εκτελέσει το μεγαλύτερο μέρος και τους απομένουν κάποιοι μήνες για την ολοκλήρωση της, και αυτό για να μειωθεί ο πληθυσμός των ατόμων στα κελιά. Ακόμη θα μπορούσαν να εφαρμοστούν εναλλακτικοί τρόποι έκτισης των ποινών όπως η κοινωφελής εργασία.

Κατά την άποψή μας απαιτείται επίσης άμεση ενίσχυση και ουσιαστική βελτίωση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και στα είδη πρώτης ανάγκης(καθαριότητα, ενδυμασία κ.α.), που δικαιούνται από το νόμο όπως όλοι οι πολίτες. Μια πρόταση είναι να ενισχυθούν τα κονδύλια από το Κράτος, αλλά και να γίνουν δράσεις όπως για παράδειγμα ενημέρωση των πολιτών για τα θέματα που αντιμετωπίζουν, με σκοπό την ευαισθητοποίηση του κοινού για την αύξηση των δωρεών.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί η σημαντικότητα της επανένταξης των κρατουμένων στην κοινωνία καθότι αυτός είναι ο κύριος στόχος του σωφρονισμού. Η λύση σε αυτό θα μπορούσε να δοθεί μέσω της σωστής ψυχολογικής στήριξης και των εφοδίων που μπορούν να πάρουν διαμέσου των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας. Για να γίνει αυτό απαιτείται η στελέχωση του Καταστήματος Κράτησης με αρμόδιο προσωπικό και η άμεση στήριξη των κρατουμένων από ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

- ✚ Αλεξιάδης Σ. – Πανούσης Γ., Η Σωφρονιστική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα ή ιδέες χωρίς αντίκρυσμα, στο *Βασικοί Κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων - Κώδικες*, Αθήνα, Σάκκουλας, 1990
- ✚ Ελληνική Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής και Νεύρο ψυχιατρικής του Παιδιού (1994) Διεπαγγελματική Συμβουλευτική, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- ✚ Ζαραφονίτου, Χρ. «Ανασφάλεια και επέκταση του κοινωνικού ελέγχου: Ποινικοποίηση των “αντικοινωνικοτήτων” και της “αταξίας”», Ποινικός Λόγος, 4/2004
- ✚ Θανοπούλου, Μ., Φρονίμου, Ε., Τσιλιμιγκάκη, Β., (1997). Αποφυλακιζόμενες γυναίκες: Το δικαίωμα στην επαγγελματική επανένταξη, θεσμοί της ελληνικής κοινωνίας. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- ✚ Θανοπούλου, Μαρία, Μοσχοβού, Βενετία, (1998). Εκπαιδευτική και επαγγελματική πορεία αποφυλακισμένων και ανηλίκων παραβατών. Διερεύνηση μίας βασικής διάστασης των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης
- ✚ Κόντη, Ε. (2004) Ανοιχτή μάθηση στην ανοιχτή κοινωνία – Η μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης ενηλίκων 2000 – 2004. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Επαγγελματικής Κατάρτισης
- ✚ Κουλιεράκης, Γ. και Ρηγούτσου, Ε. (2004) Μοντέλο Επιμόρφωσης Εκπαιδευτών και Στελεχών που δραστηριοποιούνται σε προγράμματα Φυλακών Παραδοτέο Νο 2. Αθήνα, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων
- ✚ Λαμπροπούλου, Ε. 1994 Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος, Παπαζήση, Αθήνα.

- ✚ Κανδυλάκη Α. (2001) Η Συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία, Αθήνα, Σύγχρονες Ακαδημαϊκές και Επιστημονικές Εκδόσεις
- ✚ Μαρέντη, Χ., Μαραντίδου, Α., Μπόζος, Στ., Νικολακοπούλου, Α., Παπαδοπούλου, Χ., Παπουλή, Μ., (1996). Κοινωνική Επανάταξη κρατουμένων”. Εργασία στο μάθημα Ανάλυση και Εφαρμογές Δημόσιας Πολιτικής. Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης.
- ✚ Παπαδημητρίου, Γ. 1985 Συνταγματικό Δίκαιο και Θεμελιώδη Δικαιώματα, Αντ.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή.
- ✚ Τσιλιμιγκάκη, Β., (1996). “Η επίδραση των προγραμμάτων κοινωνικού αποκλεισμού στη ζωή των κρατουμένων”. Εισήγηση στην ημερίδα Αποτελέσματα Προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης κρατουμένων. Προετοιμασία για την επανάταξη. Αθήνα.
- ✚ Χάιδου, Α. 1996 Θετικιστική Εγκληματολογία. Αιτιολογικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- ✚ Φουκώ, Μ. 1989 Επιτήρηση και τιμωρία – Η γέννηση της φυλακής (μτφ. Χατζηδήμου, Κ., Ράλλη, Ι.), Ράππα, Αθήνα.
- ✚ Όλες οι πληροφορίες του κεφαλαίου 4^ο αυτού πάρθηκαν από το βιβλίο «Πληροφορίες για κρατούμενους» που εκδόθηκε το 2008 και μεταφράστηκε στα ελληνικά από το Υπουργείο δικαιοσύνης, προσαρμόστηκε στα ελληνικά δεδομένα και διατίθεται σε ηλεκτρονική μορφή

Ξένη:

- ✚ Bergalli, R., Sumner, C. 1997 Social control and political order. European perspectives at the end of the century, Sage, Great Britain.
- ✚ Bullet”, International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences, 2001.
- ✚ Cusson, M. 1983 Le contrôle social du crime, Presses Universitaires de France, Paris.
- ✚ Horwitz, A.V. 1980 The logic of social control, Plenum Press, New York.
- ✚ Marx, G.T. “Technology and Social Control: The Search for the Illusive Silver

- ✚ Marx, G.T. “Privacy and the Home: The King Doesn’t Have to Enter Your Cottage to Invade Your Privacy”, Assessment Bulletin, 7/1, 1989, σελ. 31-59.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

<http://kkpatras.zzl.org/> Σαιτ καταστημάτων κράτησης στην Πάτρα

<http://www2.ekke.gr/> - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

<http://www.minedu.gov.gr/> (Υπουργείο Παιδείας Δια βίου μάθησης και Θρησκευμάτων)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΙΤΗΣΗ

ΑΠΟ:

Σπουδάστριες ΑΤΕΙ Πάτρας,
Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας
Καλαντζή Σωτηρία
Λεκατσά Αικατερίνη
Μύταρη Ευαγγελία

ΠΡΟΣ:

Ελληνική Δημοκρατία
Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Γενική διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής
Μεσογείων 96, Αθήνα
(μέσω Συμβουλίου Καταστήματος Κράτησης Πάτρας)

Σας παραθέτουμε αυτή την αίτηση με σκοπό να μας επιτραπεί η διεξαγωγή έρευνας στο Κατάστημα Κράτησης Πάτρας, στα πλαίσια της Πτυχιακής εργασίας των ανωτέρω σπουδαστριών του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, με τίτλο «Κατάστημα Κράτησης Πάτρας, δικαιώματα και συνθήκες διαβίωσης κρατουμένων». Η συγκεκριμένη έρευνα έχει ως σκοπό να μελετήσει τη δομή και λειτουργία των φυλακών και μετά από τη διαδικασία αυτή να αναδείξει όχι μόνο τις ελλείψεις και τα προβλήματα στις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων αλλά και τον απώτερο στόχο της σύγχρονης φυλακής.

Το είδος της έρευνας που επιθυμούμε να διεξάγουμε είναι ποσοτική έρευνα, η οποία χαρακτηρίζεται από την έμφαση που δίνει στην αντικειμενική και ακριβή μέτρηση των κοινωνικών φαινομένων, στην προσπάθεια για εμπειρικές γενικεύσεις και εντοπισμό κανονικοτήτων. Ο πληθυσμός της έρευνάς μας είναι οι κρατούμενοι του Καταστήματος Κράτησης Πάτρας, από τους οποίους θα επιλεγθεί τυχαία ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα. Ως ερευνητικό εργαλείο θα χρησιμοποιήσουμε το ερωτηματολόγιο, επειδή μας επιτρέπει να κωδικοποιήσουμε τις απαντήσεις των ερωτώμενων, να τις επεξεργαστούμε στη συνέχεια στατιστικά, ώστε να καταλήξουμε σε αποτελέσματα που θα μπορούν να γενικευτούν και να παρουσιαστούν με συνοπτική και αποτελεσματική παρουσίαση. Η διανομή των ερωτηματολογίων θα γίνει με τους εξής δύο τρόπους: α) ένας αριθμός ερωτηματολογίων θα δίνεται αυτοπροσώπως από τις σπουδάστριες που θα διεξάγουν την έρευνα προς τους κρατούμενους και β) τα υπόλοιπα ερωτηματολόγια θα δοθούν σε έναν από τους κρατούμενους που θα οριστεί υπεύθυνος από τις σπουδάστριες ώστε να μοιράσει και να συγκεντρώσει τα ερωτηματολόγια συμπληρωμένα.

Το χρονικό περιθώριο που θα διεξάγουμε την έρευνά μας στο Κατάστημα Κράτησης Πάτρας είναι από τις 15/2/2013 έως 31/3/2013. Μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα θα επιθυμούσαμε να μας επιτραπούν δέκα(10) ημέρες, όπου εσείς θα μας ορίσετε, με σκοπό τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της έρευνας θα τηρηθούν οι κανόνες και η ηθική δεοντολογία του Καταστήματος Κράτησης καθώς και η τήρηση επαγγελματικού απορρήτου.

Οι σπουδάστριες του Τμήματος
Κοινωνική Εργασίας, ΑΤΕΙ Πάτρας

Καλαντζή Σωτηρία

Λεκατσά Αικατερίνη

Μύταρη Ευαγγελία

Πάτρα 4/2/2013

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο δίδεται για τη διεξαγωγή μιας έρευνας από σπουδάστριες του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του 8^{ου} εξαμήνου, με τίτλο «Κλειστό Κατάστημα Κράτησης Πατρών, δικαιώματα κρατουμένων και συνθήκες διαβίωσης». Η συγκεκριμένη έρευνα έχει ως στόχο όχι μόνο να αναδείξει τις ελλείψεις και τα προβλήματα στις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων στο κλειστό κατάστημα κράτησης, αλλά και τον απώτερο στόχο της σύγχρονης φυλακής, σύμφωνα με την άποψη των ίδιων των τροφίμων.

Πριν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, ακούστε προσεκτικά τις οδηγίες.

Σας ενημερώνουμε ότι τα προσωπικά σας δεδομένα θα παραμείνουν απόρρητα, θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τη διεκπεραίωση της έρευνας και πρόσβαση θα έχουν σε αυτά μόνον οι σπουδάστριες που λαμβάνουν μέρος σε αυτή.

Επίσης δεν είναι υποχρεωτικό να συμμετάσχετε στην έρευνα, η συμμετοχή είναι προαιρετική και δίχως ποινές.

Ευχαριστούμε πολύ εκ των προτέρων.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ:

Απαντήστε βάζοντας ένα X στο κουτάκι που αντιστοιχεί στην απάντηση της επιλογής σας.

1) ΗΛΙΚΙΑ :

18-28

29-39

40-50

51-61

2) ΧΩΡΑ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ:

ΕΛΛΑΔΑ

ΑΛΒΑΝΙΑ

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

ΙΡΑΚ

ΑΛΛΟ.....

3) ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:

ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ

ΛΥΚΕΙΟ

ΑΕΙ/ΑΤΕΙ

ΑΛΛΟ.....

4) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:

- ΑΓΑΜΟΣ
- ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ
- ΣΥΜΒΙΩΣΗ
- ΔΙΑΖΕΥΜΕΝΟΣ
- ΣΕ ΔΙΑΣΤΑΣΗ
- ΧΗΡΟΣ

5) ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

ΑΝ ΝΑΙ ΠΟΣΑ(ΑΡΙΘΜΟΣ);

6) ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΥΧΝΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΑΣ;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

7) ΠΩΣ ΘΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΑΤΕ ΤΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ ΣΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΠΑΤΡΩΝ:

- ΑΡΙΣΤΗ
- ΚΑΛΗ
- ΜΕΤΡΙΑ
- ΚΑΚΗ
- ΑΛΛΟ.....

8) ΕΙΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΜΕ ΤΟ ΚΕΛΙ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΔΙΑΜΕΝΕΤΕ;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

9) ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΣΤΟ ΚΕΛΙ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΕΤΕ(ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ);

ΕΙΔΗ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΘΕΡΜΑΝΣΗ

ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ

ΑΛΛΟ.....

10) ΣΤΟ ΚΕΛΙ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΣΤΕ ΠΟΣΑ ΑΤΟΜΑ ΔΙΑΜΕΝΕΤΕ;

2

4

ΑΛΛΟ.....

11) ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΙΓΟΤΕΡΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕΣΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΚΕΛΙ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

12) ΑΝ ΝΑΙ, ΠΟΣΑ ΑΤΟΜΑ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΔΙΑΜΕΝΕΤΕ ΣΕ ΚΑΘΕ ΚΕΛΙ ΩΣΤΕ ΝΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΤΡΟΦΙΜΟΥ;

1

2

3

ΑΛΛΟ.....

13) Ο ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΔΙΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΚΑΘΑΡΟΣ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

14) ΣΑΣ ΔΙΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΣΑΣ ΥΓΙΕΙΝΗ(π.χ. ΣΑΠΟΥΝΙ, ΟΔΟΝΤΟΒΟΥΡΤΣΑ, ΧΑΡΤΙ ΥΓΕΙΑ, ΑΛΛΟ..);

ΝΑΙ

ΟΧΙ

15) ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣΤΕ ΤΟ ΓΙΑΤΡΟ;

ΠΟΛΥ ΣΥΧΝΑ

ΣΥΧΝΑ

ΟΧΙ ΤΟΣΟ ΣΥΧΝΑ

ΚΑΘΟΛΟΥ

16) ΣΑΣ ΠΑΡΕΧΕΤΕ ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

17) ΟΤΑΝ ΧΡΕΙΑΖΕΣΤΕ ΡΑΝΤΕΒΟΥ ΜΕ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΙΑΤΡΟ ΕΧΕΤΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΝΑ ΤΟ ΖΗΤΑΤΕ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

18) ΣΑΣ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΕ ΝΑ ΑΣΚΕΙΤΕ ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΣΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

19) ΣΑΣ ΠΑΡΕΧΕΤΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

20) ΣΑΣ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΕ ΝΑ ΑΘΛΕΙΣΤΕ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

21) ΑΝ ΚΑΠΟΙΟΣ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΝΑ ΕΡΓΑΣΤΕΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ, ΤΟΥ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

22) ΑΣΚΕΙΤΕ ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΣΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

23) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΙΑΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΚΑΛΟ ΕΠΙΠΕΔΟ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

24) ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ-ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΑΣ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

25) ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΙΟ ΣΥΧΝΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΣΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ;

ΑΔΕΙΕΣ ΕΞΟΔΟΥ

ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΕΙΔΩΝ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΧΡΗΜΑΤΑ

ΑΛΛΟ.....

26) ΠΟΙΕΣ ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ;

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

27) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΑΣ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

28) ΠΩΣ ΣΑΣ ΦΑΝΗΚΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ;

Ενδιαφέρον

Αδιάφορο

Κουραστικό

Άλλο.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ.